

”JUTTUA ON KORJATTU”

Verkkjournalismin oikaisukäytännöt päivityksen tarpeessa

Eero Mäntymaa
Journalistiikan pro gradu -tutkielma
Kevät 2014
Viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Eero Mäntymaa	
Työn nimi – Title ”JUTTUA ON KORJATTU – Verkkojournalismin oikaisukäytännöt päivityksen tarpeessa”	
Oppiaine – Subject Journalistiikka	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Kesäkuu 2014	Sivumäärä – Number of pages 121
Tiivistelmä – Abstract	
<p>Internetin painoarvo uutisoinnissa kasvaa ja sen myötä uutishuoneet ovat saaneet eteensä uusia ongelmia. Uutisella on potentiaali levitä minuuteissa ympäri maailman, ja yhtä tehokkaasti leviää virheellinen uutinen. Vaikka uutisia on luettu verkosta jo kaksi vuosikymmentä, verkkoa koskevat oikaisukäytännöt eivät kuitenkaan ole vakiintuneet.</p> <p>Tämän tutkimuksen tarkoitus on määrittellä, <i>mitkä ovat suomalaisten toimitusten oikaisukäytännöt verkossa ja miten ohjeistusta noudatetaan käytännössä?</i> Tutkimus toteutettiin analysoimalla 70 virheellisen verkkojutun otanta, sekä haastatteleamalla kahdeksaa suomalaisen tiedotusvälineen verkkotoiminnasta vastaavaa esimiestä.</p> <p>Tulokset osoittavat, että vaikka verkon oikaisukäytännöt näyttäisivät pikkuhiljaa vakiintuvan myös Suomessa, yhdenmukaiset verkko-oikaisumallit puuttuvat yhä. Oikaisukäytännöt vaihtelevat suuresti toimituksesta toiseen ja käytännössä verkko-oikaisujen muoto ja sisältö vaihtelevat myös toimitusten sisällä. Suuri osa tutkimuksessa tarkastelluista verkkojutuista – 26 verkkojuttua 70:stä – oli oikaistu vastoin Journalistin ohjeita. Toistuvia puutteita ovat verkkojuttujen oikaisu ilmoittamatta asiasta lukijalle, epämääräiset oikaisut ja linkityksen puuttuminen oikaisuartikkelin ja alkuperäisen välillä. Vakavia laiminlyöntejä, kuten verkkojuttujen poistoa verkkosivuilta, tapahtuu edelleen. Suomalaiset toimitukset eivät myöskään ilmoita oikaisukäytännöistään lukijoilleen, vaikka Journalistin ohjeet tätä edellyttävät.</p> <p>Tulokset osoittavat, että suomalaisen verkkojournalismin oikaisukäytännöt ovat päivityksen tarpeessa. Kuinka vakavasti toimittajat suhteutuvat virheellisen tiedon oikaisuun kertoo lopulta siitä miten vakavasti toimittajat suhtautuvat välittämänsä tiedon virheettömyyteen. Mikäli lukijat kokevat lukevansa toistuvasti virheellisiä uutisia – näkemättä virheiden oikaisuja – heidän nyt jo laskenut luottamuksensa toimittajiin jatkaa todennäköisesti laskuaan.</p>	
Asiasanat – Oikaisu, oikaisukäytännöt, verkkojournalismi, verkkojuttu, journalismin etiikka, virheet	
Säilytyspaikka – Jyväskylän yliopisto	
Liitteet tutkijalta erikseen pyydettyä	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO – PELISÄÄNNÖT HUKASSA	5
2	TAUSTOITUS – ILMIÖITÄ MEDIAMURROKSEN AIKANA	11
	2.1 Internet uutisten pääväylänä	11
	2.2 Luottamus toimittajiin murenee	12
	2.3 Kiire kasvaa, toimittajat vähenevät – journalismin laatu laskee?	14
	2.3.1 Virheiden määrä kasvaa	15
	2.3.2 Toimittajia on entistä vähemmän	16
	2.3.3 Kiire synnyttää huonoa journalismia	18
3	OIKAISU ENNEN INTERNETIÄ JA SEN JÄLKEEN	21
	3.1 Peruskäsitteiden määrittely	21
	3.2 Katsaus oikaisun historiaan	23
	3.3 Oikaisu parantaa luotettavuutta	25
	3.4 Oikaisu, JSN ja muut journalismin etiikkaa säätelevät elimet	26
	3.5 Oikeaoppinen oikaisu JSN:n mukaan	29
	3.6 Oikaisu internetissä – mahdollisuuksia ja ongelmia	32
	3.7 Tutkimuskysymykset ja hypoteesi	35
4	MONIMENETELMÄLLINEN TUTKIMUSMETODI	36
	4.1 Tutkimuksen metodologinen tausta ja metodien perustelu	36
	4.2 Kerätty aineisto	36
	4.2.1 Aineisto: Virheellisten verkkojutun otanta	36
	4.2.2 Aineisto: Toimitusten esimiesten haastattelut	39
	4.2.3 Aineisto: Verkko-oikaisun kirjallinen ohjeistus	41
	4.3 Analyysimenetelmät ja niiden perustelu	41
	4.4 Tutkimuksen uskottavuudesta	43
5	TULOKSET: VERKKO-OIKAISUN VAIHTELEVAT KÄYTÄNNÖT	46
	5.1 Suuria eroja	46
	5.2 Toimittajien ohjeistus haasteellista	48
	5.3 Verkkojuttua ei saa poistaa – virheet korjattava välittömästi	51
	5.4 Kaikista korjauksista ei tarvitse ilmoittaa	54
	5.5 Mitä lukijalle pitää kertoa? – korjauksista ilmoitetaan vaihtelevasti	55

5.6	Kun mokataan kunnolla – erillinen oikaisuartikkeli	62
5.7	JSN:n ohjeistusta kunnioitetaan, mutta noudatetaan vain osittain	66
5.8	Oikaisukäytännöt puuttuvat verkkosivuilta	67
5.9	Mistä ongelmat johtuvat – Huonojen verkko-oikaisujen ytimessä	70
6	TULOKSET: VERKKO-OIKAISUT KÄYTÄNNÖSSÄ	74
6.1	Oikaisutapojen jakautuminen otannan sisällä	74
6.2	Poistettuja ja oikaisemattomia verkkojuttuja	76
6.3	Moni verkko-oikaisu ei noudata Journalistin ohjeita	74
6.4	Mikä virhe? Epämääräisiä verkko-oikaisuja	78
6.5	Linkityksessä on vakavia puutteita	82
6.6	Korjauksesta ilmoitetaan verkkojutun alalaidassa	83
6.7	Virhe kopioituu ja leviää	84
6.8	Lopuksi: esimerkillisiä verkko-oikaisuja	88
7	POHDINTAA: MITÄ OPIMME TUTKIMUKSESTA?	90
7.1	Ehdotuksia parempien verkko-oikaisujen kirjoittamista varten	93
7.2	Kohti paremmin oikaistua tulevaisuutta?	97
	SUMMARY	98
	LÄHTEET	100
	LIITTEET	
	Liite 1: Haastattelukysymykset	
	Liite 2: Lista haastatelluista (haastattelujen litteroinnit tutkijalta erikseen pyydettyinä)	
	Liite 3: Kysymysrunko virheiden tarkasteluun	
	Liite 4: Virheellisten verkkojuttujen otanta	

1 JOHDANTO – PELISÄÄNNÖT HUKASSA

Valhe on kiertänyt koko maailman, kun totuus vasta sovittaa kenkiä jalkaansa

(Charles Haddon Spurgeon, 1859)

”Syy rokotteen aiheuttamaan narkolepsiaan selviämässä” (Turun Sanomien verkkosivut, 2013). ”Ilmapallojen puhaltaminen kielletään lapsilta” (MTV Uutisten verkkosivut, 2011). ”Tietovuotaja Snowden Wienissä” (Ylen verkkosivut 2013). ”Tyrmistyttävä lakiehdotus Egyptissä: Miehelle oikeus seksiin kuolleen vaimon kanssa” (Ilta-Sanomien verkkosivut, 2012). ”Ministeri Paavo Arhinmäki meinasi saada turpaansa Haapaveteläisessä vessassa” (Kalevan verkkosivut 2012).

Otsikoilla on jotain yhteistä. Ne ovat kaikki suomalaisten tiedotusvälineiden verkkosivuilla julkaistujen uutisten otsikoita. Toinen yhdistävä tekijä on, että yksikään väitteistä ei pidä paikkaansa. Tähän yhtäläisyydet loppuvat. Osa näistä virheellisistä uutisista on oikaistu, osa ei. Osa uutisista on oikaistu Journalistin ohjeiden mukaan, osa enemmän tai vähemmän puutteellisesti.

Journalismin painopiste siirtyy kiihtyvällä nopeudella perinteisistä joukkoviestimistä – sanomalehdistä, aikakauslehdistä, radiosta ja televisiosta – internetiin. Uutisten julkaisu ja jakelu ei koskaan ennen ole ollut niin nopeaa ja helppoa kuin nyt, kun maantiede, maiden väliset rajat, tai televisioiden kaltaiset painavat laitteet eivät enää rajoita uutisten kulkua toimittajilta lukijoille. Keskustelupalstat ja sosiaalisen median kaltaiset uudet työkalut antavat toimittajille mahdollisuuden tehdä toimitusprosessista läpinäkyvämpää ja rehellisempää. Uudet työkalut tuovat kuitenkin mukanaan uusia tapoja tehdä asioita väärin. Koska tänä päivänä uutisella on potentiaali levitä koko maailman tiedotusvälineisiin vain minuutteja julkaisunsa jälkeen, niin yhtä helposti – joskus jopa helpommin – leviää tieto, joka ei pidä paikkaansa. Kappaleen alussa ollut amerikkalaisen pastori Charles Spurgeonin yli 150 vuotta vanha aforismi on ajankohtaisempi nyt kuin koskaan.

Ennen internetiä paikallinen tieto pysyi helpommin paikallisena tietona (mm. Boyce, Curran, Wingate 1978, Silverman 2007). Maakuntalehden torstaina julkaisema virhe oikaistiin perjantaina. Virheen oikaisu myös huomattiin, sillä vaihtoehtoisia uutisväyliä ei juuri ollut. Nykyisten verkkolehtien satunnaisia selailijoita uskollisemmat lukijat näkivät toimittajien aiemmin tekemät virheet tulevasta sanomalehdistä (Silverman, 2007). Sen sijaan verkossa uutiset päätyvät silmien eteen suositusten, hakuosumien ja puhtaan sattuman kautta. On yhä epätodennäköisempää, että virheellistä verkkojuttua kerran lukenut saa joskus eteensä oikaistun version. Tämä herättää kysymyksen: Kuinka internetissä levinneen virheellisen tiedon aikaansaamat vahingot tulisi korjata. Mitä tarkoittaa oikeaoppinen verkko-oikaisu?

Virheiden oikaisussa lehtimiehiä ohjaavat sanomalehtien oikaisukäytännöt vakiintuivat nykymuotoonsa 1970-luvulla (Silverman 2007, 229). Jos huomattiin, että lehteen on painettu virhe, seuraavaan lehteen painettiin vakiintuneelle paikalleen lyhyt artikkeli, jossa virheellinen tieto oikaistiin. Mutta kuinka tämä oikaisu tulisi tehdä, kun virhe on digitaalisessa muodossa toimituksen verkkosivuilla? Milloin oikaisu tehdään ja mitä siinä tulisi lukea? Tarvitseeko kaikista kömmähdyksistä edes mainita lukijalle? Vai tulisiko toimituksen julkaista erillinen oikaisuartikkeli, kuten printissä on tapana tehdä? Tuleeko verkkojuttuun suoraan tehtyä korjausta edes kutsua oikaisuksi?

Vaikka mediatilat ovat löytäneet myös uusia tapoja hyödyntää verkon mahdollisuuksia journalismin tekemiseen, uusiin työkaluihin ei ole tartuttu samalla innolla virheellisten uutisten verkko-oikaisun suhteen (Silverman 2007, 233). Luvun alussa mainittujen kaltaisia virheitä julkaistaan verkossa joka päivä. Aina näitä virheitä ei huomata ja virheellinen tieto jää internetin uumeniin arvaamattoman pitkäksi aikaa. Toisinaan verkko-oikaisu tehdään puutteellisesti tai epäselvästi. Verkkoon julkaistuja virheellisiä juttuja myös ”siivotaan” virheistä ilmoittamatta tästä lukijoille. Tämä viestii toisaalta 24 tunnin uutissykliin siirtyneiden verkkotoimittajien kiireestä, huolimattomuudesta (Manninen 2013) ja inhimillisestä houkutuksesta peitellä tekemiään virheitä, mutta myös siitä, että tiedotusvälineiden oikaisukäytännöt eivät ole kehittyneet käsi kädessä uutisten julkaisuteknologian kanssa (Silverman 2007, 233). Se viestii myös siitä, että toimittajat laiminlyövät toistuvasti Journalistin ohjeita, jotka velvoittavat virheen sattuesssa selkeiden, välittömien ja tarpeen vaatiessa näyttävien oikaisujen julkaisuun (Journalistin ohjeet 2014). Journalistin ohjeiden oikaisua koskevaa ohjeistusta

päivitettiin vuoden 2014 alussa nimenomaan riittämättömien verkko-oikaisujen vuoksi. Kuten Julkisen sanan neuvoston puheenjohtaja Risto Uimonen toteaa, ”Isojen virheiden pienet korjaukset ovat syöneet yleisön luottamusta mediaa kohtaan” (Uimonen 2013). Ovatko toimittajat unohtaneet pelisääntönsä vai hakevatko ne edelleen muotoaan verkkojournalismin nopeasti muuttuvalla pelikentällä?

Journalismin uskottavuus rakentuu oikaisun kaltaisten käytäntöjen varaan. Tämä uskottavuus on parhaillaan koetuksella. Journalismin luotettavuutta mittaavien tutkimusten mukaan usko toimittajiin laskee sekä Yhdysvalloissa (Pew 2012, 1, Doherty 2005, 46-47), Euroopassa (TNS Opinion and Social 2013, TNS Opinion and Social 2011), sekä myös Suomessa (Kansan arvot 2013, Reader’s Digest 2014, 24). Luottamuksen laskun ja tiedotusvälineiden tekemien virheiden välinen suhde on selkeä. Mitä enemmän lukijat havaitsevat uutisissa virheitä, sitä vähemmän he luottavat kyseiseen julkaisuun, mutta myös journalismiin instituutiona. Luottamusta eivät syö pelkästään sisällön kannalta merkittävät asiavirheet, vaan myös pienet kirjoitusvirheiden kaltaiset virheet (Urban 1999). On selvää, että puutteelliset, ja ”piilotetut” oikaisut nakertavat luottamusta entisestään. Oikaisut sen sijaan luovat luottamusta toimittajien ja lukijoiden välille (Urban 1999).

Meneillään oleva aikakausi on toistuvasti rinnastettu (mm. Vehkoo 2011, Manninen 2013) Gutenbergiin painokoneen synnyttämään mediamurrokseen, eikä syyttä. Prosessi on mielenkiintoinen, mutta ei mutkaton. Toimittajien maailma oli kenties yksinkertaisempi kun julkisesta tiedosta päätti se, jolla oli rahaa lähettää satelliitteja kiertoradalle, tai ostaa mustetta tynnyrimitalla. Tuo maailma on kuitenkin menneisyyttä. Toimittajat eivät enää ole tiedon portinvartijoita, joten heidän on perusteltava yleisölleen, miksi heidän toimittamaansa tietoon kannattaa luottaa ja miksi siitä kannattaa maksaa. Jälleen kerran mediamurros on tuonut mukanaan uusia ongelmia, joihin journalististen instituutioiden on löydettävä uusia, vakiintuneita ratkaisutapoja. Yksi näistä uusista ongelmista – ja tämän tutkimuksen aihe – on virheellisen tiedon oikaisu verkkojulkaisussa. *Mitkä ovat suomalaisten toimitusten oikaisukäytännöt verkossa? Miten ohjeistusta noudatetaan käytännössä?*

Tämä pro gradu -tutkielma luo käytännönläheisen katsauksen erilaisiin tapoihin, joilla suomalaiset toimittajat tällä hetkellä pyrkivät oikaisemaan uutisiin päätyntä

virheellistä tietoa. Katsaus on pintapuolinen, mutta antaa käsityksen siitä kuinka vaihtelevia ja epäsäännöllisiä Suomen toimitusten verkkouutisoinnin oikaisukäytännöt ovat vuonna 2014. Samalla tutkimus herättelee kysymyksiä siitä, millaisia ongelmia erilaisiin oikaisutapoihin liittyy. Näitä ongelmia toimittajien tulisi kiireeltään pysähtyä hetkeksi miettimään. Toimittajien suhtautuminen oikaisuun kertoo lopulta siitä, kuinka vakavasti toimittajat suhtautuvat välittämänsä tiedon virheettömyyteen. Kysymyksen tulisi olla journalistisen työn keskiössä.

Internetin mukanaan tuomia journalismin eettisiä kysymyksiä koskeva tutkimus on vasta aluillaan (mm. Joseph 2011, 705, Cornish 2010, 93). On jopa yllättävää, että journalismin tutkijat ovat paneutuneet verkkojournalismin oikaisukäytäntöihin vasta vähän. Yhdysvaltalaisten sanomalehtien oikaisukäytäntöjä tutkinut Sabryna Cornish totesi, että suurin osa verkkojulkaisuista ei ilmoita oikaisukäytännöistään selkeästi, tai ei pidä minkäänlaisia käytäntöjä sivuillaan (Cornish 2010, 96). Yhdysvaltalaisten lehtien oikaisuja ja oikaisukäytäntöjä tutkinut Scott Maier totesi selkeästi, että ”Selkeä käytäntö verkossa julkaistujen virheiden käsittelyyn puuttuu” (Maier 2009).

Tiedotusvälineiden kömmähdyksille pyhitettyjä verkkosivustoja ja blogeja löytyy internetistä runsaasti. Niiden roolina on osaltaan löytää huumoria toimittajien inhimillisestä taipumuksesta tehdä tahattomia virheitä, mutta ne ovat myös tämän päivän journalismin laaduntarkkailijoita. Tänä päivänä englanninkielisen maailman tunnetuimpia esimerkkejä virheitä koostavasta sivustosta lienee Craig Silvermanin blogi *Regret The Error* (www.regrettheerror.com). Silvermanin virheiden ja oikaisujen historiaa ja nykytilannetta käsittelevä kirja *Regret the Error* onkin yksi keskeisistä teoksista, johon myös tämä tutkimus nojaa.

Suomenkielistä verkkojournalismia – saatikka verkkojournalismin oikaisukäytäntöjä – koskevaa tutkimusta on luonnollisesti englanninkielistä huomattavasti vähemmän. Toimeksiantona Julkisen Sanan Neuvostolle tehdyssä opinnäytetyössä *Virheiden korjauskäytännöistä sanomalehdissä* Mikko Turklin tutki otsikon mukaisesti sanomalehtien oikaisukäytäntöjä. Mediataloille osoitettuna kyselytutkimuksena toteutettu tutkielma ei kuitenkaan pureutunut yksinomaan verkon oikaisukäytäntöihin, joita tässä tutkimuksessa on tarkoitus nimenomaan ruotia. Pro gradu –työssään *Luottamuksen perusteet* Ville Manninen tutki verkkotoimitusten lähdekäytäntöjä ja

niissä työskentelevien toimittajien tapaa arvioida lähteiden luotettavuutta etnografisen tutkimuksen muodossa. Tämä tutkimus sijoittuu luontevasti Mannisen ja Turklinin työn jatkajaksi. Tutkimus ei pyri vastaamaan kysymykseen siitä, mitä tapahtuu sillä hetkellä kun uutista (ja virhettä) naputellaan toimituksessa verkkoon. Vastausta haetaan siihen, mitä tapahtuu tai ei tapahdu tuon virheen jälkeen.

Mainitun kirjallisuuden lisäksi suuri osa tämän tutkimuksen teoriapohjasta rakentuu länsimaista verkkojournalismia ja internetiä tarkastelevan tutkimuksen, verkkojournalismiin keskittyneiden kirjailijoiden kirjoitusten, sekä tilastotiedon varaan. Merkittäviä tiedonlähteitä ovat esimerkiksi Taloustutkimuksen, yhdysvaltalaisten mediakulutusta mittaavan Pew-tutkimuskeskuksen ja yhdysvaltalaisten toimittajien järjestö ASNE:n tilastot ja raportit. Moni yhdysvaltalaisen mediakentän ilmiö, kuten internetin nopeasti kasvava merkitys lukijoiden uutislähteenä, on verrattavissa Suomessa tapahtuvaan kehitykseen ja on siksi relevanttia tietoa myös tämän tutkimuksen kannalta. Yleisön luottamusta toimittajiin on mitattu jo kauan, esimerkiksi Chicagon yliopisto on mitannut kansan luottamusta tiedotusvälineisiin jo vuosikymmeniä (Doherty 2005, 47). Vuosituhannen vaihteessa tutkijat alkoivat mitata yleisön luottamusta verkkojournalismiin ja vertailla sitä luottamukseen perinteisiä tiedotusvälineitä kohtaan (mm. Park 2005, 238, Pew 1996, 56). Toinen puoli tutkimuksen teoriapohjasta on sanomalehtien oikaisuja koskevaa tutkimusta. Oikaisukäytäntöjen eettinen pohja ja käsitys hyvästä lehtimiestavasta on lopulta hyvin samankaltainen länsimaisessa mediassa (Vehkoo 2011, 217). Myös oikaisujen suhdetta tehtyjen virheiden määrään on mitattu, Yhdysvalloissa tätä tarkkuustutkimusta on tehty jo 1930-luvulta lähtien (Silverman 2007, Maier 2005). Näitä tuloksia ei voi suoraan soveltaa suomalaiseen mediakenttään. Tulokset kuitenkin antavat osviittaa siitä, että vain rahtunen julkaistuista virheistä oikaistaan.

Koska verkko-oikaisua ei ole toistaiseksi syvällisesti Suomessa tutkittu, vastaamattomia kysymyksiä on paljon. Siitäkin syystä tätäkään tutkimusta ei voi kutsua syväasukellukseksi tiukasti rajattuun kysymykseen. Pikemminkin tutkimus on ensisilmäys uuteen ilmiöön – käytännönläheinen ja monimenetelmällinen katsaus suomalaisten verkkouutisten tämänhetkiseen tilaan. Tämä tutkimus on pohjatyötä, jolta mahdolliset jatkotutkimukset voivat ponnistaa tuottaakseen tyhjentävämpiä vastauksia.

Tutkimuksen teoriaosuus koostuu luvuista 2 ja 3. Mediamurroksen taustalla kummittelevat ilmiöt – journalistien määrän väheneminen, yleisön laskeva luottamus tiedotusvälineisiin ja jopa väitteet journalismin tason laskusta – ovat olennainen syy tämänkin tutkimuksen olemassaoloon. Siksi näitä aiheita käsitellään jo johdannossa. Luvussa 3 ruodin itse oikaisun syntyhistoriaa, oikaisun vakiintumista toimituksissa ja merkitystä journalismin uskottavuutta tukevana tekijänä. Luvussa tutustutaan myös niihin oikaisun kannalta eettisiin ongelmiin, joita journalismin siirtyminen internetiin on synnyttänyt. Luvussa 4 esittelen tarkemmin valitsemiani tutkimusmetodeja, eli aineiston keräämistä haastattelun ja havainnoinnin avulla, sekä aineiston laadullista analysointia.

Tutkimuksen tulokset esittelen luvuissa 5 ja 6. Esittelen aineiston tutkimisesta nousseet havainnot, joita havainnollistan käytännön esimerkeillä oikaisuista, sekä poiminnolla toimituksilta kerätyistä haastatteluista. Kappaleen lopuksi analysoin tuloksia. Esittelen kaksi karkeasti rajattua tapaa, joilla toimitukset oikaisevat virheellisiä verkkojuttuja, sekä näiden tapojen hyvät ja huonot puolet. Lisäksi esittelen puutteita, joita suomalaisista verkko-oikaisuista koostuvassa otannassa toistuvasti esiintyi. Luvussa 7 teen tulosten yhteenvedon, sekä esitän ehdotuksia tutkimuksen valossa paljastuneiden puutteiden paikkaamiseksi. Etenkin tämän viimeisen osuuden tarkkailu olisi suomalaisille toimittajille paikallaan. Tutkimuksen tulokset nostavat esiin asioita, joiden tiedostamisesta hyötyisivät toimitukset, yleisö ja suomalainen journalismi.

2 TAUSTOITUS – ILMIÖITÄ MEDIAMURROKSEN AIKANA

Miksi meidän tulisi olla huolissaan internetissä julkaistun journalismin ilmiöistä, kuten verkkoon tehtyjen oikaisujen puutteista? Aluksi on paras tehdä selväksi internetin merkittävyys uutisväylänä vuonna 2014. Lisäksi on syytä taustoittaa oikaisun kannalta olennaisia ilmiöitä, kuten yleisön laskeva luottamus tiedotusvälineisiin, sekä väitetty journalismin laadun lasku.

2.1 Internet uutisten pääväylänä

Verkon painoarvo tiedotusvälineenä on kasvanut nopeasti. BBC:n Reutersin ja The Media Centerin kymmenen maata kattavan kyselytutkimuksen mukaan esimerkiksi saksalaisista vain 11 prosenttia ja 14 prosenttia yhdysvaltalaisista nimesi internetin tärkeimmäksi uutisväyläkseen vuonna 2006 (BBC/Reuters/Media Center Poll 2006). Sen sijaan yhdysvaltaisten mediakulutusta mittaavan Pew-tutkimuskeskuksen mukaan vuonna 2013 internet oli merkittävin uutisten lähde jo puolelle yhdysvaltalaisista, kun Pewin aiemman raportin mukaan luku oli 43 prosenttia vuonna 2011 (Pew 2013, 2). Etenkin sanomalehti on merkittävin uutislähde yhä harvemmalle. Vain 28 prosenttia yhdysvaltalaisista ilmoitti sanomalehden uutisten pääväyläksi vuonna 2013. Tilanne on päinvastainen kuin vuonna 2001, jolloin 45 prosenttia vastanneista ilmoitti tärkeimmäksi uutislähteeksi sanomalehdet ja vain 13 prosenttia internetin. Suomessa internetin rooli uutisten lähteenä on kutakuinkin samanlainen. Vuonna 2013 37 prosenttia suomalaisista piti internetiä itselleen ”erittäin tärkeänä” uutisvälineenä ja 31 prosenttia ”melko tärkeänä” (Taloustutkimus 2013, 4). Luvut antavat osviittaa siitä, kuinka nopeasti uutisyleisö on siirtynyt internetiin ja hylännyt sanomalehden. Internetin merkittävyys on sitä suurempi mitä nuoremasta yleisöstä on kyse. Internet on ”erittäin tärkeä” uutisväline 48 prosentille alle 45-vuotiaista suomalaisista. 15-29-vuotiaista vain 6 prosentille internet oli ”melko vähän tärkeä” tai ”ei lainkaan tärkeä” uutisväline (Taloustutkimus 2013). Tästä voidaan päätellä, että internetin rooli uutisvälineenä tulee kasvamaan tulevaisuudessa nopeasti, kun internetin käyttöön tottuneita on yhä enemmän ja vanhempi yleisö poistuu katsomosta.

2.2 Luottamus toimittajiin murenee

Journalismin uskottavuus rakentuu yleisön ja toimittajien väliselle luottamukselle. Ainakin läntisessä maailmassa tämä luottamus on tällä hetkellä laskussa. Yhdysvaltalaisen luottamusta maan 13 suurimpaan uutisorganisaatioon mitanneen Pew Research Centerin tulosten perusteella vuonna 2002 71 prosenttia yhdysvaltalaisesta yleisöstä suhtautui uutisorganisaatioiden luotettavuuteen positiivisesti, mutta vuonna 2012 osuus oli pudonnut 56 prosenttiin. Vastaavasti negatiivisesti suhtautuvien määrä kasvoi 30 prosentista 44 prosenttiin. (Pew 2012, 1.) Yhdysvaltalaisen luottamus on laskenut myös sanomalehtiin ja paikallislehdistöön, joskin suuria sanomalehtiä hitaammin (Pew 2012, Doherty 2005, 46-47).

Luottamus toimittajiin laskee myös Euroopassa. Vuoden 2013 barometrin mukaan EU-maiden kansalaisista 37 prosenttia ei luota radioon, 48 prosenttia ei luota televisioon, 53 prosenttia ei luota lehdistöön ja 46 prosenttia ei luota internetiin (TNS Opinion and Social 2013). Vuoden 2010 ja 2013 välillä luottamus on laskenut muutamilla prosenteilla kaikkiin medioihin (TNS Opinion and Social 2011). Luottamus mediaan on alhainen myös Suomessa. Yli 3000 suomalaisen arvoja ja asenteita kyselytutkimuksella kartoittaneen T-Median mukaan 51 prosenttia suomalaisista luottaa mediaan vähän ja 18 prosenttia ei ollenkaan (Kansan Arvot 2013). Valitut Palat -lehden ja Wyman Dillon -tutkimuslaitoksen vuonna 2014 tekemän kyselyn mukaan 66 prosenttia suomalaisista luottaa toimittajiin vähän tai ei ollenkaan, mikä tekee ammatista maan viidenneksi epäluotetuimman (Reader's Digest 2014, 24).

Ihmisten luottamusta internetiin uutislähteenä on vaikea arvioida, sillä aihetta koskevat tutkimukset ovat antaneet vaihtelevia ja ristiriitaisia tuloksia. Joidenkin tutkimuksien mukaan internet nähdään perinteisiä tiedotusvälineitä jopa hieman luotettavampana (Johnson, Kaye 2010, 57-77, Johnson, Kaye 2002, 619-642, Triton Digital 2012, Pew 1996, 56), kun taas toisissa tutkimuksissa tulos on päinvastainen (BBC/Reuters/Media Center Poll 2006, The Digital Future Report 2012, 5, Mackay, Jenn, Lowrey, Wilson 2007). Tulokset vaihtelevat kysymyksenasettelusta ja vastaajista riippuen. Esimerkiksi britit luottavat verkosta lukemiinsa uutisiin yhdysvaltalaisia vähemmän (BBC/Reuters/Media Center Poll 2006) ja nuoret lukijat luottavat verkkojulkaisuihin enemmän kuin vanhat. Eurobarometrin mukaan ainakin EU-maissa internetiin luotetaan

toistaiseksi hieman vähemmän kuin lehdistöön ja televisioon (TNS Opinion and Social 2013). Perinteisissä tiedotusvälineissä työskentelevät toimittajat luottavat sanomalehtien verkkosivuilla julkaistuihin uutisiin enemmän kuin pelkästään verkossa toimivien julkaisujen uutisiin (Kovačič, Erjavec, Štular 2009, 122-123). Vastaavasti internetjulkaisussa työskentelevien toimittajien usko verkossa julkaistuihin uutisiin näyttäisi olevan suurempi (Kovačič et al. 2009, 122-123). Internetiä koskevan tutkimuksen tulokset kuitenkin vanhenevat nopeasti. Kymmenen vuotta sitten tehtyjen kyselyjen tuloksiin tuskin kannattaa enää nojata, sillä internetiä koskevat asenteet tullaan muuttamaan nopeasti. Voi olla, että median keskittyessä yhdelle sähköiselle ja tarvittaessa mobiilille julkaisualustalle koko kysymys menettää merkityksensä nopeammin kuin arvaammekaan. Jako ”perinteisten” tiedotusvälineiden ja internetin välille tekevät erityisesti ne, jotka muistavat elävästi ajan ennen internetiä.

Luottamuksen ja tiedotusvälineiden tekemien virheiden välinen suhde on jo selkeämpi kysymys: Mitä enemmän lukijat havaitsevat uutisissa virheitä, sitä vähemmän he luottavat kyseiseen julkaisuun, mutta myös journalismiin instituutiona. ASNEN (American Society of News Editors) vuosina 1997-1999 tekemä mittava tutkimus osoittaa, että luottamusta eivät syö pelkästään sisällön kannalta merkittävät asiavirheet, vaan myös pienet kirjoitusvirheiden kaltaiset virheet: ”Jokainen väärin kirjoitettu sana, väärin käytetty heittomerkki, sekava sanajärjestys, outo kuvateksti ja väärin nimetty kartta nakertaa yleisön luottamusta siihen, että sanomalehti saa tekeä mitään oikein”. (Urban 1999.) Craig Silvermanin mukaan yleisön luottamuksen kannalta ratkaisevaa on, kuinka usein lukija huomaa julkaisun välittävän virheellistä tietoa. Yleisö hyväksyy tietyn määrän virheitä, tiettyyn rajaan asti (Silverman 2007, 81). On selvää, että puutteelliset, ja ”piilotetut” oikaisut nakertavat luottamusta entisestään.

On syytä panna merkille, että luottamusta murentavien virheiden havaitseminen ja etenkin niiden osoittaminen on entistä helpompaa. Internetiin siirtyessään journalistisista prosesseista on tullut yleisölle läpinäkyvämpiä. Virheestä valittaminen mahdollista tehdä huomiota herättävimminkin aikoina, jolloin ainoa mahdollisuus oli lähettää toimitukseen palaute, joka sitten mahdollisesti myöhemmin julkaistiin. Näinä päivinä verkossa julkaistu uutinen saattaa levitä nimenomaan siinä piilevän virheen, eikä itse uutisen vuoksi. Näin käy erityisesti silloin kun virhe on erityisen suuri, tai huvittava. Joka tapauksessa yleisö ei välttämättä pane muistiin, kuka virheen teki.

Journalismin tutkija Kari Koljosen mukaan, ”yleisö tarkastelee journalismia möhkälemäisesti niin, että yhden toimittajan erehdys saattaa tahrata koko ammattikunnan” (Koljonen 2012).

2.3 Kiire kasvaa, toimittajat vähenevät – journalismin laatu laskee?

Mistä uskottavuuden lasku johtuu? Kysymykseen on vaikea vastata. Journalismin uskottavuuteen kaltaisiin asioihin vaikuttavat monet asiat ja yleisön luottamus toimittajiin voi laskea myös silloin, kun ala ei ole talousvaikeuksissa tai muulla tavoin muutostilassa. Toimittajien kannalta vakavin väite kasvavan luottamuspuolan syistä on se, että journalismin laatu laskee.

Laatujournalismi on abstrakti ja subjektiivinen käsite, jonka määrittelyä voidaan pitää yhtä mielekkäänä kuin keskustelua siitä mikä on taidetta ja mikä ei. Ensimmäisenä journalismin laatua kyselytutkimuksilla mitannut John C. Merrill määritteli laatulehden olevan ”vapaa, rohkea, luotettava, itsenäinen ja uutisorientoitunut lehti, joka on vastuussa lukijoilleen” (Merrill 1968). Laatujournalismin käsitettä ja tapoja laadukkaan journalismin pelastamiseen tutkinut Johanna Vehkoo määritteli laatujournalismin muun muassa ”yrittävän selkeyttävän ihmistä ympäröivää kaoottista maailmaa” (Vehkoo 2010 21-22). Kirjassaan *Painokoneet Seis!* Vehkoo piti selvänä, että nimenomaan verkkojournalismin ”tason lasku on ilmeinen, kun katsoo verkkouutisten skandaalinhakuista otsikointia, kieli- tai kirjoitusvirheitä ja muilta napattujen juttujen kierrätystä omista nimissä” (Vehkoo, 2011 53).

Oman tutkimukseni kannalta verkkojournalismin skandaalinhakuisuuden arvioiminen, tai ”laatujournalismin” syvälinen määrittely, ei ole tarpeen. Jokainen toimittaja ja lukija lienee yhtä mieltä siitä, että journalismi on sitä laadukkaampaa, mitä vähemmän se sisältää virheellistä tietoa, ja että virheen sattuessa laadukasta journalismia tekevä toimitus korjaa tilanteen oikaisulla. Seuraavaksi taustoitan kuinka paljon virheitä syntyy ja kuinka tarkkaan virheitä oikaistaan.

2.3.1 Virheiden määrä kasvaa

Mikäli tiedotusvälineet haluavat olla merkittävä osa yhteiskuntaa, niiden on oltava uskottavia. Sekä toimittajat että yleisö ovat yhtä mieltä siitä, että uutisten uskottavuuden kannalta tärkein ominaisuus on *paikkansapitävyys* (Finberg, Stone, Lynch 2002, 17-18). Tuottaakseen mahdollisimman paikkansapitäviä uutisia, toimittajan on minimoitava virheet.

Kuinka paljon lehdissä, radiossa, televisiossa ja internetissä julkaistuihin uutisiin sitten päätyy virheitä? Pelkästään Suomen tiedotusvälineet julkaisevat vuodessa miljoonia uutisia. Vaikka tarkastelun alla olisi vain yksi suomalainen toimitus, edellyttäisi vakuuttavan vastauksen antaminen suuren artikkelimäärän tarkkaa ruotimista ja tätä ei Suomessa ole toistaiseksi tehty. Länsimaiden suuria lehtiä on kuitenkin tutkittu tarkemmin, mikä on osoittanut virheiden olevan sanomalehden arkipäivää. Arvostetun saksalaisen uutisaikakausilehti Der Spiegelin dokumentaatio-osaston talousjournalismin yksikön esimies Rainer Lübbert tiivisti sen näin: ”Kaikissa jutuissa on jotain korjattavaa” (Lübbert 2013, 10).

Vuonna 2008 Der Spiegelin toimitus itse asiassa laski kuinka monta virhettä lehden faktantarkistusosasto löysi yhdestä lehden numerosta. Lübbertista ja 80 muusta asiantuntijasta koostuva osasto löysi yhdestä lehdestä 1153 virhettä (Valkama 2013, 10). Virheistä 849 oli luonteeltaan vääriä tietoja tai epätasällisiä ilmauksia ja näistä enemmistö arvioitiin merkittäviksi tai hyvin merkittäviksi virheiksi. Yhdysvaltalaiset Neil Clemeth ja Craig Sanders vertasivat Washington Postin ja New York Timesin julkaisemien virheiden eroa vuosien 1997 ja 2007 välillä ja totesivat, että vuonna 2007 New York Timesissä julkaistiin 3728 oikaisua – kaksinkertainen määrä vuoteen 1997 verrattuna (Clemeth, Sanders, 2009, 90). Washington Postin julkaisemien oikaisujen määrä ei kasvanut näin rajusti – vuonna 1997 lehden julkaisemien oikaisujen määrä oli 1023, vuonna 2007 lehti julkaisi 1361 oikaisua (Clemeth, Sanders, 2009, 95). Washington Postin vuoden 2007 suureen lukuun saattoi vaikuttaa vuonna 2004 päivitetty oikaisukäytäntö, joka teki oikaisupyynnön tekemisestä helpompaa lukijalle. Tuloksista voi päätellä ainakin sen, että sanomalehdistä toden totta löytää suuren määrän virheitä – heti kun asiaa aletaan tarkasti tutkimaan. Ei ole syytä epäillä, ettei sama koskisi yhtäläillä Suomen tiedotusvälineitä. Luvut kannattaa pitää mielessä kun

arvuutellaan, kuinka monta virhettä painaa päivän numeroon esimerkiksi suomalainen maakuntalehti, jolla ei ole käytössään yhtäkään faktantarkistajaa, Der Spiegelin 80 asiantuntijan armeijasta puhumattakaan.

Yhdysvalloissa tiedotusvälineiden julkaisemien virheiden määrää tutkivaa tarkkuustutkimusta on tehty 1930-luvulta lähtien. Yhdessä aihealueen laajimmassa koskaan tehdyssä tutkimuksessa Scott Maier selvitti yhdysvaltalaisien lehtien julkaisemien virheiden määrää kysymällä asiaa uutisten lähteiltä itseltään. Tutkimukseen koottiin 4800 paikallisuutista, jotka lähetettiin uutisissa käytetyille lähteille arvioitavaksi. Lähteet löysivät virheitä 61 prosentissa uutisista (Maier 2005, 533-534). Virheellisten uutisten osuus on kasvanut niin kauan kuin vastaavia tutkimuksia on tehty.

Sen sijaan tiedotusvälineiden omissa tarkkuustutkimuksissa virheellisten uutisten osuus on huomattavasti pienempi, kymmenen prosentin luokkaa. Virheitä sisältävien uutisten todellinen osuus kaikista julkaisuista uutisista lienee jossain prosenttiosuuksien välissä. Joka tapauksessa sekä tutkijoiden, että lehdistön omat tarkkuustutkimukset osoittavat, että virheitä julkaistaan huomattavasti enemmän kuin oikaisuja. Esimerkiksi Boston Globe -lehti julkaisi 57 893 juttua ja 1018 oikaisua vuonna 2005 (Silverman 2007, 76). Lehden oikaisuaste oli siis noin 2 prosenttia. Luku on hätkähdyttävästi pienempi kuin tarkkuustutkimuksien vastaavat, joiden mukaan virheellisten uutisten osuus ilmoitetaan kymmenissä prosenteissa. Sanomalehdet eivät siis ”ehkäise, nappaa, tai korjaa valtavaa virheiden määrää päivittäisessä uutisoinnissaan”, kuten Silverman itse asian ilmaisee (Silverman 2007, 78).

2.3.2 Toimittajia on entistä vähemmän

Palataan väitteeseen, jonka mukaan journalismin laatu on laskenut. Mistä näin voidaan päätellä? Yksi yksinkertaisimmista ja vastaansanomattomimmista väitettä tukevista tosiasioista on se, että toimittajien määrä on vähentynyt.

Median murros ei luonnollisesti tarkoita ainoastaan uutisten ulkoista siirtymistä julkaisualustalta toiselle, eli perinteisistä tiedotusvälineistä internetiin. Murros on ennen

kaikkea taloudellinen. Toisaalta mainostajat ovat saaneet uuden väylän mainoksilleen. Paikallinen sanomalehti, radio, tai tv-asema eivät enää ole ainoita väyliä tuotteiden ja palveluiden mainostamiseen. Sanomalehdiltä internet on vienyt tuloja kahdelta suunnalta. Kun uutisia on saatavilla eri puolilta maailmaa ilmaiseksi, sanomalehtien tilaajien määrät ovat alkaneet laskea.

Mediatilat ovat maailmanlaajuisesti reagoineet ongelmaan leikkaamalla kustannuksia, eli pienentämällä toimitustensa kokoa. Yhdysvaltalaisien vakituisesti palkattujen toimittajien määrä oli vuonna 2012 pudonnut 38 tuhanteen, kun huippuvuonna 2000 toimittajia oli yli 56 tuhatta (ASNE 2001 census, ASNE 2013 census). Suomessa sanomalehtien levikit ovat laskeneet muuta maailmaa hitaammin ja mediatilat ovat lamavuosista tehneet voittoa (Nikunen 2011, 28-29). Siitä huolimatta toimitusten kokoa on pienennetty voimakkaalla kädellä. Pelkästään vuoden 2009 YT-neuvotteluiden tuloksena 189 suomalaista toimittajaa irtisanottiin ja yli sata otti vastaan vapaaehtoisen eläkepaketin (Nikunen 2011, 31). Vuosien 2007-2011 välillä suomalaisten toimitusten koot ovat pienentyneet kymmenillä prosenteilla, yhteensä noin tuhannen toimittajan verran (Honkonen 2013, 47). Sähköisen median suurin työllistäjä Yleisradio on vähentänyt työntekijöidensä määrää yli tuhannella vuosien 2000 ja 2012 välillä (Ylen Henkilöstökertomus 2011, 3, 6). Journalistiliiton jäsenissä työttömien osuus on kasvanut vuoden 2010 neljästä prosentista 5,8 prosenttiin vuonna 2013 (Jäsenlajikehitys 1998-2013, Journalistiliitto). Muutos on merkittävä, sillä yli 90 prosenttia suomalaisista toimittajista kuuluu Journalistiliittoon. Vuonna 2013 Turun Sanomat lakkautti ulkomaantoimituksensa ja MTV3 tutkivan journalismin ohjelmansa 45 minuuttia. Vuonna 2014 Sanoma lakkautti Nelosen tv-uutiset ja vähensi Helsingin Sanomien työvoimaa 54 henkilöllä (Kauppinen, Luukka 2014). Uutiset YT-neuvotteluista ja työttömyystilastoista ovat tulleet tutuksi monelle toimittajalle entistä henkilökohtaisemmalla tasolla.

Enimmistä virheistä lehtiä siivoavat oikolukijat ovat kuollut ammattikunta (Silverman 2007, 268) ja faktantarkistusosasto on nykypäivän toimituksessa harvinaisuus. Suomen suurin sanomalehti Helsingin Sanomat luopui sekin oikolukuosastostaan jo vuonna 2005 (Eloranta 2013). Vuonna 2014 lehti muodosti Päivän Lehti -yksikön. Osaston 40 toimittajan tehtävänä on muun muassa uutisten oikoluku. On kuitenkin muistettava, että

yksikön perustamista varten ei palkattu yhtäkään uutta toimittajaa (Tyysteri 2014). HS päinvastoin vähensi työvoimaansa vuoden 2014 alussa (Kauppinen, Luukka 2014).

2.3.3 Kiire synnyttää huonoa journalismia

Sanomalehtien laskevat levikit ja mediatalojen toinen toistaan seuraavat YT-neuvottelut eivät viittaa siihen, että toimittajien tekemät virheet tulevaisuudessa vähenisivät. On väistämätöntä, että toimitusten koon pienentyessä joko pitkäjänteisen ja tarkan toimitustyön on muututtava pintapuolisemmaksi ja nopeammaksi raportoinniksi, tai sitten sisällön määrän on laskettava. Vuoden 2013 Journalismikritiikin vuosikirjassa Juha Honkonen ilmaisi asian näin: “Helsingin Sanomien tilaaja maksaa yhdestä artikkelista lähes tuplasti enemmän kuin 10 vuotta sitten”(Honkonen 2013, 46). Tällä Honkonen viittaa HS:n numeroon painettujen artikkelien määrän vähenemiseen, samalla kun lehtitilauksen hinta on inflaatio huomioon ottaen kasvanut. HS ei ole ainoa sanomalehti, joka on ohentunut viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Mahdollinen paperilehteen tuotettujen artikkelien määrän romahtaminen ei kuitenkaan ole tarkoittanut toimittajien työtaakan kevenemistä, päinvastoin. Kuten mainittua, taakkaa on kantamassa entistä pienempi määrä toimittajia. Sen lisäksi internet on tuonut uutistoimituksiin 24 tunnin uutissyklin jossa ei ole deadlinea, mutta entistä kovempi paine julkaista lukijoille uutta materiaalia. Vaikka verkkoon tuotetaan nykyisin myös syvällistä ja tutkivaa journalismia, leimallista verkossa julkaistulle journalismille on edelleen nopea julkaisutahti ja minuuttien uutisvoiton vuoksi madallettu lähdekritiikki (mm. Leach 2009, Juntunen 2011, Vehkoo 2011, Kuutti, Manninen 2013).

Ville Mannisen etnografinen tutkimus suomalaisten verkkotoimittajien lähdekäytännöistä piirtää kuvan kiireisestä ja yhtä aikaa useaa juttua työstävästä toimittajasta, joka tekee työtään jatkuvan julkaisupaineen alla. Juttuja kirjoitetaan tiuhaan tahtiin, keskimäärin 7,5 kappaletta työpäivää kohti (Manninen 2013, 41). Ei ole siten ihmeellistä, että toimittajilla ei ole aikaa poistua toimituksestaan tai edes aina varmistaa tietoja omakohtaisesti. Manninen totesi, että verkkotoimittajat käyttävätkin lähteinään pääasiassa tiedotteita ja muuta mediaa (Manninen 2013). Tätä väitettä tukevat muutkin aihetta käsittelevät tutkimukset, kuten Cardiffin yliopiston laaja

selvitys pr-materiaalin käytöstä brittiläisessä journalismissa (Lewis et al. 2008), sekä Laura Juntusen vastaava selvitys suomalaisesta journalismista. Juuri toimittajien kiireen vuoksi julkaistuihin uutisiin päätyy hyvin paljon yritysten ja muiden ulkopuolisten tahojen tuottamaa PR-materiaalia. Juntusen 3797 uutista ruotivan tutkimuksen mukaan vain neljännes suomalaisista uutisista on ”omia”, eli ei sisällä PR-, tai uutistoimistomateriaalia, tai lainoja muulta medialta (Juntunen 2011, 54). Verkossa valmismateriaalia, etenkin muilta tiedotusvälineiltä siteerattuja uutisia, käytetään huomattavasti herkemmin kuin perinteisissä julkaisuvälineissä (Juntunen 2011).

Suomalaiset toimittajat itse kokevat alituisen kiireen olevan jopa suurin uhka itsenäiselle journalismille (Juntunen 2011, Manninen 2013). Tarkemmin sanoen kiirettä suurempi uhka on kiireen synnyttämät ilmiöt, kuten valmismateriaalin lisääntynyt kierrättäminen ja kiireen vuoksi laiminlyöty lähdekritiikki. Juntusen tutkimus osoitti, että jopa 64 prosenttia PR-materiaaliin pohjautuvista uutisista toistetaan tiedotusvälineiden julkaisuissa sellaisenaan (Juntunen 2011, 22). Nämä ”uutiset” voivat luonnollisesti sisältää virheitä, osatotouksia ja valheita. Ja koska muiden julkaisemien uutisten kierrätys on niin leimallista verkkojournalismissa, virheet kopioituvat nopeasti verkkojulkaisusta toiseen. Suomalainen malliesimerkki tästä on tapaus Enkeli-Elisa, kirjailija Minttu Vettenterän keksimä tarina itsemurhan tehneestä koulutyöstä. Fiktiivinen kertomus levisi sosiaalisesta mediasta lopulta tiedotusvälineisiin, jotka esittelivät sitä tositapahtumana ja usein esimerkkinä koulukiusaamista käsittelevissä uutisissaan (Kuutti, Manninen 2013, 81-82). Lähteiden tarkistamatta jättäminen on luonnollisesti vastoin hyvää lehtimiestapaa, joka vaatii aina tarkastamaan jutuissa käytetyt lähteet itse.

Kiire on joskus huono tekosyy tehdyille virheille ja suuria virheitä voi tehdä myös hyvin hitaasti. Väitettä, jonka mukaan kovassa kiireessä tuotetussa verkkojournalismissa on printtijournalismia enemmän virheitä, tukee kuitenkin vakuuttava määrä tutkimusta. Columbia Journalism Reviewissä julkaistussa kyselytutkimuksessa lehdiltä ja verkkojulkaisuilta kysyttiin ”ylläpitääkö verkkoon tuotettu sisältö samoja vaatimuksia kuin printtiin tuotettu sisältö?”. 665 saatua vastausta tuotti 50 sivua tutkimustuloksia ja selkeän vastauksen: *Ei* (Navasky, Lerner 2010). Tutkimuksen tulosten mukaan yli puolet verkkoon tuotetusta sisällöstä on oikoluettu printtiin julkaistavaa sisältöä huolimattomammin, tai ei oikoluettu ollenkaan.

Faktantarkistusta tehdään verkkoon julkaistavalle sisällölle vähemmän. Kiinnostavasti tarkkuus pieneni sitä mukaan kun verkkolehden lukijamäärä kasvoi.

Olemme siis tilanteessa, jossa yhä pienempi määrä toimittajia koittaa selvittää yhä suuremman työmäärän kanssa ja samaan aikaan kokee entistä suurempaa painetta julkaista nopeasti, lähdekritiikin ja faktantarkastuksen kustannuksella. Kehitys on johtanut uutisten ja tiedotemateriaalin kierrättämiseen, virheiden lisääntymiseen ja osittain tästä syystä lopulta journalismin uskottavuuden laskuun. Seuraavassa luvussa keskitymme journalismin keinoon korjata tekemänsä virheet ja palauttaa uskottavuutensa.

3 OIKAISU ENNEN INTERNETIÄ JA SEN JÄLKEEN

3.1 Peruskäsitteiden määrittely

Ennen kuin käydään läpi oikaisun historiaa, on syytä käydä läpi mitä sanoilla ”oikaisu”, ”verkko-oikaisu”, tai muilla tässä tutkimuksessa tiuhaan käytetyillä termeillä tarkoitetaan. Suomen sananvapauslain mukaan tiedotusvälineen velvollisuus oikaista virheellistä tietoa koskee tilanteita, joissa yksityishenkilöstä, yhteisöstä tai säätiöstä esitetään virheellistä tietoa.

”Yksityisellä henkilöllä, yhteisöllä ja säätiöllä sekä viranomaisella on oikeus saada aikakautisessa julkaisussa, verkkojulkaisussa tai ohjelmassa esitetty itseään tai toimintaansa koskeva virheellinen tieto oikaistuksi samassa julkaisussa tai asianomaisen ohjelmatoiminnan harjoittajan ohjelmassa, jollei tiedon oikaiseminen virheen vähäisyyden vuoksi ole ilmeisen tarpeetonta” (Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä 2003).

On huomioitava, että toimittajien ammattikunnan sisällä ja arkipuheessa oikaisuun velvoittavan virheen kynnyks on huomattavasti matalampi.

”Suomen Washingtonin-suurlähettiläs tapasi Franklin D. Rooseveltin

Toisin kuin sivulla C 1 torstaina 6. joulukuuta kerrottiin, Suomen Washingtonin-suurlähettiläs tapasi vuonna 1939 presidentti Franklin D. Rooseveltin, ei Theodore Rooseveltia. (Helsingin Sanomat 7.12.2012).”

Oheinen Helsingin Sanomien *oikaisu* on varsin tyypillinen esimerkki sanomalehdessä julkaistusta oikaisusta. Perinteisessä printtimediassa oikaisuille tarkoitetaan artikkeleita, joissa korjataan aiemmin lehdessä julkaistua ja virheelliseksi osoittautunutta tietoa. Oikaisussa ilmoitetaan aiemmin tehty virhe ja kerrotaan miten kyseessä oleva asia oikeasti on. Usein oikaisut ovat pieniä, sähkeen mittaisia, ja ne julkaistaan vakiintuneilla paikoilla lehdissä, otsikon ”oikaisu” alla. Radiossa ja televisiossa oikaisu on liitetty osaksi uutislähetystä, joskin näissä medioissa oikaisut ovat huomattavasti harvinaisempia (Silverman 2007, 235-236, Taipale 2014). Sanaa ”oikaisu” ei ole esiintynyt Journalistin ohjeissa vuoden 2005 jälkeen. Termi on kuitenkin alalla edelleen käytössä, vaikka sen merkitys tuntuukin vaihtelevan eri toimittajilta kysyessä. Tässä tutkimuksessa termillä *oikaisu* tarkoitetaan kaikkia tiedotusvälineen julkaisemia artikkeleita, joiden tarkoitus on korjata ja oikoa aiemmin julkaistua virheellistä tietoa.

Sen sijaan internetissä julkaistua oikaisua kutsutaan tässä tutkimuksessa tarkennetulla termillä *verkko-oikaisu*. Verkko-oikaisun määrittelemisen on sanomalehtioikaisua monimutkaisempaa, mikä pääosin johtuu internetin toimittajille tarjoamista, entistä monipuolisimmista keinoista korjata virheitä. Verkossa korjaukset on mahdollista tehdä suoraan uutisten leipätekstiin, joten erillisen oikaisuartikkelin julkaisu ei ole pakollista virheellisen tiedon korjaamiseen. Toimitus voi ilmoittaa tekemästään korjauksesta haluamallaan tavalla, kuten esimerkiksi lisäämällä verkkojutun loppuun lyhyen ilmoituksen aiemmasta virheestä. Kuten tämän tutkimuksen tulokset tulevat osoittamaan, nämä mahdollisuudet ovat johtaneet siihen, että sanaa ”oikaisu” ei aina sisällytetä verkkojuttuun, vaikka siitä on korjattu sisällön kannalta olennainen asiavirhe. Suomalaisilla tiedotusvälineillä onkin varsin vaihtelevia tapoja ilmoittaa tehdystä muutoksesta. Korjatussa verkkojutussa saatetaan ilmoittaa, että ”artikkelia on muutettu”, tai ”juttua on korjattu”. Joskus uutisen tietoja on ”korjattu”, tai ”täsmennetty”. Muutoksesta saatetaan ilmoittaa muun muassa sanoilla ”edit”, ”päivitys”, ”korjaus”, tai ”oikaisu”.

Selvyyden vuoksi kaikkia tässä tutkimuksesta tutkittuja toimenpiteitä, joilla verkkojuttuja on pyritty korjaamaan sisällön kannalta olennaisten virheiden poistamiseksi, kutsutaan *verkko-oikaisuuksi*. Olennaista on, että verkkojutuissa on ollut asiavirheitä, jotka on sittemmin oikaistu korjaamalla alkuperäistä uutista ja ilmoittamalla tehdystä muutoksesta, tai julkaisemalla erillinen oikaisuartikkeli. Tutkimuksen lähtökohtana on ollut tarkastella virheitä, joiden korjaamiseen sanomalehti olisi käyttänyt ”oikaisuja”-otsikon alla julkaistua oikaisuartikkelia. On siten perusteltua, että selkeistä asiavirheistä korjatut verkkojutut rinnastetaan sanomalehden oikaisuun. Verkko-oikaisun käsite kattaa tutkimuksessa siis myös ne verkkojutut, joissa tehdystä muutoksesta ilmoitetaan sanan ”oikaisu” sijaan esimerkiksi sanalla ”korjaus”.

On myös muistettava, että toimittajat eivät korjaa ainoastaan verkkoon päätyneitä virheitään. Jo julkaistuja otsikoita rukataan houkuttelevimmiksi, uutisiin lisätään sitaatteja jälkikäteen, tai juttuun saatetaan esimerkiksi löytää kiinnostavampi kuva. Joskus uutisia päivitetään sitä mukaa, kun esimerkiksi toimituksen seuraamasta tapahtumasarjasta saadaan uusia tietoja. Vaikka päivitys tarkoittaisi aiemman virheellisen tiedon korvaamista oikealla tiedolla, tämänkaltaisia muutoksia ei tässä tutkimuksessa pidetä verkko-oikaisuinä. Tiedotusvälinettä ei voi pitää

oikaisuvelvollisena, jos se on tehnyt julkaisupäätöksensä parhaan mahdollisen tiedon varassa. Verkkjournalismissa on muutenkin kyse pikemminkin jatkuvasta muutosprosessista, kuin valmiiden ja muuttumattomien tuotteiden tekemisestä (Silverman 2007).

Verkkajulkaisu tarkoittaa internetissä julkaistua sivustoa, joita tutkimuksessa tarkastellaan. Tämä tutkimus keskittyy yksinomaan suomalaisiin verkkajulkaisuihin, joiden tarkoitus on julkaista journalistista sisältöä, pääosin uutisia. Verkkajulkaisun synonyyminä käytetään usein käsitettä verkkolehti. Verkkajulkaisu on määritelmänä kuitenkin mielestäni tarkempi, sillä termillä verkkolehti tarkoitetaan puhekielessä usein Uuden Suomen kaltaista julkaisua, jolla ei ole versiota perinteisen median, kuten printin maailmassa. Esimerkiksi HS.fi ei ole itsenäinen tuote, vaan osa Helsingin Sanomien tuoteperhettä.

Verkkajuttu tarkoittaa verkkajulkaisun julkaisemaa artikkelia. Toimittajat kutsuvat verkossa julkaisemiaan uutisia verkkajutuiksi ja tässä tutkimuksessa käytetään samaa linjaa. Tutkimuksessa tarkastellut verkkajutut ovat uutisia, reportaaseja, haastatteluja tai muita uutisjournalismin artikkelityyppejä, joita tiedotusvälineet julkaisevat. Kolumnien kaltaiset mielipidetekstit olen rajannut tutkimuksen ulkopuolelle.

3.2 Katsaus oikaisun historiaan

Moderni sanomalehti yleistyi Euroopassa 1600-luvulla. Jo tuolloin lehdet myös julkaisivat ilmoituksia, joissa oikaistiin lehdissä aiemmin väitettyä tietoa. Jo tuolloin lukijat siis vaativat lehdistä faktoihin pohjautuvaa tietoa ja lehdet puolestaan yrittivät ainakin esiintyä uskottavina ja virheelliset tiedot korjaavina julkaisuina. Myös tuolta vuosisadalta on peräisin lausuma, jota voidaan pitää ensimmäisenä sanomalehden harjoittamana oikaisukäytäntönä. *Publick Occurences both Foreign and Domestick* – lehden vuonna 1690 julkaistussa ensimmäisessä numerossa päätoimittaja Benjamin Harris lupasi lehdessä ilmestyvien virheiden tulevan korjatuiksi seuraavassa numerossa. (Silverman 2007, 21-24).

Sanomalehtien nousu merkittäväksi osaksi länsimaista yhteiskuntaa tapahtui kuitenkin vasta 1800-luvulla. Vuonna 1915 pelkästään Yhdysvalloissa oli yli kaksi tuhatta päivittäin ilmestyvää englanninkielistä sanomalehteä (Silverman 2007, 45). Mainoslauseissaan lehdet peräänkuuluttivat lahjomattomuuden, objektiivisuuden ja tarkkuuden perään, mutta niiden tarkkuus oli vielä 1800-luvun lopulla edelleen vähintäänkin puutteellista. Yhdysvaltalaiset lukijoista kilpailevat lehdet eivät epäröineet painaa numeroihinsa skandaalinkäryisiä huhuja tai jopa puhtaasti keksittyjä uutisia. Muun muassa tästä syystä yleisön luottamus sanomalehtiin ja toimittajiin oli vielä 1900-luvulle tultaessa erittäin matala – oli meneillään aikakausi, jota sanomalehtien historioitsijat tulisivat pitämään journalismin laadun pohjakosketuksena. Tämä synnytti tarpeen uudentyypiselle, entistä ammattimaiselle journalismille, joka näki ensisijaiseksi tehtäväkseen faktoihin pohjaustuvan tiedon välittämisen, yleisön viihdyttämisen sijaan. Vuonna 1896 perustettu New York Times sai roolin toimia entistä rehellisemmän journalismin suunnannäyttäjänä ja alkoi vetää alkoi vetää myös ”keltaista” lehdistöä mukaansa. (Silverman 2007, 30-42).

Virheitä luonnollisesti tapahtui edelleen. Niihin kuitenkin suhtauduttiin entistä vakavammin. 1900-luvun alussa lehdet alkoivat ymmärtää virheiden olevan huono asia myynnin kannalta. Sanomalehdet olivat jo kauan vakuuttaneet rehellisyyttään, puolueettomuuttaan ja tarkkuuttaan, mutta vasta nyt mahtaileville tunnuslauseille alettiin luoda totuuspohjaa. Toimitukset alkoivat luoda itselleen eettistä koodistoa, journalistin ohjeita, joiden keskiössä oli toimitetun tiedon tarkkuus. Kun journalistien itselleen asettamat vaatimukset nousivat, nousivat samalla myös yleisön odotukset toimittajien luotettavuutta kohtaan. (Silverman 2007, 45-48).

Oikaisun peruseriaate – virheellisen tiedon mahdollisimman pikainen oikaisu tulevissa julkaisuissa – ei ole vuosisatojen kuluessa juuri muuttunut. Hyvin samankaltaisena on myös pysynyt tapa, jolla oikaisukäytäntöjä on pantu toteen. Oikaisut ovat lopulta yllättävän samanlaisia tänä päivänä kuin mitä ne olivat jo 1600-luvulla – ensimmäisen oikaisukäytännön luoja pidetyn Benjamin Harrisin aikana. (Silverman 2007, 229-230). Moderni sanomalehtioikaisu syntyi vasta 1970-luvulla. Tuota ennen oikaisujen esiintyminen sanomalehdissä oli summittaista. Oikaisuja esiintyi lehden jokaisella osiolla ja ne oli otsikoitu vaihtelevasti. Uuden käytännön suunnannäyttäjänä toimi jälleen New York Times, jonka vastaava päätoimittaja A.M. Rosenthal päätti

ankkuroida lehden kaikki oikaisut samaan paikkaan – lehden ensimmäiselle aukeamalle. Tämä paransi lukijoiden mahdollisuutta löytää oikaisut ja muut lehdet seurasivat Timesin esimerkkiä nopeasti. Rosenthalin uudistus vakiinnutti oikaisun nimen, muodon ja paikan sanomalehdissä. Suuri osa maailman lehdistä sirottelee oikaisut edelleen lehden eri aukeamille, mutta ainakin niistä on muotoutunut tunnistettava elementti. (Silverman 2007, 229-230).

1970-luvun jälkeen uudistukset oikaisukäytännöissä ovat olleet vähäisiä. Printtimedian maailmassa jotkut lehdet ovat ottaneet käyttöön vain pieniä muutoksia Rosenthalin vakiinnuttamaan oikaisukäytäntöön. Tarve oikaisukäytäntöjen päivittämiselle onkin herännyt vasta vuosituhannen taitteen jälkeen, journalismin siirtyessä kiihtyvällä vauhdilla internetiin.

3.3 Oikaisu parantaa luotettavuutta

Oikaisun tarkoitus ei ole ainoastaan varmistaa, että uutisyleisö saa virheetöntä ja päivitettyä tietoa. Oikaisun tarkoitus on myös tiedotusvälineiden keino näyttää, että ne ovat vastuussa virheistään. (Joseph 2010, 706). Klaidman ja Beauchamp toteavat, että oikaisu on yksi hyveellisen journalismin peruseriaatteita. Sen sijaan, että oikaisua pidettäisiin häpeän aiheena, journalistien tulisi olla ylpeitä siitä, että pyrkivät olemaan vastuullisia virheistään (Klaidman, Beauchamp 1987).

Pyrkimys virheettömyyteen ja toimittajien ammattilypeys eivät ole ainoita syitä, miksi oikaisuja tulisi tehdä. Oikaisut luovat luottamusta toimittajien ja lukijoiden välille. 63 prosenttia ASNEN (American Society of News Editors) kyselyyn vastanneista 3000:sta yhdysvaltalaisesta näki lehden paremmassa valossa, mikäli huomasivat lehden julkaisevan säännöllisesti oikaisuja (Urban 1999). 78 prosenttia vastanneista näki lehden myönteisemmässä valossa, mikäli se oikaisee virheitä, jotka lukija oli huomannut. Vain 8 prosentin silmissä oikaisujen näkeminen laski lehden arvoa. Tuloksesta voi päätellä, että yleisö arvostaa lehteä joka myöntää virheensä rehellisesti. Niin kuin yksi kyselyyn vastanneista totesi, ”älä piilota oikaisua pienellä printillä. Anna lukijoidesi ymmärtää, että haluat heidän tietävän tekemistäsi virheistä”. (Urban 1999.)

3.4 Oikaisu, JSN ja muut journalismin etiikkaa säätelevät elimet

Toimittajat ovat pitkään harjoittaneet itsesääntelyä luomalla omaa työtään koskevaa eettistä koodistoa. Eettisten ohjeiden tarkoituksena on toisaalta luoda yleisölle kuvaa vastuunsa kantavasta ammattikunnasta ja toisaalta pitää yllä rehellisen ja luotettavan journalismin ihannetta. Sitoutumalla vapaaehtoisesti noudattamaan alan eettisiä ohjeita toimittajat myös suojelevat itseään ulkoa tulevalta painostukselta, kuten valtion pyrkimykseltä rajoittaa lehdistön sananvapautta. (Himmelboim, Yehiel 2008, 240).

American Society of News Editorsin vuonna 1975 muotoillun periaatelausuman mukaan ”oleelliset faktavirheet, tai oleellisen tiedon pois jättäminen, tulee oikaista pikaisesti ja näyttävästi” (ASNE's Statement of Principles 1975). Yhdysvaltojen vanhimman journalisteja edustavan järjestön Society of Professional Journalists:n eettisten ohjeiden mukaan journalistien tulee ”myöntää virheensä ja oikaista ne pikaisesti” (SPJ Code of Ethics 1996). Noin 600 000 jäsentä sadassa maassa käsittävän Kansainvälisen Journalistiliiton vuonna 1954 hyväksytyin ohjeistuksen mukaan ”toimittajan on tehtävä kaikkensa oikaistakseen julkaistua tietoa, joka on haitallisesti virheellistä” (IFJ 1954).

Suomessa toimittajien eettinen ohjeistus noudattaa kansainvälisten ohjeistusten linjaa. Suomen Journalistiliiton edeltäjän, Suomen Sanomalehtimiesten Liitto ry:n hallitus hyväksyi ensimmäisen version journalistin ohjeista vuonna 1957. Etikettisäännöissä Suomen sanomalehtimiehille todettiin, että ”virheellinen, epätäydellinen, ajattelemattomasti kokoonpantu, kansan oikeustajua vastaamaton uutinen hävittää lukijan luottamuksen sanomalehteä kohtaan” (Etikettisäännöt Suomen sanomalehtimiehille 1957). Oikaisua koskeva lisäys ohjeisiin tehtiin vuonna 1976 päivitettyihin Lehtimiehen Ohjeisiin. Tuolloin oikaisua koskevat ohjeet kuuluivat seuraavasti:

”Virheellinen tieto on oikaistava heti ja oma-aloitteisesti.”

”Virhe on oikaistava, kun se, jota asia koskee, sitä vaatii.”

”Oikaisu ja vastine on julkaistava viivytyksettä ja sellaisella tavalla, että alkuperäisen tiedon saaneet voivat sen helposti havaita.” (Lehtimiehen ohjeet 1976).

Lisäksi vuoden 1976 ohjeistuksen mukaan ”Hyvän lehtimiestävän perusteella oikaisu ja vastine on julkaistava usein silloinkin, kun laki ei sitä nimenomaan vaadi.” Vuoden 1976 jälkeen oikaisua koskevaa ohjeistusta on päivitetty harvakseltaan. Vuodesta 1976 vuoteen 2005 oikaisua koskeva Journalistin ohjeiden kohta oli otsikoitu sanoilla ”Oikaisu ja vastine”. Vuonna 2005 otsikon tilalle tuli otsikko ”Virheen korjaaminen ja oma kannanotto” ja sana ”oikaisu” poistettiin journalistin ohjeista kokonaan. Tämän johtui siitä, että voimaan tullut uusi sananvapauslaki tunnisti termit ”oikaisu” ja ”vastine” (JSN:n pääsihteeri Ilkka Vääntinen 2014, Oikeusministeriö 2003). Muutosta esittäneessä työryhmässä olleen Ilkka Vääntisen mukaan termeistä luopumisella haluttiin korostaa Journalistin ohjeiden eroa lakipykäliin (Vääntinen 2014). Vuonna 2005 päivitettyjen Journalistin ohjeiden oikaisua koskeva kohta 20 kuului seuraavasti:

”Olennainen virhe on viipymättä korjattava.” (Journalistin ohjeet 2005).

Vasta vuonna 2011 kohtaan lisättiin maininta virheen korjaamisesta verkkosivuilla:

”Olennainen virhe on korjattava heti tiedotusvälineen toimituksellisilla verkkosivuilla ja lisäksi julkaisussa, jossa virhe on alun perin ollut.” (Journalistin ohjeet 2011).

Vielä vuonna 2013 voimassa ollut varsin suppea ohjeistus kielii toisaalta siitä, kuinka journalismin eettisten sääntöjen kaltainen koodisto kehittyy – siis reaktiona alan ilmiöihin ja siten väistämättä askeleen jäljessä sen hetkisestä tilasta. Toisaalta suppeista ohjeista voidaan päätellä, kuinka vaikeaa erilaisissa tilanteissa pätevän ohjeistuksen laatiminen loppujen lopuksi on.

Julkisen Sanan Neuvosto päivitti oikaisua koskevaa ohjeistustaan vuoden 2014 alussa. Journalistin ohjeiden päivitetty oikaisua koskeva kohta 20 kuului vuonna 2014 seuraavasti:

”Olennainen asiavirhe on korjattava viipymättä ja niin, että se tavoittaa mahdollisimman kattavasti virheellistä tietoa saaneen yleisön. Korjaus on julkaistava sekä tiedotusvälineen toimituksellisilla verkkosivuilla että julkaisussa tai kanavassa, jossa virhe on alun perin ollut.

Korjauksen huomioarvo on suhteutettava virheen vakavuuteen. Jos jutussa on useita asiavirheitä tai jos virheestä voi aiheutua suurta vahinkoa, toimituksen tulee julkaista uusi juttu, jossa virheellinen tieto yksilöidään ja korjataan.

Verkossa olennaisen virheen korjaamiseksi ei riitä virheellisen tiedon tai jutun poistaminen, vaan yleisölle on kerrottava virheestä sekä miten ja milloin se on korjattu.

Tiedotusvälineen on suotavaa tehdä yleisölle selväksi ne käytännöt ja periaatteet, joiden mukaan se korjaa virheensä” (Journalistin ohjeet 2014).

Tehty muutos on suurin oikaisua koskeva päivitys JSN:n historiassa. Lisäykset kertovat ennen kaikkea tarpeesta luoda uusia käytäntöjä yhä merkittävämpää julkaisuväylää internetiä varten. Ensimmäisessä kappaleessa esitetty vaatimus virheen korjaamisesta niin, että korjaus ”tavoittaa mahdollisimman kattavasti virheellistä tietoa saaneen yleisön”, kertoo tarpeesta julkaista tarpeeksi näyttäviä oikaisuja. Verkossa virheitä on helppo peitellä ja tehdyille verkko-oikaisuille voi halutessaan antaa hyvin vähän näkyvyyttä. Tämä ei kuitenkaan ole ollut yleisön, toimittajien, tai Julkisen sanan neuvostonkaan mieleen. Kuten Julkisen Sanan Neuvoston puheenjohtaja Risto Uimonen toteaa, ”Isojen virheiden pienet korjaukset ovat syöneet yleisön luottamusta mediaa kohtaan” (Uimonen 2013).

” -- myös ammattikunta itse näkee sen tällaisena kunniakysymyksenä, että jos tehdään virhe niin oikaistaan se kunnolla. Tämä on lähtökohta siihen, miksi se [Journalistin ohjeiden kohta 20] on noin rajustikkin muuttunut” (Ilkka Vääntinen, Julkisen sanan neuvoston pääsihteeri 2014).

Edellä kuvailtujen kaltaisten yhdistysten lisäksi internetiin on syntynyt uusia journalismin laatua valvovia toimijoita, joita Silverman kutsuu uusiksi faktantarkistajiksi (Silverman 2007, 293). Faktojen tarkistamista ja niistä huomauttamista tekevät tiedotusvälineiden sijaan Politifactin, FactCheck.org:n, Truthsquadin, Full Factin ja suomalaisen Faktabaarin kaltaiset internetissä toimivat faktantarkistuspalvelut. Omaehtoista ”vallan vahtikoiran” vahtimista tekevät myös Media Matters for American kaltaiset mediaa tarkkailevat kansalaisjärjestöt, tai Greenpeacen ja Amnestyn kaltaiset suuret kansainväliset järjestöt, jotka erikoistuvat tiettyihin aihealueisiin (Vääntinen 2014). Tämän päälle virheitä etsii ja asettaa valokeilaan suuri joukko mediakritiikkiä harrastavia bloggareita, joihin Craig Silverman Regret the Error –blogin ylläpitäjänä itsekin lukeutuu. Näyttäisi siltä, että faktojen tarkistus on ulkoistumassa toimituksilta asiantuntijoille, järjestöille, mediakritiikin harrastajille ja muille yleisön jäsenille. Tämä internetin vuorovaikutteisuuden ja keveyden mahdollistama ilmiö toki paikkaa tiedotusvälineiden verkkoon jättämiä virheitä, mutta toisaalta tällä tavoin faktat oiotaan jälkijättöisesti uutisten julkaisun

jälkeen. Lisäksi näin virheettömän tiedon saaminen on osittain vapaaehtoisten siviilien innokkuuden (tai kiukun) varassa.

3.5 Oikeaoppinen oikaisu JSN:n mukaan

Mitä sitten tarkoittaa oikeaoppisen verkko-oikaisun tekeminen? Tämän tutkimuksen tulokset tulevat osoittamaan, että tyhjentävää vastausta kysymykseen ei voi antaa. On lukuisia erilaisia tapoja tehdä virhe ja on myös erilaisia tapoja korjata niitä. Koska virheen vakavuus on subjektiivinen käsite – ihmiset ovat eri mieltä siitä mikä väärä tieto on vakavaa ja mikä ei – on siten myös lukijasta kiinni, kuinka paljon eri virheiden oikaisuille tulisi antaa näkyvyyttä. Vielä tämän päälle voimme kiistellä siitä, millä tavoin verkossa julkaistuille oikaisuille ylipäänsä saadaan mahdollisimman suuri näkyvyys – ainakin siihen saakka kunnes aiheesta on tehty tarkkaa tutkimusta.

Tässä tutkimuksessa oikeaoppista verkko-oikaisua hahmotellaan käyttämällä raameina Julkisen Sanan Neuvoston linjanvetoja, mutta myös arvioimalla tutkimuksen aineistoa. JSN:n pääsihteerin Ilkka Väänttisen mukaan Journalistin ohjeiden mukainen verkko-oikaisu on seuraavanlainen:

Verkkojuttuja ei saa poistaa. Virheellisen verkkojutun voi poistaa sivuilta, mutta tämä ei ole ratkaisu virheen korjaukseksi. JSN tuomitsee virheellisten verkkojuttujen poistamisen jyrkästi. Vaikka uutinen olisi ollut julkaistuna alle minuutin, sen linkki voi levitä arvaamattoman laajalle esimerkiksi sosiaalisen median ja foorumeiden kautta.

”Kun artikkeli on joskus julkaistu, se on osa kansakunnan muistia, on siinä virhettä tai ei ole. Poistamisessa on aina se ongelma, että se helposti löytyy jostain välimuistista -- Se saattaa kiertää tuolla bittiavaruudessa. Kun verkkomaailma oli uutta, niin varsinkin paperilehdet tekivät niin, että kun oli virhe, niin se korjattiin tai vain hävitettiin. Mutta ei se vaan toimi niin tänä päivänä. Suomalainen media on kuitenkin parantanut tapojaan” (Väänttinen 2013).

Verkkojutun poisto on hyväksyttävää poikkeustapauksissa, kuten silloin kun uutisessa esitetään virheellistä ja vahingollista tietoa yksityishenkilöstä. Toimituksella on vapaus poistaa sivuilta myös paikkansapitävää tietoa, mikäli se ei ole yhteiskunnallisesti olennaista, mutta kuitenkin erittäin vahingollista yksittäisen henkilön kannalta.

“Tällaisissa me on jätetty harkintavalta toimituksiin. Jos se [uutisen henkilö] on vaikka saanut pari kuukautta vankeutta, niin että se [verkkojuttu] ei ihan pilais sen henkilön loppuelämää. Ja päätoimittajalla on oikeus ottaa nimi pois jne. Että ei viiden vuoden päästä Googlella enää löytyisi” (Vänttinen 2014).

Virhe on korjattava välittömästi verkkosivuilla. Virheen korjaamisen ensimmäinen sääntö on yksinkertainen: Verkkojutussa oleva virhe korjataan välittömästi, jotta virheellinen tieto leviää mahdollisimman pienelle yleisölle. Tämän jälkeen toimitus alkaa miettiä mahdollisia jatkotoimenpiteitä.

Virheen korjauksesta ja korjauksen ajankohdasta on kerrottava lukijalle. Verkkojutusta korjatusta virheestä on jätettävä maininta lukijalle, että tämä tietää uutisen olleen alunperin virheellinen. Korjauksen ilmoituksen voi lisätä esimerkiksi verkkojutun alalaitaan ja ilmoituksessa on oltava ajankohta siitä, milloin korjaus on tehty. Merkityksettömistä virheistä ei tarvitse jättää mainintaa. Mikä virhe on merkityksetön lukijan kannalta ja mikä ei, riippuu tietenkin toimittajasta. JSN:n pääsihteeri määrittelee asian näin:

“Jos esimerkiksi otsikossa on ylimääräisiä kirjaimia, epätasällisyyttä, voi korjata kertomatta kenellekään” (Vänttinen 2013).

Korjatun virheen sisältö on avattava lukijalle. Virheen avaaminen on olennainen osa verkko-oikaisua. Virheen avaamisella tarkoitetaan sitä, että verkkojutussa ei ainoastaan mainita, mitä asiaa korjattu virhe koski, vaan myös itse virheen tarkka sisältö. Virheen laadun jättäminen hämärän peittoon saattaa herättää lukijassa epäluottamusta, tai vähintäänkin turhauttaa uteliasta lukijaa. Jos verkkojutussa on esimerkiksi nimetty poliitikon puolue väärin, on eri asia ilmoitetaanko lukijalle ”Juttua on korjattu: Niinistön puolue oli kerrottu väärin. Jussi Niinistön puolue on Perussuomalaiset”, kuin kertoa ”Juttua on korjattu: Niinistön puolue on Perussuomalaiset, eikä Kokoomus, kuten aiemmin kerrottiin”.

Olellaisen virheen sattuessa toimituksen on tehtävä erillinen oikaisuartikkeli. Verkkojutun asiavirheen voi periaatteessa korjata kahdella tapaa: Pelkällä virheellisen uutisen korjauksella ja korjauksesta ilmoittamisella, tai sitten niin, että tämän lisäksi tehdään erillinen oikaisuartikkeli. Erillinen oikaisuartikkeli on linkitettävä virheelliseen juttuun, ja virheellinen oikaisuartikkeliin, jotta lukija löytää molemmat riippumatta siitä

kumpaa hän päätyy lukemaan. Erillisen oikaisuartikkelin julkaisu muistuttaa muodoltaan ja tarkoitukseltaan printtilehden oikaisua – tarkoitus on antaa näkyvyyttä virheen oikaisulle ja näin lisätä lukijoiden uskoa siihen, että toimitus kantaa vastuuta tekemistään virheistä.

Päivitettyissä Journalistin ohjeissa vaaditaan selkeästi toimitusta tekemään oikaisukäytäntönsä selväksi lukijoille. JSN:n pääsihteerin Ilkka Väänttisen mukaan oikaisukäytännöistä kertova sivu pitäisi löytyä verkkosivuilta helposti, esimerkiksi linkkinä julkaisun etusivulta (Väänttinen 2014). Tutkimuksessa tarkastellaan myös toimitusten tapoja ilmoittaa – tai pikemminkin jättää ilmoittamatt – oikaisukäytännöistään, mutta velvoitteen laiminlyöntiä ei luonnollisesti huomioida yksittäisiä verkkojuttuja tarkastellessa.

Journalistin ohjeiden päivityksen jälkeenkin ohje jättää monia asioita avoimeksi oikaisun suhteen. Ohjeissa ei esimerkiksi mainita, tuleeko sana ”oikaisu” mainita korjatussa jutussa, tai julkaistussa erillisessä oikaisuartikkelissa. Kuitenkin jos jo uutisen otsikkokin on väärin, pitää otsikko luonnollisesti muuttua. Lisäksi se, milloin tapahtunut virhe nähdään niin suureksi että erillinen oikaisuartikkeli on tehtävä, on tyystin toimituksen harkintakyvyn varassa. Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että suomalaisilla toimituksilla on hyvin erilaiset näkemykset siitä, milloin erillisen oikaisuartikkelin julkaisu on tarpeen. Tarkkaa ohjeistusta eivät anna myöskään Journalistin ohjeet, eikä joka tilanteeseen soveltuvan ohjeistuksen muotoilu olisi kenties edes mahdollistakaan.

“Semmoista rajaa on mahdoton määritellä -- Mitä isompi virhe, sitä näkyvämpi korjaus. Jos juttu perustellaan päin mäntyä, ei riitä yhden palstan pikkuoikaisu nurkassa, pitää tehdä uusi juttu. Mutta tarkkaa rajaa on vaikea vetää” (Väänttinen, 2013).

“Oikaisun yksityiskohdat jää aina toimituksen harkittavaksi ja viimeistään päätoimittajalle, että mitä tehdään. Kun ei ne oo suoraan jostain sapluunasta ne virheet. Siinä täytyy käyttää luovaa ajatteluakin, ajatella nimenomaan sitä lukijaraukkaa, joka yrittää pysyä kärryillä” (Väänttinen, 2014).

3.6 Verkkooikaisun mahdollisuuksia ja ongelmia

Kuten mainittua, printtimediassa oikaisukäytännöt ovat vuosisatojen kuluessa vakiintuneet. Päivittäin, viikoittain tai kuukausittain ilmestyvän lehden oikaisussa on kuitenkin omat heikkoutensa. Seuraavaksi käyn läpi printtilehdessä julkaistun oikaisun heikkouksia ja vertaan niitä tilanteeseen, jossa virhe ja oikaisu on julkaistu verkossa. Tämän jälkeen käyn läpi ilmeisiä ongelmia, joita puolestaan verkossa julkaistuun uutiseen ja sen verkkooikaisuun liittyy.

Painettua sanaa ei voi muuttaa. Tulevan päivän painosta voi päivittää yön aikana, mutta toimittaja ei voi jälkikäteen lisätä oikaisuja mahdollisesti satoihin tuhansiin jaettuihin irtonumeroihin. Kuitenkin myös eilisen päivän lehtiä – ja niihin päätynyttä virheellistä tietoa – luetaan. Vaikka sanomalehdet ovat vakiinnuttaneet oikaisujensa muodon ja paikan ja lukijat ovat oppineet löytämään oikaisut niille varatuilta aukeamilta, jäävät oikaisut silti helposti lukijalta huomaamatta. Ovathan oikaisut joskus hyvinkin vaatimattomia verrattuna niihin verkkojuttuihin, joista oikaisut on tehty.

Verkossa kaikki tämä muuttuu. Verkkjournalismin realiteetit, kuten uutiskilpailun ja toimittajien kiireen kaltaiset tekijät, toki synnyttävät virheitä erityisesti toimitusten verkkosivuille. Uutisten levittämisessä internet on julkaisualustana kuitenkin teoriassa ylivoimainen väline printtiin verrattuna. Sekä uutisoinnin, että virheellisen uutisoinnin oikaisun suhteen internetin olennaisin etu on sen nopeus ja tavoitavuus. Verrattuna kerran päivässä painettuun sanomalehteen, johon kerran painettuja virheitä ei voi pyyhkiä pois, internet on julkaisualustana nopea, joustava, ja rajattomasti muokkailtavissa. Havaittu virhe on mahdollista korjata välittömästi ja koska kaikki lukijat lukevat samaa ”alkuperäisteosta”, myös verkkooikaisu tavoittaa samalla kertaa kaikki uutisen äärelle päätyneet. Myös toimittajat ovat ottaneet tyytyväisinä vastaan mahdollisuudet, joita internet oikaisun suhteen tarjoaa. Yhdysvaltalaisia toimittajia aiheesta haastatellut Nicole Joseph toteaa toimittajien olevan tyytyväisiä nopeuteen, millä virheetön tieto voidaan lukijalle välittää (Joseph, 2011, 710). Tyytyväisyys välittömän oikaisun mahdollisuuteen luonnollisesti kasvaa lehden julkaisuvälin myötä. Jos kerran viikossa ilmestyvässä lehdessä on virhe, myös sen oikaisuun meni viikko. Virheellisen verkkojutun julkaisu ja oikaisu on mahdollista tehdä samalla minuutilla.

Nopeuden lisäksi internetin hyviä puolia on julkaisualustan tavoitavuus. Printtilehden yleisön koko on auttamatta sidoksissa lehden levikkimäärään ja jakelualueeseen. Verkossa julkaistu uutinen on teoriassa mahdollista lukea mistä päin maailmaa tahansa, kunhan pääsy internetiin on taattu. Etenkin suuret uutiset tavoittavat verkon kautta suurempia yleisöjä kuin mitä lehteen painetut uutiset koskaan voisivat. Täten myös tehty oikaisu on teoriassa mahdollista tuoda entistä suuremman ja kansainvälisemmän yleisön tietoon.

Verkossa palstatilaa on teoriassa loputtomasti, joten verkko-oikaisu voidaan tehdä hyvin näyttävästi, mikäli toimitus näin päättää. Sen lisäksi, että virhe korjataan alkuperäisen verkkojutun leipätekstissä ja tästä ilmoitetaan lukijalle, verkko-oikaisua varten voidaan tehdä myös erillinen oikaisuartikkeli. Erikseen tehdyn oikaisuartikkelin äärelle päätynyt lukija voidaan ohjata linkkien avulla sen uutisen äärelle, jossa virhe alun perin esiintyi. Mikäli toimitus haluaa, virheen synnyn ja sen korjaamisen prosessi voidaan avata lukijalle täysin. Jos toimitus haluaa, verkko-oikaisu voidaan nimetä näyttävästi ja pitää julkaisun ykkösjuuttuna koko päivä.

Perinteisiä tiedotusvälineitä – printtiä, radiota ja televisiota – on pidetty yksisuuntaisena medioina, joiden viestit kulkevat julkaisijalta yleisöön ja vain harvoin toisin päin. Verkossa yleisö on suuremmissa yhteydessä toimittajiin. Uutisia ja uutiskriteereistä koskeva julkinen keskustelu on entistä helpompaa tiedotusvälineiden omien kommentointimahdollisuuksien ja foorumien, sekä sosiaalisen median myötä. Etenkin virheistä mainitseminen toimittajille on helpompaa kuin koskaan aiemmin. Jotkut toimittajat ajattelevatkin suuren yleisön toimivan faktoja tarkistavana ja virheistä toimittajille huomauttavana elimenä (mm. Joseph, 2011).

Internetin hyvää potentiaalia on kuitenkin vaikea hyödyntää. Vaikka oikaisu on verkossa mahdollista tehdä nopeasti ja näyttävästi, tämä ei kuitenkaan takaa, että oikaisu koskaan tavoittaa yhtä suurta yleisöä kuin alkuperäinen virheellinen uutinen. Kun kotiin tilattu sanomalehti – tai ainakin sen ykkösjutut – luetaan rutiininomaisesti ja television ääreen keräännyttään uskollisesti uutisten aikaan, verkossa uutisyleisön käytös on arvaamattomampaa. Lukijat päätyvät uutisten ääreen suositusten ja sosiaalisen median kautta sen sijaan, että tarkistaisivat säännöllisesti julkaisun etusivua. On luonnollista, että kiinnostavaa tai provosoivaa uutista koskeva verkko-oikaisu ei

kiinnosta lukijaa alkuperäisen verkkojutun lailla, saatikka saa lukijaa jakamaan oikaisua.

Seuraava esimerkki havainnollistaa esitettyä ongelmaa. Talouselämä julkaisi tammikuussa 2014 verkkojutun ”*Kodittomille annettiin useita tonneja – näin kävi*”. Talouselämä lainasi De Correspondentin verkkojuttua, jossa kerrottiin Joseph Rowntree -säätiön Englannissa tekemästä mielenkiintoisesta ihmiskokeesta (Talouselämän verkkosivut, 1.4.2014, Hough, Rice, 2010, Bergman, 2014). De Correspondentin verkkojuttu sisälsi lukuisia asiavirheitä, jotka Talouselämä artikkelissaan toisti. Talouselämän verkkojuttu levisi sosiaalisessa mediassa kulovalkean tavoin ja pian sen virheet huomasi bloggari Sami Sundell. Sundellin kyselyiden seurauksena Talouselämä alkoi tehdä juttuunsa korjauksia (Sundell, 2014). Sitä ennen verkkojuttua oli kuitenkin pelkästään Facebookissa jakanut 13 000 lukijaa, tätä kirjoittaessa (14.5.2014) 19 000. Vertailun vuoksi Talouselämän myöhemmin julkaisemaa verkko-oikaisua on Facebookissa jaettu tätä kirjoittaessa 127 kertaa. On siis aiheellista pohtia kuinka moni jutun lukija on tänä päivänä tietoinen sen virheellisyydestä? Asiaa pahentaa se, ettei Talouselämä linkittänyt virheellistä juttuaan oikaisuartikkeliin, mikä tekee oikaisuartikkelin löytämisestä vielä epätodennäköisempää.

Los Angeles Timesin toimittaja John Carroll kuvaili virheiden olevan journalismin ”saastetta” (Carroll, 2004). Keino päästä saasteesta eroon on luonnollisesti oikaisu, virheen korjaaminen ja siitä ilmoittaminen. Carrollin metafora on yhä ajankohtaisempi. Internetiin kerran julkaistulla materiaalilla on arvaamaton potentiaali säilyä vuosia, jopa vuosikymmeniä julkaisunsa jälkeen. Sanomalehtien irtonumeroista suurin osa heitetään julkaisunsa jälkeen roskiin ja kierrätetään. Vain murto-osa kappaleista säilyy fyysisinä ja vaikeasti luettavina kappaleina kirjastoissa ja muissa arkistoissa. Radiossa ja televisiossa kerran esitetty uutislähetys katoaa kansan muistista vielä nopeammin. Tilanne on muuttunut täysin, kun teksti, ääni ja kuva on siirtynyt digitaaliseen muotoon. Tieto säilyy ja on helposti saatavissa – myös virheellinen tieto. Vaikka tiedotusvälineiden tiedot jostakin uutisaiheesta päivittyisivätkin, aiemmat aiheesta julkaistut uutiset jatkavat olemassaoloaan julkaisun internetsivujen uumenissa. Onkin mielenkiintoinen kysymys, miten toimittajien tulisi suhtautua verkossa seisoviin

virheellisiin verkkojuttuihin, jotka teoriassa voivat pompahtaa yllättäen esille esimerkiksi 20 vuotta julkaisunsa jälkeen.

Lisäksi on muistettava, että vapaasti muokattavissa oleva internet antaa toimittajille myös aiempaa paremmat mahdollisuudet virheiden peittelyyn. Virheet on mahdollista korjata, tai koko verkkojuttu poistaa toimituksen sivuilta, ilman että asiasta mainitaan yleisölle. Silloinkin, kun tehdyistä virheistä ilmoitetaan, voidaan jättää avaamatta millaisesta virheestä loppujen lopuksi oli kyse. Täten internetin journalisteille tarjoama mahdollisuus läpinäkyvyydestä on myös mahdollisuus toimia läpinäkyvyyttä vastaan.

3.7 Tutkimuskysymykset ja hypoteesi

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, *millaisia ovat suomalaisten toimitusten verkkojuttuja koskevat oikaisukäytännöt ja miten suomalaiset toimitukset oikaisevat verkkojuttuja käytännössä.*

Ensimmäiseen kysymykseen on helpompi saavuttaa selkeä vastaus. Teoriassa käytännöt olisi mahdollista kysyä kaikilta Suomessa verkkosivuilleen uutisia tuottavalta toimitukselta. Tässä tutkimuksessa kuitenkin keskitytään harkiten valikoituun joukkoon toimituksia. Jälkimmäinen kysymys on jo vaikeampi. Siihen hahmotellaan vastausta empiirisen tutkimuksen – havainnoinnin ja haastattelun – kautta.

Vaikka kotimainen ja myös ulkomainen verkko-oikaisuja koskeva tutkimus on suppeaa, se kuitenkin osoittaa, että kansainvälisellä tasolla toimitusten verkkojuttujen oikaisua koskeva ohjeistus on käytännöiltään vaihtelevaa (mm. Maier, 2009, Silverman, 2007, Cornish, 2010). Tämän pohjalta oletan, että myöskään suomalaisilla toimituksilla ei ole toistaiseksi vakiintuneita käytäntöjä verkkouutisten oikaisuun ja että käytännöt vaihtelevat suuresti toimitusten välillä. Suomalaisten verkko-oikaisujen pelkkä pintapuolinen havainnointi puolestaan antaa olettaa, että vaikka oikaisukäytännöt verkkojuttuja varten olisikin olemassa, ohjeistuksen noudattaminen ei käytännössä toistaiseksi toteudu.

4 MONIMENETELMÄLLINEN TUTKIMUSMETODI

4.1 Tutkimuksen metodologinen tausta ja metodien perustelu

Tutkimuksen aineisto kerättiin pääosin kahdella eri menetelmällä. Ensimmäinen on virheellisistä verkkojutuista koostuvan otannan kerääminen ja otannan määrällinen ja laadullinen analysointi. Otantaa tarkastelemalla on tarkoitus selvittää, miten verkkojuttuja käytännössä Suomessa oikaistaan. Toinen puoli aineistosta koostuu suomalaisten tiedotusvälineiden verkkotoiminnasta vastaavien esimiesten haastatteluista ja haastattelujen laadullisesta erittelystä.

Perusteena valittuihin tutkimusmetodeihin on aiemman tutkimuksen olemattomuus. Verkkjournalismin historia on sangen lyhyt ja uuden mediumin oikaisukäytäntöjä ei ole toistaiseksi Suomessa syvällisesti tutkittu. On siis paljon kysymyksiä, joihin ei ole toistaiseksi haettu vastausta. Siitä syystä tässä tutkimuksessa luodaan katsaus verkko-oikaisun tämänhetkiseen tilaan. Millaisia oikaisuja toimitukset verkkosivuilleen naputtavat ja millaisia oikaisukäytäntöjä toimitukset ovat itselleen antaneet? Ilman tehtyjen verkko-oikaisujen empiiristä tarkastelua on mahdotonta hahmottaa yleiskuvaa siitä miten verkkojuttuja käytännössä oikaistaan. Yleiskuva on tarpeen, jotta toimituksilta osataan kysyä oikeita kysymyksiä omaksutuista oikaisukäytännöistä ja siitä miten toimittajia ohjeistetaan oikaisun suhteen. Koska suomalaiset toimitukset eivät harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta ilmoita oikaisukäytännöistään verkkosivuillaan, on ainoa keino käytäntöjen tutkimiseen kysyä suoraan toimituksilta itseltään.

4.2 Kerätty aineisto

4.2.1 Aineisto: Virheellisten verkkojuttujen otanta

Jotta voidaan selvittää, millaisia toimituksissa vallitsevat oikaisukäytännöt ovat, on ensin ymmärrettävä, miten virheitä tällä hetkellä käytännössä oikaistaan tai jätetään oikaisematta. Verkossa journalismin pelisäännöt ovat toisenlaiset, kuin esimerkiksi printin maailmassa. Tämä pätee myös verkko-oikaisuun.

Käsityksen saamiseksi kerättiin 70 virheellisen verkkojutun otanta. Aineisto kerättiin aikavälillä 1.10.2013 – 1.4.2014. Aineisto kerättiin suomalaisilta uutistoimituksilta, joilla on alaan koulutettu henkilöstö ja oma verkkosivusto. Joukkoon ei laskettu sivustoja, jotka ainoastaan keräävät, kääntävät ja julkaisevat muualta haalimiaan uutisia, kuten stara.fi:n ja uutisvirta.fi:n kaltaisia *aggregaatteja*. Tutkittava perusjoukko, eli suomalaisten verkkotoimitusten julkaisemat virheelliset verkkojutut, on määrittelemättömän laaja. Siksi perusjoukkoa tarkistellaan otannan kautta. Tässä tutkimuksessa käsityksen saamiseksi kerättiin 70 virheellisen verkkojutun otanta (ks. liite 4 – Virheellisten verkkojuttujen otanta). Otantaa tarkastellaan ennen kaikkea laadullisesti, mutta yleistäviä johtopäätöksiä vedetään myös määrällisen analyysin kautta. Tarkoituksena on saada käsitys erilaisista tavoista, joilla suomalaiset toimitukset pyrkivät oikaisemaan verkkoon julkaisemiaan virheitä.

Virheellisellä verkkojutuilla tarkoitetaan tiedostusvälineen verkkosivuillaan julkaisemaa juttua, jossa on yksi tai useampi asiavirhe. Selkeästä asiavirheestä hyvänä esimerkkinä käy Ylen verkkojuttu, jonka mukaan jääkiekkoilija Jarkko Ruutu olisi kritisoinut Suomen jääkiekkomaajoukkueen pelaajavalintoja (OIKAISU: Jarkko Ruutu ei kommentoinut MM-valintoja, Ylen verkkosivut 28.4.2013). Yle oli käyttänyt lähteenään Jarkko Ruudun nimeä käyttävää Twitter-tiliä, jolla ei kuitenkaan ollut mitään tekemistä jääkiekkoilijan kanssa. Oikea Jarkko Ruutu ei ollut kommentoinut MM-valintoja sanallakaan, joten asiavirhe on siis selkeä.

Otantaan laskettiin mukaan kuitenkin myös rajatapauksia, kuten Ilta-Sanomien juttu Eduskuntatalon portailla palaneesta hakarististä (Hakaristi paloi eduskuntatalon portailla, IS:n verkkosivut 1.10.2009). Jutussa oletettiin hakaristin sytyttäjiksi portailla aiemmin olleita mielenosoittajia, vaikka tästä ei ollut todisteita. Saivarrellen voitaisiin todeta, että asiavirhettä ei ole tapahtunut, koska hakaristin todellista sytyttäjää ei koskaan löydetty. On kuitenkin selvää, että ihmisten leimaaminen ilman takeita ei ole hyvän lehtimiestavan mukaista. Juttuun olisi vähintäänkin pitänyt lisätä maininta todisteiden puutteesta. Kuvailtu esimerkki on tulkittu tässä tutkimuksessa virheelliseksi verkkojutuksi, jota ei ole oikaistu.

Haastateltavien kommentteja ja näkökulmia ei lasketa asiavirheiksi, olivat esitetyt väittämät kuinka virheellisiä tahansa. Kolumnien kaltaiset toimittajan omaa mielipidettä

osoittavat kirjoitukset olen myös rajannut ulos tutkimuksesta. Verkkojutut kerättiin uutistoimituksilta, joilla on oma verkkosivusto. Joukkoon ei laskettu *aggregaatteja*, jotka ainoastaan keräävät, kääntävät ja julkaisevat muualta haalimiaan uutisia.

Tutkimuksessa ei keskitytty ainoastaan verkkojuttuihin, joiden virheellisyyden toimitus on itsekin myöntänyt ja sen jälkeen oikaissut. Jotkut toimitukset eivät esimerkiksi julkaise erillisiä oikaisuartikkeleita verkkosivuilleen juuri ollenkaan. Toiset eivät koskaan mainitse sanaa "oikaisu". Päättäjävaltaa siitä, mikä on oikaisu tai oikaisua vaativa verkkojuttu, ei voitu tutkimuksessa luovuttaa toimituksille itselleen. Tämän vuoksi tutkimukseen sisällytettiin verkkojutut, joista on muokkaamisen avulla yritetty poistaa virheitä, mutta jotka selkeästi eivät täytä oikaisun määritelmää. Nämä toimivat esimerkkeinä erilaisista tavoista, joilla toimitukset – tahallaan tai tahattomasti – peittelevät verkkoon tekemiään virheitä. Lisäksi otantaan sisällytettiin verkkojuttuja, joita ei ole oikaistu millään lailla. Oikaisemattomia virheellisiä uutisia ei haluttu rajata pois, sillä tutkimuksessa haluttiin tarkastella verkko-oikaisua prosessina. Verkkooikaisujen tarkastelu osoittaa, että yksi virhe voi synnyttää lukuisia uusia virheitä. Esimerkiksi yhtä virheellistä uutista voi lainata kymmenen muuta toimitusta ja jokainen saattaa oikaista verkkojuttunsa eri tavalla. Jotkut toimitukset jättävät juttunsa oikaisematta. Oikaisemattomat verkkojutut otettiin mukaan otantaan, koska kuvaillun kaltaisissa tapauksissa koko tapahtumaketju haluttiin tarkastelun alle.

Tarkastelun ulkopuolelle rajattiin vastineiden kaltaiset verkkojutut, joissa esimerkiksi aiemmassa uutisessa esitettyyn näkökulmaan vastataan toisella näkökulmalla. Otantaan otettiin uutiset, joissa on selkeitä asiavirheitä. Otannassa on kuitenkin mukana tapauksia, joissa virheen tehnyt toimitus ei välttämättä ole nähnyt tarvetta verkkooikaisuille. Tarkastelun ulkopuolelle jätettiin myös ne verkossa julkaistut oikaisut, joiden tarkoitus on oikaista aiemmin printtilehdessä julkaistuja uutisia. Nämä verkkojutut on yksinkertaisesti "lapioitu", eli siirretty muokkaamattomina lehden verkkosivuille, joten niitä ei tässä tutkimuksessa pidetä verkko-oikaisuina.

Otannan vanhin verkkojuttu on julkaistu lokakuussa vuonna 2009 ja tuorein maaliskuussa vuonna 2014. Valtaosa otannan verkkojutuista on vuosilta 2011-2013, joten niiden voidaan sanoa edustavan hyvin viime vuosina tehtyä suomalaista verkkjournalismia. Otanta kerättiin käyttämällä Googlen kaltaisia internetin

hakukoneita, toimitusten verkkosivujen omia hakutyökaluja, sekä selaamalla sivuja summittaisesti. Osa otannasta löytyi sosiaalisen median ja foorumien avulla, kuten seuraamalla mediakriittisiä blogeja, keskustelupalstoja, mikroblogipalvelu Twitterin viestiketjuja, sekä Facebookin mediakriittisiä sivustoja.

Tarkastelun ulkopuolelle jätettiin myös verkossa julkaistut verkkojutut, jotka korjaavat yksinomaan aiemmin printtilehdessä julkaistuja uutisia. Nämä verkkojutut viittaavat suoraan tietyillä sivuilla olleisiin virheisiin, joten ne on yksinkertaisesti ”lapioitu”, eli siirretty muokkaamattomina lehden verkkosivuille.

Virheelliset verkkojutut analysoitiin ajamalla ne kysymysrunгон läpi. Jokaisesta verkkojutusta poimittiin samat tiedot, kuten *onko jutun muokkauksesta ilmoitettu?* Kysymysrunko luotiin hahmottelemalla ensin oikeaoppisen verkko-oikaisun malli ja vertaamalla otannan juttuja siihen. Oikeaoppinen verkko-oikaisu puolestaan hahmoteltiin Journalistin ohjeiden, sekä Julkisen Sanan Neuvoston pääsihteerin Ilkka Vanttisen haastattelun perusteella (Ks. Kappale 3.5). Tässä tutkimuksessa, ollakseen Journalistin ohjeiden mukainen, verkkojutun oikaisun pitää täyttää nämä ehdot:

- Kaikki verkkojutun tiedot pitää olla korjattu.
- Verkkojutussa on oltava maininta tehdystä korjauksesta/oikaisusta.
- Ilmoituksesta pitää käydä ilmi, mikä virhe jutussa oli.
- Ilmoituksesta pitää käydä ilmi, miten juttua on muokattu.
- Verkkojutussa on oltava linkki mahdolliseen erilliseen oikaisuartikkeliin, mikäli sellainen on julkaistu. Linkityksen pitää olla kunnossa myös toiseen suuntaan.
- Verkkojuttua ei saa poistaa verkkosivuilta missään vaiheessa.

4.2.2 Aineisto: Toimitusten esimiesten haastattelut

Tutkimusta varten tehtyjen haastattelujen tarkoituksena on muodostaa hahmotelma siitä, minkälaisia oikaisukäytäntöjä Suomen verkkotoimituksissa pidetään arvossa ja miten verkkojuttujen oikaisuun ohjeistetaan toimittajia.

Haastattelujen määrä rajattiin kahdeksaan. Kysymykset esitettiin henkilöille, jotka ovat vastuussa toimituksen verkkotuotannon linjasta ja muiden toimittajien ohjeistuksesta

verkkojuttujen tekemisessä. Valitut kahdeksan haastateltavaa edustavat Suomen mediakenttää monipuolisesti. Haastatellut henkilöt ovat:

- Petri Korhonen, toimituspäällikkö, Taloussanomien ja Ilta-Sanomien verkkosivujen toiminta
- Mika Rahkonen, internetpäällikkö, Yleisradion Uutis- ja ajankohtaistoiminta
- Teemu Kammonen, kehityspäällikkö, verkkolehti Uusi Suomi
- Anu Kuistiala, verkko- ja radiopäätoimittaja, MTV Uutiset, vastaa verkon journalistisesta sisällöstä
- Seppo Roth, kehitysjohtaja, Aamulehti, erityisvastuualueena online
- Tomi Tyysteri, uutispäällikkö, Helsingin Sanomat
- Tomi Tiilikainen, kehityspäällikkö, Etelä-Saimaa, Kouvolan Sanomat, Kymen Sanomat
- Timo Melari, verkon esimies, Iltalehti

Haastateltavat edustavat yhteensä 11 verkkojulkaisua. Perusteena valituille toimituksille oli niiden johtava asema Suomen uutiskentällä, sekä julkaisujen verkkosivujen suuret lukijamäärät.

Haastattelumetodina oli strukturoimattoman ja strukturoidun haastattelun välimuoto. Toisaalta jokaista haastattelua ohjaa samanlainen ennalta määritelty kysymysrunko (ks. liite 1 - Haastattelukysymykset). Mutta koska esitetyistä kysymyksistä suuren osan on oltava avoimia, haastatteluille annettiin mahdollisuus kulkea eri suuntiin tarkentavien jatkokysymysten kautta. Avoimella kysymyksellä tarkoitetaan kysymystä, johon on mahdotonta vastata kyllä tai ei, esimerkiksi: *Miten toimituksessanne ohjeistetaan toimittajia verkkojuttujen oikaisuun?* Haastattelu oli myös löyhästi kuvaillen teemahaastattelu, sillä osa kysymyksistä nivoutui selkeästi yhteen tarkempaan aihepiiriin, kuten *Miten oikaisusta ilmoitetaan lukijalle?*

Avoimia kysymyksiä käytettiin, koska haastateltavien ei haluttu aavistavan, millaiset vastaukset ovat ”halutunlaisia”. Pitämällä muoto avoimena, vastauksilla oli mahdollisuus kulkea eri suuntiin. Yksinkertaisella kyllä/ei –kysymysasettelulla haastateltavien olisi kenties helpompi ollut antaa vastauksia, jotka olisivat antaneet toimituksen linjasta journalistisesti eettisen käsityksen. Jokaiselle haastateltavalle esitettiin kaikille esitetyn kysymysrungon lisäksi yksi tai kaksi esimerkkiä kyseisen toimituksen tekemästä oikaisusta. Esimerkkioikaisuksi valikoitiin jollakin tavalla puutteellisia oikaisuja, jotka kuitenkin poikkesivat toisistaan olennaisesti. Näin haluttiin tehdä, jotta haastateltavat saataisiin käsittelemään oman toimituksensa käytäntöjä

kriittisesti. Haastateltaviksi valikoitiin henkilöitä, jotka ovat kykeneväisiä selittämään perinpohjaisesti, miksi tietty puute oli toimituksen verkko-oikaisussa esiintynyt. Näin pyrittiin hahmottamaan puutteellisten verkko-oikaisujen syntyprosessia.

Haastattelut olivat välttämättömiä, koska haastatteliijoilta haluttiin yksinkertaisesti saada tietoa, jota ei ole missään saatavilla. Kuten mainittua, suomalaiset toimitukset eivät avaa oikaisukäytäntöjään verkkosivuillaan. Haastattelujen pääsyynä oli siis puhdas tiedonhankinta. Toisaalta haastattelujen tarkoituksena oli saada alan ihmisten arvioita laajempiin kysymyksiin, kuten kysymyksen *Miten arvioit virheellisen ja oikaisematta jätetyn tiedon aiheuttamaa vahinkoa?*

Haastattelut tehtiin aikavälillä 10.1.2014-13.3.2014. Aikavälillä 6.5.2014-23.5.2014 tehtiin haastattelujen uusintakerros, sillä osa kysymyksistä jäi vaille vastausta ensimmäisellä haastattelukierroksella. Haastattelujen kesto oli 30 minuutista 50 minuuttiin. Haastattelut litteroitiin tarkastelua ja analyysiä varten (ks. Liite 2 – Haastattelujen litterointi). Haastatellut henkilöt vastasivat kysymyksiin omalla nimellään.

Haastattelut tehtiin puhelinhaastatteluina ja haastattelut nauhoitettiin yhtä lukuun ottamatta. Anu Kuistialan haastattelussa puhelinhaastattelun nauhoittamista varten varattu tekniikka ei toiminut, joten vastaukset kirjoitettiin paperille.

Haastateltavien vaihtelevan kiireen ja vastausten vaihtelevien pituuksien vuoksi kaikille haastateltaville ei ehditty esittää kaikkia haastattelurungon kysymyksiä. Kaikilta haastateltavilta kysyttiin kuitenkin samat peruskysymykset kyseisen toimituksen oikaisukäytännöistä. Haastattelujen edetessä nousi esiin uusia olennaisia kysymyksiä, joita ei välttämättä oltu esitetty aiemmin haastatelluille henkilöille. Joihinkin esiin nousseista kysymyksistä pyydettiin jälkikäteen vastaukset sähköpostitse.

4.2.3 Aineisto: Verkko-oikaisun kirjallinen ohjeistus

Viimeinen ja suppein osa tutkimuksen aineistosta koostuu verkkojuttujen oikaisua koskevasta kirjallisesta ohjeistuksesta. Kirjalliset ohjeet on pyydetty haastatelluilta toimitusten esimiehiltä sähköpostitse tai puhelimitse. Näin kerätty aineisto on kooltaan

pieni, sillä joillakin toimituksilla kirjallista ohjeistusta ei ole ja joidenkin toimitusten ohjeistus on luonteeltaan varsin yleinen ja merkkimäärältään vaatimaton. Näin ollen kirjallista ohjeistusta tarkastellaan toimitusten haastatteluja täydentävinä tietoina. Kirjallisen ohjeistuksen tarkastelu on kuitenkin hyödyllistä, sillä ne kertovat suoraan, millaiset käytännöt toimitukset ovat nähneet hyväksi ja siten kirjanneet ylös. Kirjallista ohjeistusta välitetään myös toimittajille sähköpostitse, joten niistä näkee suoraan, millaista ohjeistusta toimitukseen töihin saapuva toimittaja saa verkkovirheiden oikaisemiseen.

4.3 Analyysimenetelmät ja niiden perustelu

Tutkimus oli induktiivista, eli yksittäisistä havainnoista tehtiin yleisiä päätelmiä. Haastattelujen kautta kerätty aineisto pilkottiin osiin ja ryhmiteltiin erilaisten aihepiirien mukaan (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tämä on luonteva analyysimenetelmä kun haastattelutkin ovat osittain teemahaastatteluja. Tarkoituksena oli löytää haastatteluaineistosta teemoja, eli yhteneviä vastauksia, puhetapoja, yleistyksiä ja ilmaisuja. Oletuksena oli, että toimituksissa on yhteneviä mielipiteitä ja käsityksiä siitä, miten oikaisuja tulisi tehdä, millaiset seikat johtavat haastateltavien mielestä huonoihin oikaisuihin, sekä mitä verkkojournalismin merkityksestä yleisesti ajatellaan. Analyysissä korostuu haastattelujen ja yhtenevien vastausten lukumäärän sijaan sisällön yksityiskohtainen tarkastelu.

Virheellisten verkkojuttujen otantaa eritellään sekä laadullisesti, että otannan sisällä määrällisesti. Aineiston analysointia varten tehtiin kysymysrunko (ks. Liite 3 – Kysymysrunko virheiden tarkasteluun). Kuten kappaleessa 4.2.1 kerrottiin, jokaisesta jutusta poimittiin samat tiedot, kuten *onko verkkojutun muokkauksesta ilmoitettu?* Tämän otantaa verrattiin oikeaoppiseen verkko-oikaisuun.

Kysymysrungon piti olla luonteeltaan sellainen, että vastauksissa olisi mahdollisimman vähän tulkinnanvaraa. Tämän vuoksi kysymysrunko koostui lähes yksinomaan kysymyksistä, joihin voi vastata vain vaihtoehdoilla *kyllä*, tai *ei*. Kun tavoitteeksi asetetut 70 verkkojuttua oli kerätty, otanta ajettiin vielä varmuuden vuoksi uudestaan kysymysrungon läpi, jotta kaikki esimerkkitapaukset tulisi tarkasteltua samalla tavoin.

Virheellisten verkkojuttujen otanta on koottu 98 A4-sivua täyttävään liitteeseen 4 (ks. Liite 4 – Virheellisten verkkojuttujen otanta). Puutteellisina käsitellyt jutut tarkasteltaessa oli ensisijaisen tärkeää varmistaa, että oikaisuja todella ei oltu tehty parhaalla mahdollisella tavalla. Jokaisen jutun kohdalla selvennettiin uutisen sisältö, uutiseen päässeeseen virheen laatu, virheen syntyprosessi, sekä julkaisua seuranneet tapahtumat, kuten mahdollinen oikaisu tai JSN:ltä saatu langettava tuomio. Tapahtumien kulku seurattiin aina jutun tarkasteluhetkeen asti, joten tätä lukiessa niihin on luonnollisesti saattanut tulla muutoksia tai ne on voitu poistaa internetistä.

Kysymysrunгон avulla saadut vastaukset jaoteltiin tarkastelun helpottamiseksi taulukkoon. Taulukon avulla nostettiin esiin toistuvia ilmiöitä, joita tarkastelemalla vedettiin lopulta yleistäviä johtopäätöksiä siitä, miten verkko-oikaisuja käytännössä tehdään. Tulokset eritellään luvussa 6.

4.4 Tutkimuksen uskottavuudesta

Verkkosivuille julkaistuja uutisia on mahdollista muokata, joten niitä myös muokataan. Suomalaisten toimitusten verkkosivuille julkaistaan päivittäin tuhansia uutisia. Osassa näistä on virheitä. Jotkut virheistä huomataan, toisia ei huomata ja ne ”hautautuvat” internetin uumeniin, kunnes mahdollisesti pompahtavat esille arvaamattomissakin yhteyksissä. Osa virheellisistä verkkojutuista korjataan niin, että korjauksesta ei mainita lukijalle. Silloinkin kun korjauksesta ilmoitetaan, saatetaan jättää hämärän peittoon mitä jutusta on korjattu. Osa julkaistuista verkkojutuista poistetaan, joskus sekunteja julkaisunsa jälkeen. Siten 70 virheellisestä verkkojutusta koostuva otanta on analyysin kannalta haasteellinen. 70 verkkojuttua on vaatimaton rahtunen kiihdyttävällä vauhdilla kasvavasta verkkojuttujen tulvasta, joten johtopäätöksiä on vedettävä harkiten. Pelkästään juttujen oikaisutapojen kirjon, erilaisten nimeämistapojen ja verkko-oikaisujen epäsäännöllisyyden vuoksi on vaikea mitata määrällisesti, kuinka paljon virheitä tosiasiallisesti syntyy verkkoon ja kuinka suuri osa niistä oikaistaan oikeaoppisesti. Jos verkko-oikaisuista ei ilmoiteta, niitä on mahdotonta löytää ja siten tutkia. Otantaa tarkastelemalla ei voi vetää tarkkoja johtopäätöksiä esimerkiksi siitä, miten toimitusten oikaisukäytännöt eroavat toisistaan, tai mikä oikaisutapa on toista yleisempi tai harvinaisempi.

Tarkasteltavat havaintoyksiköt – virheelliset verkkojutut – kerätään internetin hakukoneiden ja sosiaalisen median kaltaisten työkalujen avulla, mikä vaikuttaa aineiston laatuun. Matemaattisesti ajatellen otanta ei ole täydellisen satunnainen, sillä perusjoukon yksiköillä ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia päätyä otantaan. Siihen, mikä verkkojuttu on päätynyt tarkasteltavaksi, on saattanut vaikuttaa moni tekijä, kuten uutisen levinneisyys sosiaalisessa mediassa, tai täsmällisten asiasanojen kaltaiset juttuun liitetyt ominaisuudet. Internetin lainalaisuudet asettavat oman ongelmansa tutkimuksen kannalta. Esimerkiksi maailman käytetyimmän hakukoneen Googlen osumat perustuvat suurelta osin verkkojuttujen suosioon. Täten voidaan olettaa, että tarkasteltavaksi päätyy todennäköisemmin Helsingin Sanomien etusivulla ollut juttu, kuin maakuntalehden yksittäinen uutinen. Viimeksi mainituilla on keskimäärin pienempi yleisö, joten niillä on suurempi todennäköisyys ”hautautua piiloon”. Myös tiedotusvälineiden verkkosivujen omat hakutyökalut ovat tutkimuksen kannalta ongelmallisia. Niiden avulla kyllä löytää oikaisuja, mutta oikaisujen löytyminen riippuu siitä, onko sana ”oikaisu” lisätty verkkojutun asiasanaksi. Kaikkiin verkkojuttuihin ei asiasanaa lisätä, vaikka niistä olisikin korjattu sisällön kannalta olennaisia asiavirheitä. Kaikkia korjattuja verkkojuttuja ei siten toimitusten omilla hakutyökaluilla löydy, jos hakukriteerinä on nimenomaan verkkojutussa ollut virhe. Tässä onkin itse asiassa yksi hyvä syy, miksi toimitusten tulisi koota oikaisuja omille sivuilleen. Menetelmä helpottaisi suomalaisen journalismin tutkimusta. Nämä otannan laatuun vaikuttavat tekijät on otettu huomioon tutkimuksen johtopäätöksissä.

Tutkimus ei siten valota esimerkiksi sitä, kuinka yleisiä tietyt verkko-oikaisujen puutteet ovat. Tarkoitus on saada käsitys siitä, millaisia puutteita ylipäänsä on olemassa. Otanta on tarpeellinen myös tämän tutkimuksen haastatteluosion kannalta. Vain tehtyjä virheitä ja virheiden oikaisuja erittelemällä syntyy käsitys siitä, millaisia vaihtelevia oikaisukäytäntöjä Suomen toimituksilla on. Näin löydetään ne oikeat kysymykset, joita kysymällä voidaan ymmärtää miten toimitukset verkkojuttujensa virheitä oikaisevat.

Suomalaisten toimitusten oikaisukäytäntöjen tutkiminen määrällisen tutkimuksen keinoin edellyttäisikin varsin mittavan oikaisujen otannan keräämistä. Pitävän määrällisen tutkimuksen tehdäkseen tutkijan tulisi seurata tarkasteltavan toimituksen jokaisen julkaistun verkkojutun kehityskaarta määritellyllä aikavälillä. Kirjaamalla ylös kaikki verkkojuttuihin mahdollisesti ilmaantuneet muutokset voitaisiin jo päätellä,

kuinka suurta osaa verkkojutuista muokataan julkaisunsa jälkeen, kuinka suuresta osasta korjataan virheitä ja kuinka suuresta osasta korjauksia ilmoitetaan lukijalle. Tällaisella tutkimusmenetelmällä olisi jo mahdollista vetää yksittäisiä toimituksia koskevia, tarkkoja päätelmiä. Menetelmä onkin mahdollinen tapa tehdä jatkotutkimusta aiheesta.

Koska internetissä julkaissut sivustot ovat alati muuttuva tiedonlähde, ei ole mitään takeita siitä, että tätä luettaessa verkko-oikaisut olisivat samoja kuin tutkimusta kirjoittaessa. Verkossa ei ole tekemättömiä oikaisuja, vaan oikaisuja, joita ei *toistaiseksi* ole tehty. Kenties verkkojutut on oikaistu jo. Tätä tutkimusta tulisikin ajatella valokuvana suomalaisten verkkotoimitusten oikaisukäytäntöjen tilanteesta keväällä 2014.

Myös tiedon haku haastattelemalla toimitusten verkkojulkaisujen esimiehiä on ongelmallista. Saadut vastaukset riippuvat tietysti haastateltavista itsestään ja on mahdollista, että eri päivänä eri vastuuhenkilö antaisi kyseessä olevan toimituksen oikaisukäytännöistä erilaiset vastaukset. Vastaukset ovat myös varmasti ainakin osittain haastateltavan tulkintaa todellisuudesta. Etenkin silloin, kun kirjattuja oikaisukäytäntöjä ei ole olemassa mustaa valkoisella. Voidaan myös olettaa, että haastateltavat arvioivat etenkin oman toimituksensa toimintaa vääristävän positiivisessa valossa.

Tutkimuksessa päädyttiin haastattelemaan henkilöitä heidän omilla nimillään. Haastattelut aloitettiin aluksi anonymisti, mutta menetelmä osoittautui nopeasti puutteelliseksi verrattuna avoimeen haastatteluun. Omalla nimellään ja oman yhtiönsä puolesta puhuvat haastateltavat ovat vakuuttavampia kuin nimettömät henkilöt ja heidän vastauksensa ovat tietojen tunnistettavuuden vuoksi tutkimuksen kannalta arvokkaampia. Tämän vuoksi haastateltavien anonymiteetistä luovuttiin, mitä haastateltavat eivät vastustelleet.

5 TULOKSET: VERKKO-OIKAISUN VAIHTELEVAT KÄYTÄNNÖT

5.1 Suuria eroja

Kaikilla haastatelluilla toimituksilla oli olemassa oikaisukäytännöt verkossa tapahtuvaa oikaisua varten. Käytäntöjen kirjaaminen on kuitenkin hyvin vaihtelevaa. Osalla toimituksista ohjeistus on kirjattu yhdelle asiakirjalle, jota välitetään toimittajille tarpeen vaatiessa esimerkiksi sähköpostitse. Toisilla ohjeistus koostuu useasta dokumentista (ks. Taulukko 1). Iltalehden oikaisuohjeistusta ei ole koottu yhteen asiakirjaan, vaan koostuu ”useista sähköposteista” (Melari, 2014). Uudella Suomella ja Helsingin Sanomilla käytännöt ovat olemassa ainoastaan toimittajien ja heidän esimiestensä päässä (Kammonen, Tyysteri, 2014).

“Nojataan journalistin ohjeisiin, mikä tietysti on kirjallisessa muodossa, mutta mitään sisäistä dokumenttia tai säännöstöä me ei olla missään vaiheessa tehty” (Teemu Kammonen, 2014, Kehityspäällikkö, Uusi Suomi).

“Se koostuu useista sähköposteista. Ei meillä ole yhtä. Mun näkemyksen mukaan journalistin ohjeet on riittävät” (Timo Melari, 2014, verkon esimies, Iltalehti).

Ohjeiden laajuus vaihtelee suuresti. Esimerkiksi MTV Uutisilla ei ole erillistä kirjallista oikaisukäytäntöä verkkojuttujen oikaisua varten, vaan toimituksen oikaisukäytännöt ovat osa toimituksen toimituskäytäntöjä. MTV Uutisten oikaisua koskeva kirjallinen ohjeistus kuuluu kokonaisuudessaan näin:

“JSN:n linjan mukaisesti: jos nettijutussa on ollut virhe, virheen poistaminen ei riitä virheen oikaisuksi. Nettijuttuun on virheen poistamisen jälkeen jätettävä pysyvä maininta siitä, että jutussa oli juuri tällainen virhe ja se on poistettu” (Anu Kuistiala, 2014, verkko- ja radiopäätoimittaja, MTV Uutiset).

Haastatelluista toimituksista merkkimäärältään perusteellisimmat oikaisukäytännöt on Yleisradiolla, jonka ”ohjelmatoiminnan ja sisältöjen eettiset ohjeet” sisältävät 921 merkkiä pitkän virheiden korjausta koskevan ohjeistuksen. Lisäksi yhtiöllä on 866 merkkiä pitkä, verkko-oikaisua yksityiskohtaisemmin käsittelevä sisäinen ohjeistus. MTV Uutisten verkko-oikaisua koskeva kirjallinen ohjeistus on yhteensä 212 merkkiä pitkä. Huomioitakoon, että koska on lukemattomia erilaisia tapoja tehdä virhe, on siten

lukuisia tapoja oikaista ne. On kuitenkin selvää, että kovin suppea kirjallinen ohje jättää verkko-oikaisun käytännössä suullisen ohjeistuksen, toimittajan oman harkinnan, tai esimiehen mielipiteen varaan. Haastatteluissa toistuva ohje olikin, että virheen sattuessa toimittajan tulee ilmoittaa asiasta esimiehelleen (Kuistiala, Melari, Kammonen, Tyysteri, 2014).

Media	Missä muodossa oikaisuohjeistus on?	Oikaisukäytännöt verkossa?	Kenen vastuulla oikaisu/korjaus on?
Aamulehti	Kirjallisena	Ei	Toimituksen verkkodeskin (erillinen oikaisu) ja toimittajan (oikaisu tehty juttuun).
Helsingin Sanomat	Suullisena	Ei	Ei tiukkaa käytäntöä. Oikaisun tekee vaihtelevasti esimies, uutispäällikkö tai toimittaja. Kaikista korjauksista keskustellaan.
Iltalehti	Osittain kirjallisena, erillisiä sähköposteja	Ei	Toimituksen esimiehen. Toimittaja voi tehdä pienet korjaukset itsenäisesti, kunhan mainitsee esimiehelle.
Ilta-Sanomat/ Taloussanomat	Kirjallisena	Ei	Toimituksen uutisdeskin.
MTV Uutiset	Kirjallisena	Ei	Toimittajan. Oikaisuista pyritään keskustelemaan esimiehen, isoista oikaisuista päällikön kanssa.
Uusi Suomi	Suullisena	Ei	Päätoimittajan.
Kymen Sanomat, Kouvolan Sanomat, Etelä-Saimaa	Kirjallisena	Ei	Toimittajan, tai vuorossa olevan online-toimittajan.
Yle	Kirjallisena	On	Toimittajan/toimituksen

Taulukko 1. Verkko-oikaisua koskevan ohjeistuksen kirjaamistavat ja vastuu oikaisusta.

Haastattelujen perusteella oikaisuvastuu vaihtelee toimituksesta toiseen ja riippuu virheen vakavuudesta (ks. Taulukko 1). Esimerkiksi Aamulehden erillisistä oikaisuartikkeleista päättää uutisdeski, mutta toisaalta Aamulehdessä verkkojuttuun tehtyjä korjauksia ei pidetä oikaisuina (Roth, 2014). Isommilla toimituksilla verkko-oikaisua koskevista linjanvedoista vastuussa saattaa olla internetpäällikön kaltaisella tittelillä varustettu, erityisesti verkkotoimintaan keskittyvä esimies. Pienemmillä toimituksilla henkilö saattaa olla uutispäällikkö, joka on vastuussa verkkotoiminnasta muiden tehtäviensä ohella. Useasta toimituksesta koostuvan Yleisradion uutiskoneiston

tuottamissa uutisissa ensisijainen vastuu oikaisusta on sillä toimittajalla/toimituksella, joka on virheen tehnyt. On kuitenkin selvää, että kovin suppea kirjallinen ohje jättää verkko-oikaisun käytännössä suullisen ohjeistuksen, toimittajan oman harkinnan, tai esimiehen mielipiteen varaan. Haastatteluissa toistuva ohje olikin, että virheen sattuessa toimittajan tulee ilmoittaa asiasta esimiehelleen (Kuistiala, Melari, Kammonen, Tyysteri, 2014). Annettiin oikaisuohjeistus missä muodossa tahansa – kirjallisena mappina toimittajan töihin tullessa (ks. Taulukko 2), tai suullisesti virheen sattuessa – ohjeet joka tapauksessa poikkeavat toisistaan suuresti.

Media	Oikaisutapa	Havaittuja puutteita
Aamulehti	<ul style="list-style-type: none"> - Virhe korjattava ja korjauksesta mainittava. - Korjauksen ajankohta ja virheen laatu ilmoitettava. - Julkaistaan erillinen oikaisuartikkeli, ellei virhettä huomata ”kohtuullisen” ajan kuluessa, tai jos virhe ei ole ”olennainen”. - Ristiinlinkitys. 	<ul style="list-style-type: none"> - Verkkojutun poistoa ei erikseen kielletä. - Ohjeistus erillisen oikaisun julkaisemisesta on monitulkintainen.
Ilta-Sanomat/ Taloussanomat	<ul style="list-style-type: none"> - Virhe korjattava ja korjauksesta mainittava. - Korjauksen ajankohta ja virheen laatu ilmoitettava. - Suuri virhe korjataan tekemällä verkkojutun tilalle oikaisujuttu, joka otsikoidaan ”oikaisuksi”. - Artikkelin poisto kielletään. 	<ul style="list-style-type: none"> - Virheellisen jutun korvaaminen oikaisuartikkelilla on ongelmallista, sillä oikaisu ei välttämättä saa näkyvyyttä. Ohjeissa ei mainintaa oikaistun jutun nostamisesta takaisin etusivulle.
MTV Uutiset	<ul style="list-style-type: none"> - Virhe korjattava ja korjauksesta mainittava. - Virheen laatu ilmoitettava. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jutun poistoa ei erikseen kielletä. - Ohjeessa ei mainintaa suurempien virheiden näkyvästä korjauksesta. esimerkiksi erillisellä oikaisuartikkelilla. - Ohje ei velvoita ilmoittamaan jutun muokkauksen ajankohtaa.
Kymen Sanomat, Kouvolan Sanomat, Etelä-Saimaa	<ul style="list-style-type: none"> - Virhe korjattava ja korjauksesta mainittava verkkojutun lopussa sanoilla ”juttua on korjattu/muutettu”. - Korjauksen ajankohta ja virheen laatu ilmoitettava. - Korjaavan lehden on varmistettava, että muut konsernin lehdet tietävät virheestä. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ohjeessa ei mainintaa suurempien virheiden näkyvästä korjauksesta esimerkiksi erillisellä oikaisuartikkelilla. - Jutun poistoa ei kielletä.
Yle	<ul style="list-style-type: none"> - Virhe korjattava ja korjauksesta mainittava jutun lopussa. - Korjauksen ajankohta ja virheen laatu ilmoitettava. Kirjoitusvirheistä, yms. Pienistä virheistä ei tarvitse mainita. - Jutun poisto kielletään. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ohjeessa ei mainintaa suurempien virheiden näkyvästä korjauksesta esimerkiksi erillisellä oikaisuartikkelilla.

Taulukko 2. Viiden haastatellun toimituksen verkko-oikaisun kirjallisen ohjeen sisältö.

Osa toimituksista oikaisee vakavat virheet julkaisemalla erillisen oikaisuartikkelin (Roth, Rahkonen, Melari, 2014). Sen sijaan esimerkiksi Helsingin Sanomat, Kymen Sanomat, Kouvolan Sanomat ja Etelä-Saimaa eivät ohjeista toimittajiaan erillisten oikaisuartikkelien tekemiseen. Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien käytäntö on kirjoittaa verkko-oikaisu virheellisen verkkojutun päälle (Tyysteri, Korhonen, 2014). Joidenkin toimitusten ohjeistuksissa ei ole mainintaa oleellisista asioista, kuten verkkojuttujen poistosta tai virheen laadun avaamisesta lukijalle. Toimituksilla ei myöskään ole vakiintuneita käytäntöjä sen suhteen, millä sanamuodoilla tehdystä oikaisusta kerrotaan lukijalle. Verrattuna printtimaailman vakiintuneisiin oikaisukäytäntöihin, verkossa oikaisumenetelmät ovat toistaiseksi hyvin kirjavat virheiden korjauksissa käytettyjä fraaseja myöten.

”Meillä käytetään sanoja ‘korjaus’, ‘oikaisu’, ‘tarkennus’. Niillä on olevinaan jonkinlainen astero, ‘tarkennuksella’ ja ‘oikaisulla’ esimerkiksi” (Tyysteri, 2014).

Vuoden 2014 kevään aikana Aamulehden ja Kaakkois-Suomen maakuntalehtien verkko-oikaisua koskevaa ohjeistusta päivitettiin. Tämä antaa osviittaa siitä, että suomalaisissa toimituksissa nähdään tarvetta kehittää verkkojuttuja koskevia oikaisukäytäntöjä.

5.2 Toimittajien ohjeistus haasteellista

Vaikka kirjallisia verkkojuttujen oikaisuohjeita toimituksilla onkin, haastatteluissa painottui erityisesti suullisen ohjeistuksen merkitys.

”Näistä myöskin jokaiselle uudelle toimittajalle pidetään aikamoinen luento. Määräaikaiselle ja vakituiselle” (Petri Korhonen, 2014, toimituspäällikkö, Taloussanomien ja Ilta-Sanomien verkkosivujen toiminta).

”Sähköpostitse annetaan, jotta heille jää talteen. Et he voivat muistella näitä tapauksia. Mutta sitten käydään suullisesti läpi jokainen tapaus toimittajan kanssa. Ja sitten tärkeimmät tapaukset yleisemmin noissa kokouksissa” (Timo Melari, 2014, verkon esimies, Iltalehti).

Haastattelija: Eli kun tulee töihin niin saa ohjeistuksen?

“Kyllä niitä sivutaan joo. Ja varsinkin alkuvaiheessa tärkein ohje on, että jos tehdään virheitä niin keskustele niiden korjaamisesta esimiehen kanssa” (Melari, 2014).

Suullisen ohjeistuksen haittapuolena on luonnollisesti se, että ohjeistamisesta vastuussa olevan henkilön ollessa poissa toimituksesta ohjeistaminen lankeaa muiden työntekijöiden tehtäväksi. Tarkkojen kirjallisten verkko-oikaisumanuaalinen olemassaolo luultavasti ehkäisisi hätäisiä ratkaisuja, joita kokemattomilla työntekijöillä on tapana tehdä silloin kun neuvoa ei voida tai kehdata kysyä.

Vaikka toimitus kiinnittäisi suurinta huolellisuutta verkko-oikaisua koskevan ohjeistuksensa hiomisessa, tämä ei vielä tarkoita, että ohjeistus olisi tiedossa toimittajilla. Osoituksia tästä ovat ne puutteellisesti tehdyt verkko-oikaisut, joihin jokainen tässäkin tutkimuksessa haastateltu toimitus on syyllistynyt. Etenkin Yleisradion kaltaisella, tuhansista toimittajista ja 20 toimituksesta koostuvalla mediayhtiöllä, ohjeistuksen kulkeminen johtoportaan toimittajariveihin tuottaa luonnollisesti suuria ongelmia.

”-- väki vaihtuu -- julkaistaan kaksi ja puoli sataa juttua päivässä, about. Ikävä kyllä sitä sattuu, että aina tulee joku ihminen joka sanoo, että ei ole tällaisesta [oikaisuohjeistuksesta] kuullut” (Mika Rahkonen, 2014, Uutis- ja ajankohtaistoiminnan internetpäällikkö, Yle).

Verkkotoimittajien työmetodeja etnografisen tutkimuksen muodossa tutkinut Ville Manninen toteaa, että vaikka vaihtelua toki esiintyykin, suomalaiset verkkotoimittajat ovat enimmäkseen melko nuorta ja uransa alkuvaiheilla olevaa väkeä (Manninen, 2013, 45-47). Itse verkkotoimittajan pesti on joissakin toimituksissa kiertävä – etenkin pienissä toimituksissa verkkovuoroon siirretään vuorollaan toimittajia toimituksen muista osista. Verkkotoimittajan työ on myös vastuullista. Verkkotoimittaja saattaa tehdä yhden päivän aikana useita itsenäisiä päätöksiä yksittäisten verkkojuttujen julkaisun, sekä koko sivun taiton suhteen (Manninen, 2013, 49-55). Tämän tutkimuksen haastattelut osoittavat, että verkkoon uutista kirjoittava toimittaja on usein vastuussa myös verkko-oikaisun tekemisestä. Tilanne on siis toinen kuin printissä, jossa päätökset oikaisuista on aina säilytetty rivitoimittajaa korkeammalle toimitushierarkiassa.

”Ensisijainen vastuu virheen korjaamisesta on alun pitäen jutun tehneellä toimittajalla/toimituksella” (Rahkonen, 2014, ote Ylen sisäisestä ohjeesta ”Verkossa julkaistujen juttujen korjaaminen”).

”Sanoisin, että aika harvoin se on se jutun kirjoittanut toimittaja, koska meillä moni printtivuorua tekevä toimittaja tekee verkkoversion siitä printtjutustaan, niissä tapauksissa jos siin on joku virhe, niin se on sitten onlinevuorossa oleva toimittaja joka sen korjaa” (Tiilikainen, 2014).

Tiilikaisen kommentti muistuttaa, että etenkin printtilehteä tuottavalla toimituksella verkkojutun kirjoittaja ei välttämättä ole se, joka julkaisee jutun. Puhtaasti toimitusten vuorokierronkin vuoksi on siis tavallista, että verkkojutun oikaisusta on vastuussa toimittaja, joka ei jutun sisältöä ole tuottanut. Radion ja television puolella tilanne on sama – tv-jutun tai radiohaastattelun tehnyt toimittaja ei välttämättä ole edes toimituksessa kun jutun verkkoversio julkaistaan.

Haastattelujen perusteella vastuu verkko-oikaisun tekemisestä riippuu virheen vakavuudesta ja vaaditun oikaisun näytävyydestä. Yleistäen: toimittajat korjaavat itsenäisesti pienet virheet ja olennaisista asiavirheistä keskustellaan toimitusten esimiesten kanssa, mikäli mahdollista. Erillisistä oikaisuartikkeleista saatetaan käydä keskustelua päällikkötasolla asti. Uusi Suomi, Iltalehti ja Aamulehti ovat sälyttäneet päätösvallan verkko-oikaisujen tekemisestä verkkodeskille, tai uutispäällikön ja verkkotuottajan kaltaisille esimiehille.

”Oikaisut on aina päätoimittajapäätöksiä” (Kammonen, 2014).

”Kyllä jotain peruseriaatteita on muistutettu mutta se mielessä pitäen, että oikaisut on esimiesten työtä” (Melari, 2014).

“...ne [oikaisut] menee meidän verkkodeskin kautta koska meidän verkkodeski tietää että mitä kaikkea pitää tehdä. En usko, että printtitoimittajien enemmistö on ihan näistä kaikista vivahteista perillä, että mitä kaikkea pitää tehdä. Se on yksinkertaisesti mutkikkaampaa se homma verkossa” (Seppo Roth, 2014, kehitysjohdaja, Aamulehti).

Kuten Roth viittaa, oikaisun tekeminen oli yksinkertaisempaa, kun ainoa vakiintunut tapa oikaista virhe oli kirjoittaa virheellisen tiedon oikaiseva artikkeli ja julkaista se

lehden seuraavassa numerossa. Verkossa virheen voi korjata suoraan julkaistuun uutiseen, mutta pelkkä virheen korjaaminen ei luonnollisesti riitä. Toimittajan pitää lisäksi muun muassa miettiä, tulisiko korjauksesta ilmoittaa, miten korjauksesta tulisi ilmoittaa ja olisiko kenties paikallaan julkaista erillinen oikaisuartikkeli?

On tärkeää huomata, että esimerkiksi Rothin mainitsema Aamulehden käytäntö koskee erillisiä, ”oikaisu”-sanalla otsikoituja verkkojuttuja, eikä esimerkiksi korjauksia, joka tehdään virheelliseen juttuun. Näitä korjauksia toimittajat voivat tehdä myös itsenäisesti. Rothin kommentti onkin hyvä esimerkki siitä, miten oikaisu määritellään verkossa hieman eri tavalla kuin printissä. Verkkojuttuihin tehtyjä korjauksia ei välttämättä nimetä – saatika mielletä – oikaisuiksi. Tässä tutkimuksessa ruoditut virheelliset verkkojutut osoittavat, että tämä ei koske pelkästään kirjoitusvirheiden kaltaisten pienten virheiden korjaamista, vaan myös selkeitä, selkeää oikaisua vaativia asiavirheitä. Luvussa 6 esitellään tarkemmin, millaisia ilmauksia asiavirheiden korjauksista käytetään verkkojulkaisujen sivuilla.

5.3 Verkkojuttua ei saa poistaa – virheet korjattava välittömästi

”Jutun poistaminen netistä kokonaan on kovan luokan manööveri. Sellaiselle pitää olla todella vankat ja poikkeukselliset perusteet. Jutun poistamiseen tarvitaan päätoimittajataso päätös. Poistaminen pitää poikkeuksetta selittää ja perustella lukijoille” (Rahkonen, 2014, ote Ylen sisäisestä ohjeesta ”Verkossa julkaistujen juttujen korjaaminen”).

Kaikki haastateltavat toimitukset olivat samaa mieltä siitä, että *kerran julkaistua verkkojuttua ei saa poistaa*. Perusteluita jyrkkään kantaan ovat ”kuolleiden” verkkojuttujen linkkien lukijoissa nostattama epäluottamus, sekä arvostuksen säilyttäminen oman ammattikunnan silmissä. Toimituksissa ymmärretään, että vähänkin aikaa verkkosivuilla ollut virhe voi kerätä suuren määrän lukijoita. Julkaistujen juttujen poistaminen verkkosivuilta onkin yksi syistä, jonka vuoksi JSN on antanut suomalaisille toimituksille langettavia tuomioita.

”Niitä voidaan päivittää ja edelleen kämmit tunnustaa. Mutta yhtään ainutta juttupohjaa ei HS.fistä saa deletoida.” (Tyysteri, 2014).

“Siinä pyritään taputtelemaan se virhe pois. Toivotaan, ettei kukaan sitä huomais. Se ei ole vastuullista journalismia, se ei ole moraalisesti oikein” (Kammonen, 2014).

“Ensinnäkin tärkeintä on että a: koko juttua ei saa poistaa missään tapauksessa. Se juttutiedosto jää sinne ja juttu jää elämään. -- Se on tavallaan nolointa mitä medialle voi tapahtua, että media pimittelee omaa virhettään. Se on puhtaan anteeksiantamatonta” (Melari, 2014).

“-- netistä poistetaan vain erittäin poikkeuksellisissa tapauksissa ja virheiden takia ei. Ne on ihan muita todella harvinaisia syitä ja se on päätoimittajatasen päätös. Mä oon kolme vuotta ollu talossa ja en muista että ois yhtään juttua poistettu” (Tiilikainen, 2014).

Kuten Kaakkois-Suomen maakuntalehtien verkkopäällikkö Tomi Tiilikainen vihjaa, kielto poistaa mitään julkaistua netistä ei ole täysin ehdoton kaikissa toimituksissa. On joitakin harvinaisia tapauksia, joissa toimitukset eivät tyytyisi verkkojuttujen korjaamiseen ja oikaisuartikkelien julkaisuun, vaan mieluummin poistaisivat jutun kokonaan. Tällaisia tapauksia ovat luonnollisesti keskeneräiset verkkojutut, tai muiden juttujen kloonit, jotka on julkaistu vahingossa tai julkaisuohjelman häiriön vuoksi.

“Meillä on kaksi syytä poistaa artikkeli. Ensimmäinen syy on se, että se on tullut kaksi kertaa se sama uutisjuttu. Eli joskus käy, kun ollaan tekniikan kanssa tekemisissä, niin tulee tietokantavirheitä jolloin se juttu lähtee kaksi kertaa julki. Silloin me poistetaan se duplikaatti -- Toinen juttu on se, että siinä on teknisesti jotain vialla siinä jutussa, siinä html-sivussa joka on tulostunut sinne meidän välimuistiin” (Kammonen, 2014).

Osa haastateltavista muistutti, että jotkut henkilöitä koskevat virheelliset väittämät voivat olla luonteeltaan niin vakavia, että jutun poisto on perusteltua. Tällaisessa tapauksessa koko uutinen perustuu virheelliselle väittämälle, joka voi olla vahingollinen esimerkiksi jonkun yksityishenkilön kannalta. Tällaisessa tapauksessa jutun poisto on myös JSN:n linjan mukaista, kuten luvussa 3 esiteltiin.

”Joku ihminen voi joutua jutun takia hengenvaaraan. Tai jutussa on jotain lainvastaista. Tällaiset on sellaisia juttuja, jolloin [jutun poistoa] voidaan edes harkita” (Rahkonen, 2014).

”Jos jostain STT:n jutussa sua syytetään murhamieheksi, oot saanu siitä oikaisun kaikkien lehtien verkkoon että et olekaan murhamies -- ja sitten oikaistaan jutun perässä että ei olekaan, niin tykkäisitkö että se olisi siellä verkossa ikuisesti?” (Roth, 2014).

Rothin kuvailemassa kuvitteellisessa esimerkkitapauksessa on selvää, että alkuperäisen uutisen virhettä ei pienellä liikkeellä korjata. Verkkojutun poistosta huolimatta virheellinen tieto saattaa kuitenkin jäädä elämään. Kun virheellinen juttu on julkaistu, sen linkki on lähtenyt leviämään internetissä. Vaikka linkki ei jutun poiston jälkeen enää johdakaan mihinkään, esimerkiksi mahdolliset lainaukset keskustelufoorumeilla jäävät elämään omaa elämäänsä. Samaten alkuperäinen virheellinen otsikko jää eloon, jos sitä on jo ehditty jakaa sosiaalisessa mediassa. Jos lukija näkee virheellisen otsikon, mutta ei voi tämän jälkeen lukea poistettua uutista, lukija jää virheellisen tiedon varaan. Mikäli verkkojutun poiston ja oikaisuartikkelin sijaan oikaisuartikkeli kirjoitetaan alkuperäisen jutun päälle, alkuperäinen virheellinen juttu poistuu, mutta mahdollisesti levinnyt linkki johdattaa lukijat umpikujan sijasta oikean tiedon äärelle. Tämä voisi olla järkevä keino suojella virheellisen uutisoinnin kohteeksi joutunutta. Menetelmä ei kuitenkaan poista tarvetta erillisen oikaisuartikkelin julkaisuun.

Toinen kaikkien haastateltujen toimitusten toistama ehdoton sääntö kuuluu: *Virheet on korjattava välittömästi*. Toimitukset ovat siis yhtä mieltä siitä, mitä tehdään ensimmäiseksi kun verkkojutussa huomataan virhe: Ennen kuin mietitään mitään muuta, virhe korjataan itse jutussa. Tämän ensimmäisen askeleen jälkeen käytännöt alkavatkin muuttua.

“Jos verkkolehmemme jutussa on asia- tai käänkösvirhe, se on korjattava välittömästi” (ote Ilta-Sanomien ja Taloussanomien verkkolehden yhteisistä oikaisukäytännöistä).

5.4 Kaikista korjauksista ei tarvitse ilmoittaa

Verkko antaa mahdollisuuden virheellisen jutun välittömään oikaisuun ja oikaisusta ilmoittamiseen. Tämä on pakottanut toimittajat miettimään, milloin jutun muokkauksesta pitää ilmoittaa lukijalle. Haastatellut toimitukset ohjeistavat ilmoittamaan lukijalle verkkojuttuihin tehdyistä korjauksista silloin kun korjattu virhe on sisällön kannalta oleellinen. Tiivistäen: *Haastateltujen toimitusten mielestä lukijan ei tarvitse tietää kirjoitusvirheistä, typoista ja ”sisällön kannalta merkityksettömistä” virheistä*. Mikä on sisällön kannalta merkityksentöntä tai merkityksellistä, on kuitenkin tulkinnanvarainen kysymys.

“ Tai on sattunut lipsahtamaan täysin asiaan liittymätön kuva juttuun. Niin ne me korjataan ja siitä ei välttämättä jää mitään näkyvää jälkeä lukijalle ” (Tyysteri, 2014).

“Maalaisjärjen käyttö on sallittua. Jos se on minuutin ollut, niin minä korjaan sadan kymmeneksi. Enkä kerro” (Roth, 2014).

”Lukijalle on kerrottava aina kun muokataan. Kirjoitusvirheet on eri asia, jos on selkeitä työpovirheitä. Mutta jos on käsitysvirheitä ja faktavirheitä niin ne on välittömästi, vaikka ne ois kuinka pieniä, niin ne on korjattava” (Korhonen, 2014).

”Pilkkuvirheiden korjaamisesta ei tarvitse kertoa, mutta jos poliitikko on merkitty väärään puolueeseen tai yhtiön tuloksessa miljoonat ja miljardit ovat menneet sekaisin, niistä pitää” (Rahkonen, 2014, ote Ylen sisäisestä ohjeesta ”Verkossa julkaistujen juttujen korjaaminen”).

”Ilmoitetaan, jos on esimerkiksi nimivirhe, paikkakuntavirhe, tittelivirhe, tällaisia. Mutta ei silloin, jos vaikka j-, tai l-kirjain on väärässä paikassa, ei tarvitse ilmoittaa muutoksesta. Pienistä kirjoitusvirheistä ei tarvitse ilmoittaa. Ei me olla robotteja” (Kuistiala, 2014).

Kaakkois-Suomen maakuntalehtien verkkopäällikkö Tomi Tiilikainen huomautti, että myös verkkojuttujen muodon muokkaaminen mielenkiintoisemmaksi on muutos, josta ei tarvitse lukijalle mainita.

“Esimerkiksi otsikoita me on alettu viilailemaan vähän verkossa toimivammiksi. Niin esimerkiksi niistä ei tehdä sitä merkintää että juttua on muutettu” (Tiilikainen, 2014).

Lopulta toimittaja pitkälti itse määrittelee virheen vakavuuden ja esimerkiksi sen, miten julkaisusta kulunut aika vaikuttaa virheen vakavuuteen. Minuutteja laskemalla ei kuitenkaan voida päätellä kuinka moni lukija on avannut verkkojutun, lukenut virheellisen tiedon ja levittänyt sitä eteenpäin. Verkkotoimittajan itsenäisen työtoimenkuvan huomioon ottaen voidaan myös olettaa, että silloin tällöin virheen tehnyt toimittaja korjaa kiireessä, tietämättömyyttään, tai vahingossa virheitä niistä ilmoittamatta, vaikka ne olisivatkin olennaisia uutisen sisällön kannalta.

5.5 Mitä lukijalle pitää kertoa? – korjauksista ilmoitetaan vaihtelevasti

Kun verkkojuttuun päässyt virhe on korjattu, toimitus alkaa miettiä seuraavaa: Miten korjauksesta – siis verkko-oikaisusta – ilmoitetaan lukijalle? Haastattelujen perusteella käytännöt vaihtelevat suuresti sekä toimitusten välillä että toimitusten sisällä.

Ilmoitus korjauksesta kirjoitetaan tavallisesti kursiivilla jutun alalaitaan. Kaikki haastateltavat ilmoittivat toimituksensa käytännöksi laittaa ilmoitus verkkojuttuun tehdystä korjauksesta jutun alalaitaan (ks. Taulukko 3). Tähän annettiin vaihtelevia perusteluja. Kun Ilta-Sanomien toimituspäällikkö Petri Korhonen perusteli paikkaa sen huomioarvolla, MTV Uutisten verkko- ja radiopäätoimittaja Anu Kuistiala perusteli sijoituspaikkaa päinvastaisella logiikalla:

”Siihen kohtaan hyvin suurin osa muun muassa mainostajista haluaa. Jostain syystä se kohta on huomioarvoiltaan paras. Ihminen pysähtyy siihen. Se kiinnittää huomion ennen kuin ihminen hyppää keskustelemaan aiheesta” (Korhonen 2014).

”Ei lisäys ole olennainen osa artikkelia. Se on lisätieto lukijalle” (Kuistiala 2014).

Yleinen peruste sijoittaa lisäys verkkojuttujen alalaitaan on lukukokemuksen helpottaminen. Uutisen luvun aloittanutta lukijaa ei haluta heti hämmentää ilmoituksilla jutussa aiemmin olleista virheistä.

”Enemmän siksi, ettei se sotke ihmisten ajatuksia jotka tulee lukemaan sitä artikkelia” (Melari 2014).

”Näkisin, että on ainakin sellainen asia, että itse artikkelin lukeminen helpottuu” (Kammonen 2014).

“ -- jos [ilmoitus korjauksesta] olisi tekstin keskellä tai muualla niin se vähän ehkä sotkisi lukijaa” (Tiilikainen 2014).

Yksi esiinnoussut peruste liittyy laitteisiin, joilla verkkoa selailaan. Esimerkiksi Ylen ja Ilta-Sanomien lukijoista jo vähintään puolet lukee verkkojutut puhelimen tai tabletin kaltaisella mobiililaitteella (Korhonen 2014, Rahkonen 2014). Jos ilmoitukset

korjauksista sijoitettaisiin leipätekstin yläpuolelle, vaikeuttaisi tämä pieneltä näytöltä uutista katsovan lukukokemusta.

”Jos luet meidän juttuja mobiilista, niin näet hädin tuskin otsikon ja kuvan. Joudut huitomaan peukalolla, että saat leipätekstin näkyviin. Jos me heitetään vielä siihen kaikki mahdolliset korjaukset ja editit mitä siihen on tehty, niin se kestää aika pitkään, että juttuun päästään” (Rahkonen 2014).

Media	Ilmoituksen sijoituspaikka	Korjauksesta ilmoituksen muotoilu	Ilmoitetaanko korjauksen ajankohta?
Aamulehti	Aina jutun lopussa	Kursiivilla tai lihavoituna	Ilmoitetaan
Helsingin Sanomat	Poikkeustapauksissa jutun kärjessä/leipätekstin sisällä	Lihavoituna, hieman leipätekstiä pienemmällä	Ilmoitetaan
Iltalehti	Aina jutun lopussa	Kursiivilla	Ilmoitetaan
Iltta-Sanomat/Taloussanomat	Aina jutun lopussa	Kursiivilla, lihavoituna, tai molemmilla	Ilmoitetaan
MTV Uutiset	Aina jutun lopussa	Kursiivilla	Ilmoitetaan
Uusi Suomi	Poikkeustapauksissa jutun kärjessä/leipätekstin sisällä	Kursiivilla	ilmoitetaan
Sanoma Lehtimedia	Aina jutun lopussa	Kursiivilla	Ilmoitetaan
Yle	Poikkeustapauksissa jutun kärjessä/leipätekstin sisällä	Kursiivilla	Ilmoitetaan

Taulukko 3. Toimitusten ilmoittamat tavat ilmoittaa verkkojuttuun tehdystä korjauksesta.

Aamulehden päätös sijoittaa ilmoitus verkkojutun loppuun johtuu ainakin osittain Aamulehden käyttämästä verkkojulkaisuohjelmasta, joka Rothin mukaan sijoittaa verkkosivuston etusivulle automaattisesti leipätekstin alun.

“-- jutun kärki nousee verkkopalvelun etusivulle mahdollisesti tiiseriksi. Näyttäisi hullulta jos se [verkkojuttu] alkaisi EDIT-merkinnällä” (Roth 2014).

Ilmoituksen sijoittaminen jutun loppuun on ainakin osittain sattuman satoa. Jotkut haastateltavat myönsivät, ettei sijoituspaikkaa koskevaa laajempaa keskustelua ole toimituksessa käyty.

“Hyvä kysymys. Meillä ei mitään linjausta varsinaisesti ole siitä tehty. Se on vaan käytäntö mikä on tullut ja on jäänyt” (Kammonen, 2014).

“-- tällä hetkellä se [ilmoitus korjauksesta] nyt vaan on siellä [jutun lopussa]. Ei siitä ole tietääkseni mitään suurta filosofista keskustelua käyty, ainakaan siinä mielessä että piilotamme sen tänne” (Tyysteri 2014).

“No...lähinnä siksi kun se on tapana monella muullakin. Ei sitä sen enempää ole mietitty (Tiilikainen 2014).

Korjauksen tai verkko-oikaisun ilmoituksen paikka ei siis sekään ole kiveen hakattu. Joissakin tapauksissa tieto verkkojuttuun tehdyistä muutoksista saatetaan sijoittaa ennen leipätekstiä, joskus jopa leipätekstin sisälle. Nämä poikkeukset riippuvat virheen vakavuudesta. Ilmoitus saatetaan haluta sijoittaa heti jutun kärkeen, mikäli oikaistu virhe on poikkeuksellisen vakava.

“Toki jos kyseessä olisi täysin iso ja fataali virhe niin eihän me sitten sitä vaan loppuun jätettäis -- Jos se ei ois ollutkaan Pertti Salolainen joka hakattiin Riossa. Jos se olisi ollutkin ollut Ilkka Kanerva niin kylhän se silloin tulis jo otsikossa ilmi” (Tyysteri 2014).

” -- kyllä tätä kannattaa miettiä -- voitaisiinko tehdä sellainen sääntö, että me laitetaan harkinnanvaraisesti korjaus jutun ylälaitaan silloin, kun se on poikkeuksellisen merkittävä? -- Nämä on veteen pürrettyjä viivoja” (Rahkonen 2014).

Suomalaisilla toimituksilla on vaihtelevia tapoja erottaa verkkojuttuun tehty oikaisu leipätekstistä. Useimmat haastatelluista toimituksista kirjoittavat verkko-oikaisun kursiivilla, jotkut kursivoinnin lisäksi lihavoivat tekstin. Helsingin Sanomien käytäntönä on ilmoittaa muokkauksesta leipätekstiä fonttikooltaan pienemmällä, lihavoidulla tekstillä. Haastatteluista kuitenkin ilmenee, että osalla toimituksista ei ole asian suhteen sääntöä.

”-- kursivointi tai lihavointi, jossakin tapauksissa molemmat. Se riippuu ihan makuasioista” (Korhonen, 2014)

“Horjuva käytäntö. Joskus lihavoidaan, joskus kursivoidaan” (Roth, 2014).

“Kursiivilla me on laitettu. Ei sitä kaikki muista aina” (Melari, 2014).

Oikaisun kellonaikaa ei aina kerrota. Kaikki haastatelluista toimituksista ohjeistavat toimittajiaan merkitsemään verkkojuttuun aina kellonajan ja päivämäärän, milloin juttua on muokattu. Aamulehti lisäsi käytännön ohjeistukseensa keväällä 2014.

”Ei ole tähän asti katsottu tarpeelliseksi. Mutta näissä uusissa ohjeissa -- pitää kertoa yleisölle milloin se on korjattu” (Roth 2014).

Joidenkin toimitusten verkkojuttujen julkaisuohjelmissa artikkeliin tehdyn muutoksen kellonaika tulee näkyviin automaattisesti. Kaikkien toimitusten julkaisuohjelmissa vastaavaa ominaisuutta ei kuitenkaan ole, joten kellonajan merkitseminen jää toimittajan muistin varaan. Tästä syystä usein johtuneekin se, ettei kellonaikaa aina muisteta korjatussa jutussa mainita.

”Joo siihen pyritään, se [kellonajan ilmoittaminen] on ohjeistuksen mukainen. Mutta en voi väittää, että se aina olis muistettu laittaa” (Tyysteri 2014).

Korjauksesta ilmoitetaan vaihtelevilla sanamuodoilla. Sanomalehdissä lehden tekemiä virheitä oikovia artikkeleita kutsutaan lähes poikkeuksetta oikaisuuksi. Vapaasti muokattavissa oleva internet antaa oikaisujen nimeämispolitiikkaan lisää vapauksia, joihin toimitukset ovat myös tarttuneet. Tutkimuksessa tarkastelluissa verkkojutuissa korjauksesta ilmoitettiin sanoilla ”oikaisu”, ”korjaus”, ”päivitys”, tai ”täsmennys”. Aamulehti käyttää englanninkielistä sanaa ”edit”. Tehdystä korjauksesta saatetaan myös ilmoittaa esimerkiksi lauseilla ”juttua on korjattu”, ”juttua on muutettu”, tai ”juttua on päivitetty”.

-- “voidaan käyttää muotoilua ‘juttua on täsmennetty’ tai ‘jutusta poistettu virheellinen tieto’. Ihan niin kuin se on ollut” (Melari 2014).

Haastattelujen pohjalta voidaan todeta, että vaihtelevat nimitykset eivät johdu erilaisista käytännöistä, pikemminkin siitä, että verkkosivuilla käytettäviä sanamuotoja koskevat käytännöt puuttuvat. Asiaan ei ole juuri kiinnitetty huomiota ja sen vuoksi toimitusten välillä ja toimitusten sisällä on paljon vaihtelua siinä, miten juttuun tehty korjaus on nimetty. Ainoa haastatteluista esiinnoussut käytäntö on itse sanan ”oikaisu” harkittu käyttö – jopa välttäminen. Tällä halutaan tehdä pesäeroa arkisempien asiavirheiden ja vakavien, koko uutisen vesittävien virheiden välille. Sanalla ”oikaisu” koetaan olevan suuri painoarvoa, joka halutaan säästää näiden suurten virheiden oikaisemista varten.

”Ei ole muuta ohjeistusta kuin, että ollaan puhuttu siitä, että oikaisu-sanaa kannattaa välttää koska – niin kun hyvin tiedät – se tarkoittaa meidän alalla hieman eri asiaa. On vaarana, että se sekoittuu tämmöisen viralliseen oikaisuun, että raskaasti vikaan menneen tiedon joudumme korjaamaan. Mutta me on suosittu tämmöistä vapaamuotoista kerrontatapaa. Että ’juttua on muokattu’ ” (Rahkonen, 2014).

”Meillä käytetään sanoja ‘korjaus’, ‘oikaisu’, ‘tarkennus’. Niillä on olevinaan jonkinlainen aste-ero, ‘tarkennuksella’ ja ‘oikaisulla’ esimerkiksi” (Tyysteri, 2014).

”Eri asialla” Roth tarkoittaa sitä, että toimitus on velvollinen oikaisuun silloin, kun virhe esimerkiksi koskee yksityistä henkilöä tai on luonteeltaan hyvin vakava. Kuten luvussa 3 kerrottiin, Suomen sananvapauslain mukaan tiedotusvälineen velvollisuus oikaista virheellistä tietoa koskee tilanteita, joissa yksityishenkilöstä, yhteisöstä tai säätiöstä esitetään virheellistä tietoa (Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä, 2003) ja Journalistin ohjeet eivät vuoden 2005 jälkeen edes sisällä sanaa ”oikaisu”. Tämän tutkimuksen tulokset kuitenkin osoittavat, että joidenkin suomalaisten toimitusten kynnys oikaisu-sanan käyttöön on Aamulehteä matalampi. Suomen toimittajien käsitys siitä mitä pitää ”korjata” ja mitä ”oikaista”, näyttäisi siis vaihtelevan. Seuraava esimerkki havainnollistaa hyvin sitä, miten sanaa ”oikaisu” vältellään verkossa.

”Kansallispuistossa ei ole jalopeuroja”

”Toisin kuin perjantaina 9. toukokuuta sivulla A 31 kerrottiin, Belavežskaja Puštšan kansallispuistossa Valko-Venäjällä ei ole jalopeuroja vaan jalohirviä” (Helsingin Sanomat, 10.5.2014).

Oheinen oikaisu julkaistiin Helsingin Sanomien oikaisuja-palstalla lauantaina 10.5.2014 sivulla A19. HS oli julkaissut valkovenäläisestä kansallispuistosta kertovan uutisensa luonnollisesti myös verkkosivuilleen. Kuitenkin verkkojutussa virheestä ilmoitetaan seuraavasti:

”Korjaus klo 14.31: Toisin kuin jutussa aiemmin väitettiin, Belavežskaja Puštšan kansallispuistossa Valko-Venäjällä ei ole jalopeuroja vaan jalohirviä” (Konttinen, 2014).

Kun Helsingin Sanomien paperiversiossa virhe on korjattu oikaisulla, verkkosivuilla on vain maininta virheen korjauksesta. Esimerkki osoittaa, kuinka oikaisu-termiin suhtaudutaan eri lailla printissa kuin verkossa.

Virheen laatua ei avata joka toimituksessa. Kuten moni muukin asia, myöskään virheen avaaminen – eli tehdyn virheen laadusta kertominen – ei ole haastattelujen perusteella rutiininomainen toimenpide suomalaisissa toimituksissa. Pieniksi koettuja virheitä ei välttämättä koeta tarpeelliseksi avata, vaikka tehdystä korjauksesta lukijalle ilmoitettaisiinkin.

“-- jos esimerkiksi joku nimi on korjattu niin sit siinä avataan, niin ei välttämättä [kerrota] sitä että miten se nimi on ollut väärin kirjoitettu, vaan nimenomaan että on korjattu sen ja sen nimi oikeaksi” (Tiilikainen, 2014).

“ Tää on ihan tapauskohtainen, mikä se virhe on ollut, minkä laatuinen se on ollut, miten merkittävä se on ollut. Ei välttämättä aina, mutta usein” (Kuistiala, 2014).

Haastatelluista tiedotusvälineistä Ylen, Iltä-Sanomien/Taloussanomien, Helsingin Sanomien, MTV Uutisten, Aamulehden, Sanoma Lehtimedian maakuntalehtien ja Iltalehden edustajat sanoivat käytännökseen virheiden avaamisen. Uuden Suomen kehityspäällikkö Teemu Kammonen piti virheen avaamista hyvänä käytäntönä, mutta totesi, ettei US:n toimituksessa tätä erikseen vaadita toimittajilta.

Kammonen: “ -- mä pyrin aina laittamaan siihen myös sen virheellisen tiedon – mikä siinä oli se virhe aikaisemmin. On vielä vähän reilumpaa kertoa tämäkin”.

Haastattelija: “Onko tämä koko toimituksen käytäntö? Jos jutussa sanotaan Jussi Niinistön sijaan Sauli Niinistö, niin kerrotaanko korjauksessa, että “aiemmin luki Sauli Niinistö?”

Kammonen: “En osaa sanoa toimituksen linjaa. Pitäisi itse asiassa varmaan keskustella siitä” (Kammonen, 2014).

Todellisuudessa Uuden Suomen käytäntöä ei voi pitää muiden haastateltujen toimitusten linjaa puutteellisempänä. Kuten on jo mainittu, toimitusten kirjalliset ohjeistukset ovat suppeita eivätkä ohjeista virheen laadun avaamisen kaltaisia yksityiskohtaisuuksia. Luvussa 6 esitetyt tulokset osoittavat myös, että käytännössä virheitä ei läheskään aina avata, vaikka se toimituksen linjan mukaista olisikin.

5.6 Kun mokataan kunnolla – erillinen oikaisuartikkeli

Vaikka virheellisen verkkojutun voi korjata välittömästi ja siihen voi lisätä ilmoituksen oikaisusta, toimitus voi halutessaan julkaista vielä erillisen oikaisuartikkelin. Erillisellä oikaisuartikkelilla ei tässä tarkoiteta lehtien yleisesti käyttämää jatkojuttua, vastinetta, jossa esimerkiksi aikaisemmassa jutussa esitettyjä väitteitä kumotaan julkaisemalla uuden haastateltavan kommentteja. Erillisellä oikaisuartikkelilla tarkoitetaan artikkelia, jonka tarkoitus on oikaista aiempaa virheellistä tietoa niin, että lukijalle tehdään selväksi, että kyseessä on oikaisu. Siksi oikaisuartikkelin luonne käy ilmi jo otsikkoasteella. Otsikossa voi olla sana ”oikaisu”, tai sitten otsikko tai ingressi voivat yhdessä viitata aiemmin julkaistuun väärään tietoon:

”Oikaisu: Joogaohjaajasta levitettiin rajuja väitteitä, ei tietoja” (Iltalehden verkkosivut 16.3.2014).

”Lehtitieto Snowdenin olinpaikasta virheellinen” (Ylen verkkosivut 26.6.2014).

Toimituksilla on varsin erilaiset näkemykset erillisten oikaisuartikkelien julkaisusta verkossa. Ylellä, Uudella Suomella ja Iltalehdellä näyttäisi olevan käytäntönä julkaista erillisiä oikaisuartikkeleita suhteellisen herkästi, merkittävän asiavirheen tapahtuessa. Toiset toimitukset säästävät erilliset oikaisuartikkelit erityisen vakaviin tapauksiin, kuten tilanteisiin, joissa esimerkiksi jostakusta henkilöstä on esitetty väärää tietoa.

”Silloin jos on ollut selkeästi sellainen tilanne, että olemme väittäneet jostain luonnollisesta ihmisestä eli jostain ihmisestä jotain päätöntä, joka ei oo pitänyt paikkansa. Niin silloin se myöskin otsikoidaan ”oikaisu, kaksoispiste” (Korhonen 2014).

” niissä [erillisissä oikaisuartikkeleissa] on yleensä sellainen piirre, että jotain on mennyt aivan keskeisesti pieleen. Että koko jutun keskeinen pointti, uutinen on kerta kaikkiaan väärin” (Rahkonen 2014).

“ jos ajatellaan tilanne, että meillä on aamulla ensimmäisessä jutussa tehty tosi paha moka ja huomataan se iltapäivällä. Niin yleensä tällaisessa tilanteessa tehdään ihan oikaisu ja kaksoispiste, eli kun se on ollut riittävän pitkään siellä” (Kammonen 2014).

”Jos tehdään ison luokan munaus, niin korjataan virhe näkyvästi. Oikaistaan väärät tiedot. Ei ole syytä salata sitä. Ja some pitää huolen siitä, että virheet tulee esiin. Mutta pitää olla todella iso virhe” (Kuistiala 2014).

” Tämähän on juuri se uusi kohta journalistin ohjeista joka on tullut voimaan 2014 alussa. -- siinähan edellytetään, muistaakseni, jos jutusta voi tulla todella iso vahinko, sitten pitää julkaista uusi juttu” (Roth 2014).

Helsingin Sanomien ja Kaakkois-Suomen maakuntalehtien käytäntönä ei ole tehdä erillisiä oikaisuartikkeleita verkkosivuilleen. Juttuun tehty korjaus ja ilmoitus korjauksesta nähdään riittäväksi toimenpiteeksi.

“ Siihen ei oo oikeastaan mitään mieltä. Koska se virhe on kuitenkin korjattu siinä jutussa ja sen hännässä on kerrottu mitä on oikaistu. Niin miksi linkitettäisiin vielä kahden lauseen erillinen oikaisu?” (Tyysteri 2014).

“Ei oo sellaista tilannetta, tai mitään niin karmaisevaa että mitään tollasta erikseen olisi pitänyt tehdä. Oliko viime viikolla, kun tällaista tilannetta spekulointiin. Että jos olisi joku niin pahasti poskellaan oleva uutinen että sitä ei voi enää muokata. Että kaikki on väärin. Ni mitä silloin tehtäisiin? Mutta sitä ei oo saatu vielä visioitua että mitä silloin tehdään” (Tiilikainen 2014).

Päätös olla julkaisematta erillisiä oikaisuartikkeleita tuottaa seuraavan ongelman: Jos verkko-oikaisu on tehty alkuperäiseen verkkojuttuun, ei voida olla varmoja siitä, että ennen korjausta jutusta lukeneet ja siten virheellistä tietoa saaneet lukijat koskaan näkevät korjattua versiota. Eiväthän sanomalehden lukijatkaan yleensä lue lehteä kahteen kertaan vaan oikaisut nähdään tulevien päivien lehdistä, tutulta aukeamalta. Lisäksi jos verkkojuttu on julkaistu aamulla ja saa paljon lukijoita, iltapäivällä se on jo painunut alas verkkolehden juttulistassa ja pois etusivulta. Internetissä yleisön mielenkiinto saatetaan tavoittaa hyvinkin nopeasti ja menettää yhtä nopeasti. Tämän vuoksi erillisen oikaisuartikkelin julkaisua pelkän alkuperäisen verkkojutun korjaamisen lisäksi voidaan pitää hyvänä keinona lisätä oikaisun näkyvyyttä.

“Tuo on ihan relevantti pointti. JSN:n tää uusi oikaisukäytäntö, mitä ei varsinaisesti ole ihan täydellä mitalla monessa paikassa sisäistetty, niin sehän varmaan juuri nimenomaan puuttuu tähän, että iso virhe pitää myöskin korjata isosti. Tuo on asia jota pitää meillä varmaan pohtia - - jos tosiaan on käyny erittäin iso kämmi. Niin kyllä se varmaan eettisesti on JSN:n tuoreen ohjeen hengen mukasta” (Tiilikainen 2014).

Helsingin Sanomat on ratkaissut ongelman omalla tavallaan: Edellä kuvaillun kaltaisessa tapauksessa toimitus ei julkaisisi erillistä oikaisuartikkelia, mutta nostaisi korjatun alkuperäisen verkkojutun takaisin etusivunsa ”nostoksi”.

“Jos olisi iso uutinen Rautaruukin myymisestä. Jos siinä olisi merkittävä virhe ja uutinen olisi ollut kärkipaikalla aamulla, ja nyt valunut etusivulla alemmas ja me korjattaisi sitä, että merkittävä virhe on ollut. Niin me sitten pelkästään sen takia laitettaisiin uusi päivitysaika, jotta se nousisi tuoreemmuslistalla ylemmäs ja ihmiset sitä kautta tulisi siitä tietoiseksi” (Tyysteri 2014).

Tässäkin tapauksessa verkkojuttuun tehty oikaisu pitäisi tosin jotenkin tehdä tiettäväksi myös lukijoille, jotka ovat sen jo aiemmin lukeneet, kuten Tiilikainen toteaa:

Tiilikainen: “ Sellainen, joka näkee iltapäivällä sen aamun uutisen ekan kerran esimerkiksi avaamatta sitä juttua, niin selviääkö sille että se on korjattu se juttu? Vaikka jutun lopussa olisikin se edittimerkintä -- riittäiskö se ja onko se tän [JSN:n] uuden ohjeen hengen mukaista, niin varmaan riippuu tilanteesta” (Tiilikainen 2014).

Haastattelija: “Siitä varmaan pitäisi otsikkoon laittaa ilmoitus.”

Tiilikainen: “Joku sellanen sitten vois olla. Mutta onko se tarkoituksen mukaista vai onko helpompi tehdä erikseen oikaisufaili?” (Tiilikainen 2014).

Virheellisen uutisen muokkaaminen oikaisuartikkeliksi on ongelmallista myös siksi, että tällä tavoin juttu ei saa näkyvyyttä www.ampparit.net:n kaltaisilla uutisportaaleilla, jotka julkaisevat tiettyjen tiedotusvälineiden julkaisemat jutut automaattisesti sivuillaan. Jos erillistä oikaisuartikkelia ei tehdä, verkko-oikaisu ei myöskään ilmesty [ampparit.net](http://www.ampparit.net):n sivuille. Kuvaillun kaltaiset sivustot ovat oleellinen uutiskavana monelle suomalaiselle (Suomen web-sivustojen viikkoluvut 2014), joten verkko-oikaisujen puuttuminen näiltä sivuilta väistämättä rajoittaa niiden leviämistä.

JSN:n vuoden 2014 alussa voimaan tullut ohjeistus, jonka mukaan oikaisu pitää suhteuttaa virheen vakavuuteen, on ymmärretty niin, että oikaisuille pitää antaa suuri näkyvyys verkkosivuilla. Erilaiset käytännöt tuntuvatkin johtuvan lähinnä siitä, että toimituksilla on erilaisia ratkaisuja tämän näkyvyyden tavoittamiseksi. Joka tapauksessa uusi pykälä on saanut jotkut toimitukset pohtimaan käytäntöjään. Yhteenvetona

haastateltavien voi sanoa olla yhtä mieltä siitä, että virheitä ei saa peitellä, ja että verkko-oikaisut ansaitsevat suuren näkyvyyden. Mutta miten näkyvyys saavutetaan parhaalla mahdollisella tavalla ja kuinka paljon virheiden korjaamiselle tulee pyhittää palstatilaa lukukokemuksen kustannuksella? Kysymyksiin on vaikea antaa vastausta, etenkin ottaen huomioon ihmisten nopeasti muuttuvat tavat seurata uutisia internetistä.

” Ilman muuta korjaus ansaitsisi saman yleisön kuin alkuperäinen juttu. Siitä ei ole epäilystäkään. Mutta millä lailla se saavutetaan? -- milloin se korjaus on sitä kaliiberia että meidän kannattaa nostaa pääuutisista poistettu juttu uudestaan pääuutisiin vain sen takia että siihen on tehty korjaus? Tämä jos mikä on erittäin harkinnanvarainen keissi” (Rahkonen 2014).

” -- pitää muistaa mitä kautta lukijoita tulee. -- Meidän juttujen lukijoista vain yksi kolmasosa edes käy meidän etusivulla. Ne tulee jakojen kautta, googlataan, näin pois päin. Jutun sijainti tuoreimpien listassa tai etusivulla ei välttämättä korreloi jutun lukijamäärän kanssa niin paljon kuin kuvitellaan” (Rahkonen 2014).

Erillisen oikaisuartikkelin tekeminen on työläämpi prosessi kuin pelkästään virheellisen jutun korjaamiseen tyytyminen. Silloin alkuperäisen jutun korjaamisen lisäksi on kirjoitettava itse oikaisuartikkeli ja molemmat on muistettava linkittää toisiinsa. Toimitusten linja kieltää verkkojuttujen poistamisen jyrkästi. Tämä pätee myös tilanteisiin, joissa virheellisen uutisen jälkeen on julkaistu erillinen oikaisuartikkeli.

” -- lukijalle ei saa jäädä sellaista tunnetta, että nää yrittää piilottaa jotain” (Korhonen 2014).

Suomalaisille verkkotoimituksille linkityksen merkitys on selkeä. Kaikki erillisiä oikaisuartikkeleita tekevät toimitukset kertoivat linkittävänsä alkuperäiset jutut oikaisuartikkeleihinsa ja päinvastoin. Helsingin Sanomilla, Kymen Sanomilla, Kouvolan Sanomilla ja Etelä-Saimaalla linkitykseen ei luonnollisesti ole samanlaista tarvetta sillä erillisten oikaisuartikkelien tekeminen ei ole toimitusten käytäntönä.

5.7 JSN:n ohjeistusta kunnioitetaan

Kaikki haastateltavat kertoivat olevansa tietoisia JSN:n uusista oikaisua koskevista linjauksista, jotka tulivat voimaan vuoden 2014 alussa. Etenkin kohta ”*Korjauksen*

huomioarvo on suhteutettava virheen vakavuuteen” (Journalistin ohjeet, 2014) on ymmärretty niin, että vaatimaton virheen korjaaminen verkkojuttuun ei yksistään riitä. Kaikki haastateltavat pitävät Journalistin ohjeiden päivitystä tervetulleena muutoksena. Kymen Sanomien, Kouvolan Sanomien ja Etelä-Saimaan oikaisukäytäntöjä oltiin keväällä 2014 jopa muokkaamassa Journalistin ohjeiden päivityksen vuoksi.

“JSN:n ohjeiden muutosten myötä vähän ollaan viilamassa vastaamaan paremmin nykymallia” (Tiilikainen 2014).

“ -- se oli tervetullut muutos kohti nyky maailmaa -- toivottavasti se linjauksen henki on tosiaan se, että pyritään estämään se, ettei omia mokia ei enää lakaista maton alle ja että oikaisut saa nykyistä suuremman painoarvon silloin kun kyse on ollut jostain isosta jutusta, missä se moka on ollut. Miten se käytännössä toteutuu, jää nähtäväksi, mutta ihan hyvä linjaus tuo on” (Tiilikainen 2014).

“JSN:n tuottamat lisäykset vielä koskien verkkojulkaisua ja juttuja, mun mielestä ne on ihan asiallisia. Ja vaikka -- ei olla proaktiivisia vaan reagoidaan, niin mä pidän että JSN on ihan ajan tasalla siitä mitä tuolla netissäkin tapahtuu” (Kammonen 2014).

” -- mehän ollaan täällä toimittu jo niitten ohjeitten mukaan -- JSN sanoo melko suoraan, että ei jutun korjaaminen ole mikään ratkaisu” (Rahkonen 2014).

Toimituksissa tiedostetaan ohjeiden yleisluonteisuus. Yksityiskohtaista ohjeistusta ei ole mielekästä tehdä, koska asioiden tulkittavuus on journalistisen työn ytimessä.

“Tietysti nää on tulkintakysymyksiä. Tästä se kulttuuri alkaa sitten muodostua sitä kautta kun JSN tekee näitä päätöksiä” (Melari, 2014).

“Ohjeet on aina yleisiä ja niitä pitää soveltaa yksittäisiin tapauksiin. Ja yksittäiset tapaukset on valitettavasti sitten vähän monitahoisempia kuin mitä ennakolta voisi ajatella” (Kammonen 2014).

Osa haastatelluista toivoisi JSN:n reagoivan nykyistä ripeämminkin verkon muutoksiin.

“JSN tuli pitkään verkkoasioissa, miten sen sanoisi, sellaisella viiveellä. -- varmaan jollakin tavalla ajallinen gäppi on jollain lailla vähän vähentynyt. Varmaan ollaan tällä hetkellä aika hyvin up to date” (Tyysteri 2014).

”JSN:n ja muitten toimijoiden näkemys lehdestä on edelleen paperilehtisidonnainen. Eivät ymmärrä sitä tapaa millä uusi sukupolvi käyttää mobiili- tai verkkolehtiä. -- mitä tarkoittaa se JSN:n vaatimus mahdollisimman suuresta näkyvyydestä -- kun se näkyvyys ja se maisema muuttuu koko ajan? Ei ole enää sellaista staattista paikallaan pysyvää ilmoitustaulua, että nostamme tänne sen virheellisen tiedon oikaisun” (Korhonen 2014).

Korhosen esiinnostama kysymys mobiilin vaikutuksesta on mahdollisesti tulevaisuuden suuria haasteita verkko-oikaisussa. Aihetta pohditaan lisää luvussa 7.

5.8 Oikaisukäytännöt puuttuvat verkkosivuilta

Vaikka haastateltavat ilmoittivat olevansa tietoisia JSN:n ajantasaisesta ohjeistuksesta ja vakuuttivat noudattavansa oikaisuissaan journalistin ohjeita, suomalaisten toimitusten verkkosivuilla esiintyy silti suuri määrä Journalistin ohjeiden laiminlyöntejä. Vuonna 2014 päivitetyn Journalistin ohjeiden mukaan ”Tiedotusvälineen on suotavaa tehdä yleisölle selväksi ne käytännöt ja periaatteet, joiden mukaan se korjaa virheensä” (Journalistin ohjeet 2014). Esimerkiksi yhdysvaltalaisella New York Timesilla, brittiläisillä The Guardianilla ja Independentillä, sekä yleisradioyhtiö BBC:llä on omat sivunsa, jolla oikaisukäytännöt mainitaan ja jonne oikaisut myös kootaan.

Tätä tutkimusta varten tarkastettiin Ylen, MTV Uutisten, Uuden Suomen, Nelosen, Iltalehden, Ilta-Sanomien, Suomen Kuvalehden, Imagen, sekä kaikkien levikiltään yli 20 000:n kappaleen seitsemänpäiväisten sanomalehtien verkkosivut. Sivujen suosio perustettiin Levikintarkastus Oy:n listaukseen (Levikkitilasto 2013, Levikintarkastus Oy). Tätä kirjoittaessa (19.11.2013) vain yhdellä Suomen luetuimmista lehdistä – Hufvudstadsbladetilla – on verkkosivuillaan maininta lehden oikaisukäytännöistä. Muista medioista ainoastaan Yleisradio pitää verkkosivuillaan ”Ylen ohjelmatoiminnan ja sisältöjen eettiset ohjeet” –nimellä varustettua osiota, jossa mainitaan myös yhtiön suhtautuminen virheisiin ja niiden korjaamiseen. Tämäkään osio ei tosin ole selkeästi esillä Yle Uutisten verkkosivuilla, vaan löytyy osoitteesta www.yle.fi, mikäli selailija tietää mitä on etsimässä. Hufvudstadsbladetin rättelser-oikaisusivu on helpommin löydettävissä. Samalle sivulle Hufvudstadsbladet kokoaa myös oikaisunsa – käytäntö, jota mikään muu suuri suomalainen media ei noudata. Hufvudstadsbladetin ja Ylen maininnat harjoitetuista oikaisukäytännöistä ovat poikkeuksellisia – muiden

suomalaisten tiedotusvälineiden verkkosivuilla oikaisukäytännöt loistavat poissaoloaan. JSN on yrittänyt juurruttaa käytäntöä Suomen mediakentälle, mutta toistaiseksi tuloksetta.

”Jostain syystä ehdotukset eivät ole saaneet tuulta siipien alle. En tiedä mistä siinä on kyse. Ei sen pitäisi olla kovin iso homma olla” (Vänttinen 2013).

Kaikilta tutkimukseen haastatelluilta kysyttiin, *”Onko sivuillanne mainintaa toimituksen oikaisukäytännöistä?”* ja kaikilta paitsi Yleltä kysyttiin *”Miksei verkkosivuillanne ole mainintaa oikaisukäytännöistä?”*. Yksi vastaus jälkimmäiseen kysymykseen on, että asiaa ei yksinkertaisesti ole mietitty toimituksissa. Lisäksi virheiden korjaaminen ja oikaisu nähdään niin itsestäänselvänä asiana, että asiaa ei ole nähty tarpeen painottaa lukijoille.

”Ihan hyvä kysymys -- ei ole pohdittu, ei ole koskaan noussut esiin tämä asia” (Melari 2014).

”Meillä ei tällaista staattista sivua toki ole. Ja en osaa oikein sanoa miksei sitä ole. Voi olla, ettei se ole tullut missään vaiheessa mieleen, että meidän tarttis sitä erikseen kertoa” (Kammonen 2014).

”Varmaan pitäisi olla. En tiedä. Ei ole tehty tietoista päätöstä, että ei pitäisi olla. Monelta verkkosivulta puuttuu asioita” (Tyysteri 2014).

”Tähän pitäisi olla itsestäänselvyys, että emme saa julkaista väärää tietoa. Jos julkaisemme vahingossa väärää tietoa niin ehdottomasti se pitäisi korjata” (Korhonen 2014).

”Tämä on niin olleellinen osa työtä, ettei tule ajatelleeksi siitä erikseen ilmoittaa. Samalla tavalla kun ei kerrota, että käytetään työssä tietokoneita, niin ei kerrota erikseen että korjataan virheet kun ne huomataan” (Kammonen 2014).

Haastatelluista toimituksista yksikään ei kerää verkkoon julkaistuja oikaisuja erilliselle palstalle. Kysyttäessä, onko toimituksen suunnitelmissa koota oikaisuja erilliselle sivulleen Hufvudstadsbladetin tapaan, vastaukset vaihtelivat kielteisestä mielteliääseen.

”Me ei olla sanomalehti. Netissä voit korjata virheen heti lehdessä. Sanomalehdessä niin ei voi tehdä” (Kuistiala 2014).

”Ei oo ainakaan suunnitelmissa tehdä mitään tällaista, ainoastaan, että ne on löydyttävä sieltä,

niitä ei saa kätkeä mihinkään. Ne on löydyttävä aina verkkohausta” (Korhonen 2014).

”Ei ole mietitty palstan lisäämistä, vaan keskusteltu siitä, että julkaistaanko oikaisut omilla osastoillaan, vai omalla osastollaan. Ei toistaiseksi olla päätetty näin tehdä, mutta voisi olla hyvä idea” (Roth 2014).

”On siitä ollut puhetta. Mutta asian eteen ei olla mitään käytännön toimia tehty -- Ollaan löydetty verkon kehittämisessä tähän asti kiireellisempiä asioita” (Rahkonen 2014).

Haastateltujen toimitusten verkkosivuilla oikaisujen löytäminen on jätetty verkkosivujen hakutoiminnon varaan. Oikaisut kerätään yhteen asiasanojen ja verkkosivujen hakutoiminnon avulla.

“ meillä on sääntö, että kun on oikaisuuttu, niin laitetaan asiasana ‘oikaisu’. Sillä lailla me kootaan niitä samaan paikkaan. Eli oikaisu-asiasanan alle” (Kammonen 2014).

”Jos menee IS-hakuun ja kirjoittaa sanan ‘oikaisu’, niin siinä tulee kaikki viime aikojen oikaisut. Se on niin kuin hoidettu sillä tavalla. Ainakin vuoteen 2008 asti menee oikaisut tätä kautta” (Korhonen 2014).

Hakutyökalujen huono puoli on se, että ne löytävät ainoastaan ne verkkojutut, joihin asiasana ”oikaisu” on muistettu lisätä juttua kirjoitettaessa. Lisäksi on toimituksen päätettävissä, mitkä verkkojutut mielletään oikaisuiksi: Pidetäänkö oikaisuina ainoastaan ”oikaisu”-sanalla otsikoituja erillisiä oikaisuartikkeleita, vai myös selkeistä asiavirheistä korjattuja verkkojuttuja, joista erillistä oikaisuartikkelia ei ole tehty? Esimerkiksi Kaakkois-Suomen maakuntalehdet ovat lisäämässä verkkosivuilleen toiminnon, jolla oikaisuja voi etsiä asiasanojen avulla. Hakutyökalun avulla voidaan tosin etsiä ainoastaan aiemmin printtilehteen julkaistuja oikaisuja, jotka on ”lapioitu” verkkosivuille (Tiilikainen 2014). Myös tämä osaltaan osoittaa, kuinka verkkojutuista korjatuista asiavirheistä ja asiasta ilmoittamista ei mielletä oikaisuksi sanan varsinaisessa merkityksessä.

Joka tapauksessa haastateltavat pitivät oikaisukäytäntöjen mainintaa verkkosivuilla hyvänä ideana. Ylen, sekä Kaakkois-Suomen maakuntalehtien toimituksissa mahdollisesti ainakin maininnat oikaisukäytännöistä lisätään tulevaisuudessa sivuille.

”Tämä on kyllä yksi keinoista joka meillä on työkalupakissa joka odottaa, että päästään käsiksi. Kaikki keinot mitä meillä on toiminnan läpinäkyvyyden lisäämiseksi, mitä voidaan ottaa

käyttöön, niin kyllä kaikki kannattaa vähintään harkita ja useimmat ottaa mukisematta käyttöön saman tien, niistä on meille valtava hyöty -- en tiedä onko läheisyys oikea sana, mutta vaikutetaan vähemmän salatieteeltä” (Rahkonen 2014).

“Ei siitä mitään haittaa ainakaan olisi. [Journalistin] Ohjeet on sinänsä varsin yksiselitteiset. Ja vaikka ne olisi moniselitteiset niin ei ole erityistä syytä niitä piilottaa koska niiden mukaan me toimitaan” (Tyysteri 2014).

Tiilikainen: “Jos ei ole, niin on kyllä tulossa. Sellainen teksti on olemassa jo, jos en väärin muista. Siinä on lähinnä ohjeet, että miten se oikaisu pitää tehdä” (Tiilikainen 2014).

Haastattelija: “Miksi tällainen?”

Tiilikainen: “Lähinnä läpinäkyvyyttä. Miksi ei olisi? Se on vaan lukijan palvelua tarvittaessa” (Tiilikainen 2014).

“A: Ehkä se voisi edesauttaa oikaisujen näkyvyyttä ja B: Se avaisi lukijoille journalistista prosessia, mikä on koettu meillä hyväksi, että sitä avataan. Niin kuin muissakin uutisissa, että kerrotaan millaisille näkemyksille meidän uutiset perustuu ja minkälaista työtä me on jouduttu niiden eteen tekemään” (Melari 2014).

5.9 Mistä ongelmat johtuvat – Huonojen verkko-oikaisujen ytimessä

Jokaista haastateltavaa pyydettiin pohtimaan syitä huonoihin oikaisukäytäntöihin. Miksi suomalaiset toimittajat ovat sortuneet ja sortuvat edelleen verkkojuttujen poistoon, epämääräisiin oikaisuihin tai muihin laiminlyönteihin verkko-oikaisun suhteen? Vastauksista nousi esille muutama toistuva teema.

Virheiden peittäminen on inhimillistä. Virheellisten verkkojuttujen poistoon ja muuhun virheiden peittelyyn haastateltavat näkivät suurimmaksi syyksi inhimilliset seikat. Kun virheet on mahdollista poistaa vaivihkaa, houkutus tähän on suuri. Etenkin, jos virhe on luonteeltaan “nolo”.

”Se on hyvin atavistinen pelästys, säikähdysreaktio. ’Hui, äkkiä karkuun, joku saattaa suuttua tästä” (Korhonen 2014).

“Tämmöisissä jutuissa on varmaan vaan tullut paniikki. On nolo virhe, koitetaan hengähtää sillä, että otetaan se [virheellinen juttu] pois ja mietitään mitä sille tehdään” (Kammonen 2014).

“Kun teet tarpeeksi nolon kämmin, niin se on helpompi päivittää vaan juttua kuin kertoa että tässä kävi Nazisin taistelu. Se kuulostaa aika inhimilliseltä. Aika suoraselkäinen saa olla jos siihen omaan juttuunsa vielä kirjoittaa oikaisun, että se ei ollutkaan tällainen taistelu. Tekijöitä on varmaan paljon ja erilaisilla periaatteilla” (Tyysteri 2014).

“-- uskon, että kyllä se on se maineen menettämisen pelko -- Tää on sellainen asia, mikä esimiesten asia pitkässä juoksussa katsoa sen hetkisen tunnetilan yli. Mutta kyllä on suurempia uhkia kuin se, että myöntää virheensä” (Melari 2014).

Suotimet puuttuvat. Huonoihin verkko-oikaisuihin ja virheiden peittelyyn vaikuttavien inhimillisten tekijöiden merkitys kasvaa toimittajan itsenäisyyden myötä. Kuten on jo aiemmin mainittu, verkkotoimittajan työ on itsenäistä ja itse julkaisuprosessi on printtiin verrattuna nopea ja välitön. Sen vuoksi oikolukijoiden, taittajien, juttua tarkistavien toimittajakollegojen ja muiden suotimien puute julkaisuprosessissa ei ainoastaan edesauta virheiden livahtamiseen verkkoon, se mahdollistaa myös virheiden peittelyt ja tahattomasti tehdyt huonot oikaisut.

”Kyllä kerran vuodessa käydään niin kuin semmoinen perusteellinen keskustelu milloin mistäkin syystä. Ja joskus on ollut sellainen syy, että juttu on poistettu niin kuin vahingossa, epähuomiossa, tai ymmärtämättä tätä meidän sääntöä” (Rahkonen 2014).

“Valvonta näistä prosesseista on puuttunut. Ihan selkeä syy -- Ihmisluonto varmaan on sellainen. Jos on mahdollista, että joku tyhmä moka voi häivyttää eikä kovin moni huomaa että tehdään noin” (Tiilikainen 2014).

”-- vaikka kuinka huolellisia ollaan ja juttuja luetaan ristiin, verkkojuttuja kuitenkin tehdään nopeasti, sinne saattaa jäädä esimerkiksi kirjoitusvirheitä, pötköjä ajatusvirheitä. Meillä ei ole ammattikäsitelijöiden armeijaa” (Kuistiala 2014).

“Monissa lehdissä verkkotoimitukset ovat olleet niin pieniä että siellä on ollut yksi ainoa ihminen töissä, ainakin vuorossa -- jos ei ole kollegaa oikolukemassa tai sparraamassa, niin silloin virheiden määrä todennäköisesti kasvaa ja oikaisujen tekeminen saattaa unohtua” (Tyysteri 2014).

Ylen kaltaisella sähköisen median yhtiöllä tilanne on hiukan erilainen verrattuna sanomalehtiin, jotka ovat noudattaneet lehtioikaisun perinteitä jo kymmeniä vuosia. Televisiossa ja radiossa oikaisuja julkaistaan varsin harvoin (Silverman 2007, 235-236, Taipale 2014). Ylen internetpäällikkö Mika Rahkonen tiedostaa, että oikaisukulttuurin puute näkyy broadcastmedian tekemisissä ja tekemättömissä oikaisuissa.

”-- tässä broadcast-talossa on vähän ollut opettelua verkon logiikkaan ja verkon tapoihin. Me on jouduttu paljon alleviivaamaan esimerkiksi sitä, että juttuja ei poisteta verkosta -- radiossa ja tv:ssä on pystynyt tekemään äärimmäisen itsenäisesti juttuja radioon ja televisioon ilman että -- Kukaan on niitä huomannut, lukenut ja kukaan niitä editoinut. Ilman muuta lehdissä on ollut erilainen editointikulttuuri” (Rahkonen 2014).

Verkkoa ei ole arvostettu tarpeeksi. Yksi haastatteluista esiinnoussut syy huonoihin oikaisukäytäntöihin on verkon nähty asema printtiä vähempiarvoisempana mediana, lehden ”sivutuotteena”. Tämä on vaikuttanut esimerkiksi siihen, ketkä toimittajat ovat päätyneet verkkojulkaisua tekemään. Kuten Manninen etnografisessa tutkimuksessaan totesi, suomalaiset verkkotoimittajat ovat kirjavaa, mutta kuitenkin nuorehkoa väkeä (Manninen 2013, 45-47). On epätodennäköistä, että sanomalehden kokenein toimittaja päätyy verkkotoimittajan pestiin. Voidaan myös olettaa, että kokematon verkkotoimittaja tekee paineen alla tai tietämättömyyttään enemmän virheitä myös verkko-oikaisun suhteen.

”-- perinteisesti mediatilat on mokanneet sillä, että verkkoon on pantu työskentelemään kaikkein kokemattomimmat harjoittelijat -- joille ei ole kokemus tuonut tätä kykyä funtsia sitä, että mikä on oikea tapa ilmoittaa 'hei, mä mokasin'. Tämä on työnantajien vika siinä mielessä, että perehdytys on ollut heikkoa, eikä myöskään linjapapereita oo laadittu kovin tarkasti” (Korhonen 2014).

Vaikka verkkotoimittajien kokemattomuuden tiedosti moni haastateltavista, he uskoivat ongelman piakkoin olevan menneen talven lumia. Tämä johtuu siitä, että arvostus verkkotoimittajan ammattia ja lehden verkkojulkaisua kohtaan kasvaa nopeasti.

”sehän on printin vanhaa perua se, että verkkohan on vaan jotakin verkkojuttua, sinne voi panna nuo juniorit tai muut heittämään matskia verkkoon. Olen itse korostanut päinvastaista asennetta, että missään muualla meidän lehdessä ei joudu toimittaja tekemään niin montaa itsenäistä julkaisupäätöstä täysin omin voimin kuin verkossa. Eli siellä pitäisi olla kokeneimmat ja perehtyneimmät töissä” (Roth 2014).

“aikaisemmin on ehkä ollutkin näin. Mutta en nykysin ainakaan allekirjoita sitä, tai ei ainakaan täällä. Kun täällä tekeminen ei ole mitään tuollaista, että nuoremmat on verkossa” (Tyysteri 2014).

“se on ollut noin monessa talossa ja tilanteessa. Mut kyl se nyt on jo muuttunut. Maksumuurit tekee sen ja se, että se rupee olemaan verkon tekeminen erikoistyötä -- siihen et ensimmäistä päivää töissä olevaa kesuria pysty edes heittämään -- varmasti pitää paikkansa tuo, mutta paljon vähemmän nykyään” (Tiilikainen 2014).

”Tää on keskusteluna ihan tolkkottoman vanhaa. 90-luvun alussa käytiin tv- uutisten ja radiouutisten kanssa tällaista väittelyä. Nyt on vaan siirtynyt siihen, että on verkko vastaan printti tai joku muu sähköinen media. Ja täsmälleen samat argumentit siitä, että joku on luonnostaan halpa-arvoisempi: ”Ei teidän tarvi tv-juttua oikaista, koska johan se on unohdettu huomenna” (Korhonen 2014).

Verkojournalismi on nuorta ja muuttuu nopeasti. Yksi haastatelluiden näkemistä suurista ongelmista on se, että verkko on uutisten julkaisualustana yksinkertaisesti kovin nuori ja jatkuvassa muutostilassa. Nopeasti muuttuvan teknologian mukana on vaikea pysyä.

”-- a: se on nuori väline, b: sitä ei tunneta vielä niin hirveän hyvin ja c: se muuttuu hirveetä vauhtia -- mitä enemmän verkkoa opitaan niin sitä enemmän mediassa oivalletaan, että 'herrajumala, tää verkkohan eroaa perinteisestä toiminnastamme paljon enemmän kuin uskoimmekaan ja oivalsimmekaan'. Tää ymmärrys lisääntyy koko ajan. Ja myös tämä oikaisusysteemi, musta tämä elää aika lailla” (Rahkonen 2014).

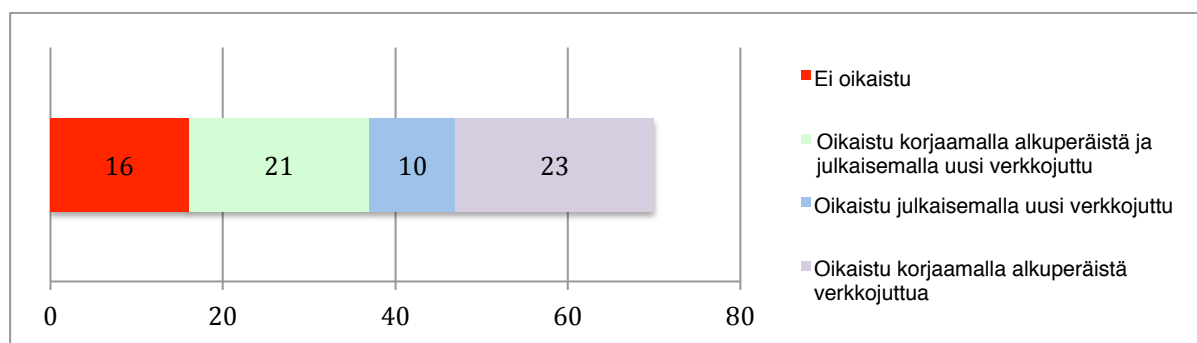
”-- maailma on muuttunut niin nopeasti, että nämä vanhan maailman perua olevat toimituskäytännöt on tullut pienellä viiveellä perässä. Se on ollut osaamattomuutta ja sitä on ollut mullakin. En minä ole niin nero, että kun tulee uusi tilanne, uusi kombinaatio virheitä ja virheenkorjauksia vastaan, että niissä pystyisi aina toimimaan sataprosenttisesti oikein. Virheistä opitaan ja luulen, että medioilla on kyllä kova halu toimia oikein” (Roth 2014).

6 TULOKSET: VERKKO-OIKAISUT KÄYTÄNNÖSSÄ

6.1 Oikaisutapojen jakautuminen otannan sisällä

Edellisessä osassa ruodittiin suomalaisten toimitusten ohjeistusta verkko-oikaisun suhteen ja esiteltiin verkosta vastuussa olevien toimittajien näkemyksiä siitä miten oikaisu tulisi verkossa tehdä. Kuten olettaa saattaa, toimittajien ajatukset oman toimituksen ja koko alan harjoittamista oikaisukäytännöistä voivat poiketa suuresti siitä, miten oikaisuja käytännössä tehdään. Tässä osassa ruoditaan tutkimusta varten kerättyä 70 virheellisen verkkojutun otantaa. Kaikkien luvussa käsiteltyjen verkkojuttujen yksityiskohtaiset kuvaukset löytyvät liitteestä 4 -Virheellisten verkkojuttujen otanta.

Otannan kautta tarkastelluista virheellisistä verkkojutuista vajaa kolmannes – 23 kappaletta – oli oikaistu ainoastaan korjaamalla alkuperäistä juttua (ks. Kuvio 1). 21 artikkelia oli oikaistu niin, että alkuperäisen jutun korjaamisen lisäksi toimitus oli julkaissut vielä erillisen oikaisuartikkelin. 16 verkkojuttua ei tätä kirjoittaessa (2.4-14.4.2014) ole oikaistu millään lailla. – erillistä oikaisuartikkelia ei oltu tehty eikä alkuperäistä verkkojuttua oltu korjattu. Niiden lisäksi otannassa oli 10 virheellistä verkkojuttua, joiden vuoksi toimitus julkaisi erillisen oikaisuartikkelin, mutta jätti alkuperäisen sivuille korjaamattomana – tai poisti alkuperäisen sivuilta kokonaan.

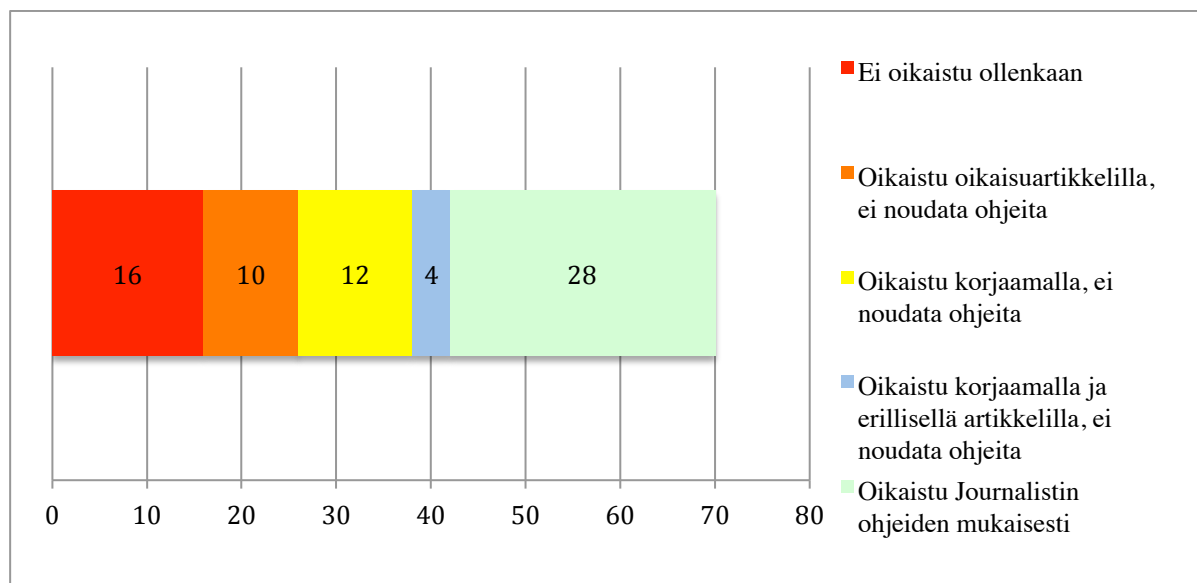

Kuvio 1. Yksikään oikaisutapa ei erotu selkeästi toisia yleisemmäksi.

6.2 Moni verkko-oikaisu ei noudata Journalistin ohjeita

70 virheellisen verkkojutun otannasta yhteensä 42:n ei voida sanoa noudattavan Journalistin ohjeita (ks. Kuvio 2). Kun luvusta otetaan pois 16 verkkojuttua joita ei oikaistu ollenkaan, jää jäljelle 26 juttua, jotka oikaistiin jollakin tavalla, mutta tehdyt

verkko-oikaisut eivät siitä huolimatta noudata Journalistin ohjeita. Vastoin ohjeita oikaistuista jutuista 12 oli oikaistu vain korjaamalla alkuperäistä verkkojuttua. 10 vastoin ohjeita julkaistuista jutuista oli oikaistu julkaisemalla vain erillinen oikaisuartikkeli. Neljä vastoin ohjeita oikaistusta verkkojutusta oli korjaamisen lisäksi oikaistu erillisellä oikaisuartikkelilla.

Kuvio 2. Suuri osa oikaisuista ei noudata Journalistin ohjeita.

Tässä tutkimuksessa Journalistin ohjeita noudattaviksi verkkojutuiksi on laskettu sellaiset, jotka on oikaistu selkeästi joko korjaamalla alkuperäistä juttua tai tekemällä tämän lisäksi erillinen oikaisuartikkeli. Korjattuihin juttuihin on tehty näkyvä ilmoitus, jossa on kerrottu, että uutisessa on ollut virhe, minkälaisesta virheestä on ollut kyse ja miten virhe on korjattu. Jos erillinen oikaisuartikkeli on julkaistu, se on ristiinlinkitetty asianmukaisesti alkuperäiseen. Artikkeleissa, joiden verkko-oikaisussa ei tämän tutkimuksen kriteerien mukaan noudatettu Journalistin ohjeita, joku kuvailuista toimenpiteistä on syystä tai toisesta jätetty tekemättä. Journalistin ohjeiden mukaisesti oikaistua verkkojuttua ei myöskään missään vaiheessa ole poistettu verkkosivuilta. Pienemmät puutteet, kuten muokkauksen ajankohdan puuttuminen, on verkkojutuille vielä sallittu, vaikka Journalistin ohjeet tätä edellyttävätkin (Journalistin ohjeet 2014).

On huomioitavaa, että vaikka otannan joukossa oli 42 verkkojuttua, jotka ovat Journalistin ohjeiden vastaisia, vain viisi otantaan mukaan päässyttä juttua on tätä kirjoittaessa (1.4.2014) saanut JSN:ltä langettavan tuomion. Tämä johtuu siitä, että JSN:llä ei luonnollisesti ole mahdollisuutta tarkkailla kymmenien suomalaisten uutisia

julkaisevan verkkosivun toimintaa. Langettavan tuomion saaneet verkkojutut kiinnittivät kaikki jostain syystä yleisön, tai jutun kohteena olleen henkilön huomion ja niistä valitettiin.

6.3 Poistettuja ja oikaisemattomia artikkeleita

Verkosta poistettuja uutisia on erittäin vaikea tutkia – nehan on poistettu. Otantaan pääsi silti mukaan viisi verkkosivuilta kertaalleen poistettua verkkojuttua. Näistä neljä, *Kansallismielinen Suomidemokraatit rekisteriin tänään* (Turun Sanomien verkkolehti 26.11.2012), *Päätös helmikuussa: Eduskunnan urheilukerhon korvauksia peritään vain kavaltajalta* (HS.fi 27.9.2012), *Energiahoito avaa mielen ja kehon lukkoja* (Yle Pohjois-Karjala 28.12.2013) ja *Putkonen unohti Haaviston puolueen* (Iltalehti.fi 11.1.2012), poistettiin jossakin vaiheessa toimitusprosessia ja palautettiin sivuille myöhemmin. Kolme ensin mainittua löytyivät tähänkin tutkimukseen tarkasteltaviksi, koska lukijat huomasivat niiden poiston ja kantelivat asiasta JSN:lle. Lopulta JSN myös antoi Turun Sanomien ja Helsingin Sanomien jutuille langettavan tuomion. Ylen juttu päätyi tarkasteltavaksi, koska lähinnä uutisessa esitettyjen perusteettomien väitteiden vuoksi se sai paljon huomiota sosiaalisessa mediassa. Neljäs, MTV Helmi-sivuston juttu *Rintojen katsominen lisää miehen ikää?* poistui verkosta kun MTV uudisti verkkosivunsa vuoden 2013 lopussa (MTV3/Helmi 02.02.2010). Siten juttua ei voida varmuudella pitää tarkoituksella poistettuna. Sen sijaan neljän muun jutun poisto oli tarkoituksellista. Ylen, HS.fi:n ja Iltalehden verkkojuttujen poiston syytä kysyttiin tutkimusta varten toimitusten verkkotoiminnan esimiehiltä. Perusteeksi annettiin inhimilliset syyt, kuten jutut kirjoittaneen toimittajan tietämättömyys oikaisukäytännöistä, tai toimittajan poissaolo toimituksesta.

“Siinä oli joku järkyttävä inhimillisten kämmien ja väärinymmärrysten ketju ja jutun kirjoittaja onnettomasti jossain lomalla tai jossain ja hänelle tulleet huomiot makoilivat meilissä -- Ihminen [jutun kirjoittanut toimittaja] oli katsonut päätöksen, löytänyt puoli vuotta vanhan dokumentin jostain ja tehnyt uutisen sen pohjalta ja siitähän se koko helahoito lähti -- Kyllä sitä säädettiin” (Tyysteri, 2014).

“--se [Iltalehden julkaisema juttu] ei ollut puolta minuuttiakaan julki. Mutta se mitä he ei ymmärtäneet on se, että nehan lähtee nykyään maailmalle tosiaan. -- henkilö jota pyydettiin

julkaisemaan se, julkaisi sen, ja tajusi samalla että eihän se näin voi olla, ja veti sen samalla pois siitä. Olettaen, että ihmiset ei olis sitä nähny. Ni kyllä mä sen inhimillisesti ymmärrän” (Melari 2014).

Rahkonen: ”-- nimenomaan oli epäselvyys siitä mitä saa tehdä ja mitä ei -- Muistaakseni poistamista perusteltiin sillä, että tiedettiin että jutussa oli vikoja, ja että vikoja korjataan. Ja julkaistaan uudestaan kun korjaukset on tehty” (Rahkonen 2014).

Haastattelija: ”Juttu oli ikään kuin telakalla?”

Rahkonen: ”Just näin. Eikä olisi pitänyt olla”.

Neljälle verkkojutulle on poistamisen lisäksi yhteistä se, että poistaminen huomattiin. Luultavasti jutut saivat tämän vuoksi enemmän huomiota kuin jos ne olisi oikaistu oikeaoppisesti. Esimerkit osoittavatkin, kuinka kiusalliseksi ongelmaksi vain muutaman minuutin verkkosivuilla julkaistuna olleen uutisen poisto voi muodostua toimitukselle. Vaikka JSN:n langettava tuomio ei jostain syystä toimitusta hetkauttaisikaan, haastateltavien sekä lukijoiden kiukkuinen palaute ja sosiaalisessa mediassa mahdollisesti saatu negatiivinen huomio sen varmasti jo tekee. Esiteltyt esimerkit saattavatkin edesauttaa parempien oikaisukäytäntöjen juurtumista toimituksiin. Muun muassa sosiaalisen median mukanaan tuoma läpinäkyvyys tekee virheiden peittelyn jo nyt hyvin vaikeaksi. Tutkimusta varten tehtyjen haastattelujen perusteella omista ja muiden suurista virheistä pyritään ottamaan opiksi, jotta kiusallisilta tilanteilta vältyttäisiin jatkossa.

70 verkkojutun joukkoon mahtui 16 juttua, joita ei tarkasteltuna hetkenä oltu oikaistu millään lailla – erillistä oikaisuartikkelia ei oltu tehty eikä alkuperäistä oltu korjattu. Tästä ei voi kuitenkaan päätellä, että karkeasti neljäsosa suomalaisten toimitusten julkaisemista virheistä jää verkkoon korjaamattomina. Voidaan kuitenkin sanoa, että merkittävä osa virheellisistä verkkojutuista jää korjaamattomina verkkoon. Korjaamattomien verkkojuttujen aiheuttamaa vahinkoa – virheellisen tiedon leviämistä lukijoiden keskuuteen – on vaikea arvioida. Verkkojutut ovat teoriassa ikuisia, joten on mahdoton arvioida kuinka suuren yleisön ne tulevat elinkaarensa aikana saamaan. Kappaleessa 3.6 esitelty esimerkki Talouselämän varsin laajalle levinneestä virheellisestä verkkojutusta on hyvä esimerkki tilanteesta, jossa virheellinen tieto leviää kulovalkean tavoin, mutta jälkikäteen tehty verkko-oikaisu ei.

Näiden verkkojuttujen lisäksi otannassa oli 10 virheellistä juttua, joiden vuoksi toimitus julkaisi erillisen oikaisuartikkelin, mutta jätti alkuperäisen sivuille korjaamattomana. Lisäksi otannassa oli 2 juttua, joihin kyllä laitettiin ilmoitus virheistä, mutta siitä huolimatta jutut jäivät edelleen virheellisiksi. HS.fi:n jutun ”*Minun pitäisi olla kuollut*” *asunnottomuudesta selviytynyt sanoo* (HS.fi 17.9.2013) loppuun on lisätty ilmoitus virheestä, mutta virheet on kuitenkin jostain syystä jätetty verkkojutun leipätekstiin. Ellei lukija huomaa leipätekstin alle lisättyä oikaisua, jää hän virheellisen tiedon varaan. On omituista, että virheen havaittuaan toimitus julkaisee erillisen oikaisuartikkelin, mutta siitä huolimatta alkuperäisen virheellisen jutun annetaan jäädä sivuille korjaamattomana. Kyseisessä esimerkissä verkkojutun loppuun on mahdollisesti lisätty aiemmin lehdessä julkaistu oikaisu ja tämän jälkeen muutoksia ei yksinkertaisesti muistettu tai ymmärretty tehdä itse leipätekstiin.

Otannasta yhteensä 28 verkkojuttua ovat siis tavalla tai toisella oikaisemattomia ja siten jatkavat virheellisen tiedon levittämistä arvaamattoman pitkään. Silverman kuvailee oikaisemattomia verkkojuttuja ”pahimmanlaatuisimmiksi virheiksi”, sillä niiden vuoksi virheet jäävät ikuisesti tietokantoihin, arkistoihin ja verkkoon. Tiedotusvälineet luonnollisesti siteeraavat omia ja toisten toimitusten tekemiä uutisia. Näin virheelliset uutiset synnyttävät uusia virheellisiä verkkojuttuja, luoden virheellisen tiedon kierteen. Yleisön tyytymättömyys kasvaa, kun se huomaa toistuvasti maksavansa virheellisestä journalismista. (Silverman 2007, 78.) Seuraavaksi käsitellään tarkemmin kahta esimerkkiä.

Ilta-Sanomien verkkojutussa *Hakaristi paloi eduskuntatalon portailta* (Ilta-Sanomien verkkosivut 1.10.2009) väitettiin, että ”ilmeisesti vaalirahakohuun turhautuneet mielenosoittajat” olivat rakentaneet eduskuntatalon portaille kynttilöistä muodostetun hakaristin. Mitään perustetta väitteelle ei esitetty, koska sitä ei ollut. Myöhemmin IS julkaisi aiheesta jatkojutun *Mielenosoituksen järjestäjä kiistää - kuka rakensi kynttilöistä hakaristin?* (2.10.2009), jossa mielenosoittajat jyrkästi kieltävät olleensa tempauksen takana. On selvää, että mielenosoittajia leimaava perusteeton uutinen olisi vaatinut selkeää oikaisua, mitä IS:n nykyinen verkkotoiminnasta vastaava Petri Korhonen ei kiellä.

”En ollut silloin vielä töissä tässä yhteisössä, joten en pysty sanomaan mikä se käytäntö silloin oli, mutta nykyään tällaista ei missään nimessä tehtäisi” (Korhonen, 2014).

Saivarrellen voitaisiin väittää, että alkuperäisessä verkkojutussa ei esitetty väärää tietoa, muistettiinhan tekstissä käyttää sanaa ”ilmeisesti”. Vaikka toimitus olisikin vankasti sitä mieltä, että oikaisuun ei ole tarvetta ja tehdyn jatkojutun kaltainen uusi näkökulma on toimenpiteenä riittävä, verkkojutut olisi joka tapauksessa pitänyt linkittää toisiinsa. Alkuperäinen juttu on tätä kirjoittaessa neljä ja puoli vuotta vanha ja edelleen (19.4.2014) IS:n verkkosivuilla. Jutun voi edelleen käydä lukemassa ja se saattaa nousta esille yllättävissäkin asiayhteyksissä. Kukaan jutun äärelle päätenyt ei kuitenkaan saa tietää, että hakaristisymbolin takana eivät mitä todennäköisemmin olleet vaalirahakohuun tympääntyneet mielenosoittajat (jotka myös saattavat löytää uutisen ja kihistä raivosta). Näin yksinkertainen ristiinlinkityksen puuttuminen mahdollistaa virheellisen tiedon henkiinjäämisen.

MTV Uutisten verkkojuttu väitti – ja väittää edelleen – että lentoyhtiö Emirates on sallimassa vesipiippujen polton osalla lennoistaan (SvD: Lähi-Idän lennoilla voi pian poltella vesipiippua, MTV Uutisten verkkosivut 24.5.2013). MTV Uutiset siteerasi lähteistä tarkistamatta Svenska Dagbladetia, joka puolestaan lainasi The Pan-Arabia Enquireria – tekaistuja uutisia tuottavaa satiiriverkkolehteä. Tapaus on hyvä esimerkki verkkojournalismin leväperäisestä lähteidentarkistamisesta. Uutisen todenperäisyyttä ei kyseenalaistettu siitä huolimatta, että tieto on äkkiseltään hyvin erikoinen. Voidaan vain arvailla, kuinka kauan esitellyn kaltaiset verkkojutut säilyvät virheellisinä internetissä. Yhtä mahdotonta on ennustaa, kuinka moni ihminen tulee uutiset lukemaan ja jäämään virheellisen tiedon varaan. Uutinen lentokoneissa pössyteltävistä vesipiipuista on myös hyvä esimerkki varsin nolosta virheestä, joka taatusti laskee yleisön luottamusta tiedotusvälineeseen.

6.4 Mikä virhe? – Epämääräisiä verkko-oikaisuja

Otannan 44:stä jollakin tavalla muokatusta verkkojutusta yhdeksää oli muokattu niin, että muokkauksesta ei mainittu lukijalle sanallakaan. Korjaukset eivät ole vähäpätöisiä

virheitä, joiden korjaamisesta ei toimitusten oikaisukäytäntöjen mukaan tule ilmoittaa lukijalle. Kaikki korjatut virheet ovat uutisten sisällön kannalta olennaisia asiavirheitä.

Esimerkiksi HS:n jutussa *Oikaisu: HIFK:n pukuhuonetiloja ei äänieristetty* (Helsingin Sanomien verkkosivut 20.8.2013) alkuperäinen verkkojuttu on muokattu kokonaan uusiksi kirjoittamalla oikaisuartikkeli suoraan alkuperäisen päälle. Oikaisutapa on ongelmallinen, sillä lukijalle ei kerrota, että juuri kyseinen juttu on päätetty kirjoittaa uusiksi. Näin toimitus kyllä oikaisee virheen, mutta samalla häivyttää näkyvistä prosessin, joka virheen synnytti. Samoin toimi Yle verkkojuttunsa ”*Tietovuotaja Snowden Wienissä*” (Ylen verkkosivut 26.6.2013) oikaisussa. Alkuperäisestä virheellisestä jutusta muokattiin uusi juttu, otsikkoa myöden. Tätä kirjoittaessa otsikko kuuluu *Lehtitieto Snowdenin olinpaikasta virheellinen*. Lukija ei kuitenkaan voi tietää, että juttua on koskaan muokattu, mikäli ei sattunut päätymään artikkeliin ennen sen muokkausta. Esiteltyjen HS:n ja Ylen toimintatapojen ei voida sanoa olevan vastoin Journalistin ohjeita. Ohjeet kieltävät jyrkästi verkkojutun poiston, mutta verkko-oikaisun kirjoittamista alkuperäisen jutun päälle ei voi tähän rinnastaa.

“No siinä [HS:n esimerkissä] sitten haetaan sitä rajaa, että onko niin perusteellisesti mettään menty että ois pitäny tehdä [oikaisu alkuperäisen jutun päälle]. Sitä ei ole toistaiseksi sitä ohjekohtaa tulkittu nyt sitten vielä” (Ilkka Vääntinen, JSN:n pääsihteeri 2014).

Nelosen verkkosivujen ”viihdeuutinen” *Julia Robertsin tytär pidätettiin – pahoinpiteli poikaystävänsä!* (Nelosen verkkosivut 17.7.2013) on malliesimerkki virheen tietoisesta peittelystä. Verkkojutun mukaan yhdysvaltalaisen näyttelijän Julia Robertsin tytär Emma Roberts olisi pahoinpidellyt poikaystävänsä ja joutunut tämän vuoksi pidätetyksi. Emma Roberts ei kuitenkaan ole Julia Robertsin tytär, vaan veljentytär. Nelonen korjasi virheellisen tiedon ilmoittamatta tästä jutussa, mutta virheellinen otsikko lähti kiertämään sosiaalista mediaa RSS-syötteenä. Virheen korjaaminen oli tietoinen ratkaisu, mutta siitä ilmoittamatta jättämisen motiiveja voi vain arvailla.

Verkkojutun muokkauksesta ilmoittamatta jättäminen ei ole niin vakava puute, mikäli erillinen oikaisuartikkeli on tehty ja artikkelien linkityksestä on huolehdittu. Näin ei toiminut Kouvolan Sanomat, joka kyllä linkitti virheellisen verkkojutunsa *Voikkaa Kouvolan perussuomalaisin kaupunginosa* (Kouvolan Sanomien verkkosivut 19.4.2011) siitä tehtyyn oikaisuun, mutta ei linkittänyt oikaisua itse uutiseen. Koska tehdystä

korjauksesta ei ole mainintaa, alkuperäisen verkkojutun äärelle päätyneet lukijat ei saa tietää, että siinä oli alun perin virhe.

Otannassa oli yhteensä 10 verkkojuttua, jotka oikaisivat aiemmin tehtyä virhettä, mutta joista ei selviä minkälaisesta virheestä oli kyse. Näistä kaksi oli erilisiä oikaisuartikkeleita ja kahdeksa korjattua alkuperäistä juttua.

Turun Sanomien uutinen *Kansallismielinen Suomidemokraatit rekisteriin tänään* (Turun Sanomien verkkolehti 26.11.2012) on malliesimerkki oikaisusta, jossa aiemmin lehden tekemän virheen laatu jää lukijalle epäselväksi. Uutisen mukaan Perussuomalaisten kansanedustaja James Hirvisaari olisi ollut mukana perustamassa kansallismielistä Suomidemokraatit-puoluetta, mikä ei pitänyt paikkansa. Virheellisen verkkojutun korjaamisen sijaan TS julkaisi uuden jutun, jossa virheellinen tieto oli korjattu ja jonka loppuun oli lisätty lause "Uutista on päivitetty. Aiemmin julkaistu versio sisälsi osin virheellistä ja toteennäyttämätöntä tietoa". Korjatusta jutusta ei siis käy ilmi, millaisesta virheestä oli kyse. Itse asiassa väite "uutista on päivitetty" ei myöskään pidä paikkansa – alkuperäistä virheellistä juttua ei päivitetty, vaan se poistettiin ja korvattiin uudella. On selvää, että Journalistin ohjeiden mukaan TS:n olisi pitänyt mainita avoimesti mitä "toteennäyttämätön tieto" oli, etenkin kun aiemmin esitetyt väitteet koskivat yksityishenkilöä ja olivat luonteeltaan vakavia. Toiminta vaikuttaa virheiden peittelyltä. Ei olekaan yllättävää, että TS sai toiminnastaan JSN:ltä langettavan tuomion.

Hyviä esimerkkejä epämääräisistä oikaisuksista ovat myös Ylen verkkojuttu *Energiahoido avaa mielen ja kehon lukkoja* (Yle Pohjois-Karjalan verkkosivut 28.12.2013), josta ilmoituksen mukaan "on poistettu hoidon tehosta esitetty väittämä" avaamatta sen tarkemmin mikä väittämä oli, ja MTV Uutisten *Euroviisubabushka löysi vihdoon isänsä haudan* (MTV Uutisten verkkosivut 10.10.2012). Verkkojuttuun lisätyn ilmoituksen mukaan "Jutussa ollut käänös virhe on korjattu". Venäläisen euroviisuesiintyjän joukkohautaan päätyneestä isoisästä kertova MTV Uutisten uutinen on kuuluisa "Nazisin taistelu", joka jäänee elämään tunnettuna käänöskukkasena. Joukkohautaa ei tietenkään pystytetty "Nazisin taistelussa menehtyneille" kuten verkkojutussa kerrottiin, vaan natsien vainojen kohteina menehtyneille. Harmillista kyllä, juttu jää elämään myös hyvänä esimerkkinä epämääräisesti tehdystä oikaisusta.

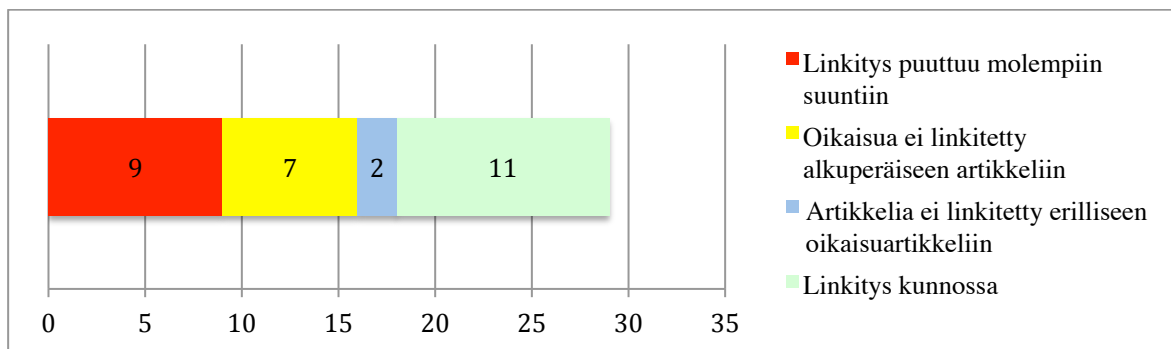
Virheen huomttuaan MTV Uutisten toimitus korjasi jutun ja lisäsi sen loppuun seuraavan ilmoituksen: ”Juttua on korjattu. Toisin kuin eilen kerroimme, Pugachyovan isä ei kuollut Nazisin taistelussa, vaan taistelussa natsseja vastaan”. 11.10.2013 ilmoitus muutettiin muotoon ”Jutussa ollut käänös virhe on korjattu”. Eli mallikkaasti tehty verkko-oikaisu muutettiin jostain syystä jälkikäteen epämääräiseksi ja Journalistin ohjeiden vastaiseksi.

Otannan 44 muokatusta verkkojutusta 28:een ei oltu merkitty muokkauksen ajankohtaa, vaikka Journalistin ohjeet tähän velvoittavat (Journalistin ohjeet 2014). Puutteen voidaan sanoa olevan vähäisemmästä päästä, esimerkiksi JSN:n pääsihteeri Ilkka Väänttisen mielestä puute ei vielä johtaisi langettavaan JSN:n tuomioon (Väänttinen 2014). Kuitenkin ilman tietoa muokkauksen ajankohdasta lukija ei osaa arvioida milloin muokattua juttua on muutettu. Onko korjaus tehty samana päivänä kun juttu on julkaistu, vai oliko virhe jutussa kolmen vuoden ajan? Haastattelujen perusteella muokkauksen ajankohdan merkitseminen on osa suomalaisten toimitusten oikaisukäytäntöjä. Yleisin syy tämän tiedon puutteeseen lienee se, ettei toimittaja ymmärrä, tai yksinkertaisesti muista merkitä asiaa verkkojuttuun.

6.5 Linkityksessä on vakavia puutteita

”tämä linkkaamisen kulttuuri kehittyy jatkuvasti ja vähän tuskallisen hitaasti. Verkon avainkeino – linkkaa kaikkiin mahdollisiin paikkoihin – tosi hitaasti yleistyy, menee hitaasti jakeluun”
(Rahkonen 2014).

Vaikka haastattelujen perusteella linkityksen merkitys on verkkotoimitusten esimiehille selkeä, käytännössä linkityksessä on kuitenkin vakavia puutteita. 70 verkkojutun otannan joukossa oli 29 juttua, jotka olisi pitänyt linkittää virheellisen tiedon leviämisen estämiseksi (ks. Kuvio 3). Näistä 18:n linkityksessä oli puutteita. Puutteet linkityksessä eivät tämän perusteella vaikuta harvinaiselta ilmiöltä. Huomioitakoon, että otannan joukossa oli yksi verkkojuttu, josta oli tehty erillinen oikaisuartikkeli, mutta jota ei missään vaiheessa linkitetty alkuperäiseen uutiseen, sillä jälkimmäinen poistettiin verkkosivuilta. Tätä verkkojuttua ei siis laskettu linkitykseltään puutteellisten verkkojuttujen joukkoon.

Kuvio 3. Linkitys puuttuu usein.

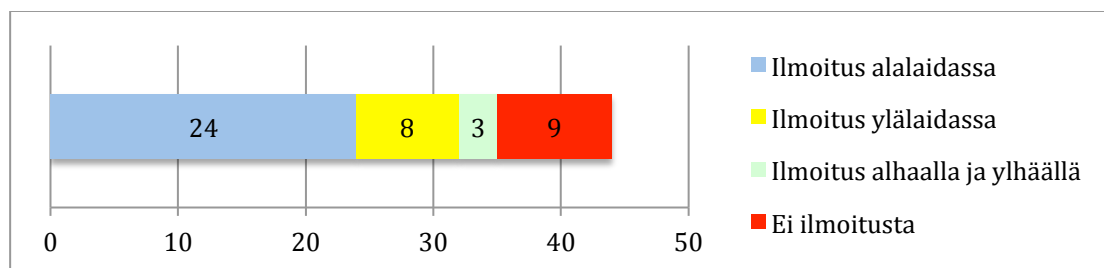
Edellisessä kappaleessa esitelty Kouvolan Sanomien verkkojuttu on hyvä esimerkki muokatusta verkkojutusta, jossa linkityksen puute tuottaa vakavan ongelman. Vastaava esimerkki on Etelä-Saimaan verkkojuttu *Eksoten Itkonen virkamiesten suurituloisin* (Etelä-Saimaan verkkosivut 1.11.2012). Molemmissa tapauksissa julkaistiin ensin virheellinen verkkojuttu ja tämän jälkeen erillinen oikaisuartikkeli. Oikaisuartikkeleihin on linkitetty aikaisempi virheellinen uutinen, mutta oikaisuartikkeliä ei ole linkitetty virheelliseen. Virheelliset jutut korjattiin, mutta korjauksista tai tehdyistä erillisistä oikaisusta ei mainita niissä sanallakaan. Käytäntö on hämmentävä. Verkko-oikaisu ei tavoita mahdollisimman suurta määrää lukijoita, jos sitä ei linkitetä alkuperäiseen verkkojuttuun. Kun erilliset oikaisuartikkelit on tehty, miksi asiasta ei mainita lukijalle? On mahdollista, että vastaavissa tapauksissa on yksinkertaisesti unohdettu huolehtia siitä, että aiempaan virheelliseen verkkojuttuun liitetään tieto verkko-oikaisusta. Toinen mahdollisuus on, että oikaisut on siirretty verkkosivuille sellaisenaan Tätä voidaan kuitenkin vain arvuutella.

Sen sijaan jos alkuperäinen verkkojuttu on korjattu ja korjauksesta on ilmoitettu selkeästi, mahdolliseen oikaisuartikkeliin vievän linkin puuttuminen ei ole niin vakavaa, kuin linkityksen puuttuminen toiseen suuntaan. Jos oikaisuartikkeli ei johda alkuperäiseen verkkojuttuun, lukija ei välttämättä osaa arvioida tapahtuneen virheen vakavuutta, tai ei edes ymmärrä itse oikaisua aiemman tiedon puutteessa. Vähintäänkin linkityksen puuttuminen turhauttaa uteliasta lukijaa. Maakuntalehti Keski-suomalaisen jutussa *Syy rokotteen aiheuttamaan narkolepsiaan selviämässä* (Keski-suomalaisen verkkosivut 18.12.2013) kerrottiin virheellisesti, että tutkijat olisivat löytäneet syyn siihen, miksi Pandemrix-rokote aiheutti narkolepsiaa. Myöhemmin Keski-suomalainen julkaisi erillisen oikaisuartikkelin, mutta tätä ei linkitetty alkuperäiseen. Alkuperäinen

verkkojuttu jätettiin sivuille korjaamattomana. Näin virheellinen tieto jää tehdystä verkko-oikaisusta huolimatta internetiin levittämään virheellistä tietoa edelleen.

6.6 Korjauksesta ilmoitetaan verkkojutun alalaidassa

Maininta verkkojuttuun tehdystä korjauksesta laitetaan useimmiten jutun alalaitaan, leipätekstin ja mahdollisen kommenttipalstan väliin (ks. Kuvio 3). Otannassa oli yhteensä 44 alkuperäistä verkkojuttua, joita oli korjattu. Ilmoitus korjauksesta oli 35 jutussa, joista 24:ssä ilmoitus oli sijoitettu vain jutun alalaitaan. 8:ssä verkkojutussa korjaus oli sijoitettu vain ylälaitaan. 3 jutussa korjaus oli sijoitettu yläosaan ja alaosaan. 35 korjausilmoituksen sisältävän verkkojutun joukkoon ei luettu HS:n juttua *Oikaisu: HIFK:n pukuhuonetiloja ei äänieristetty* (Helsingin Sanomien verkkosivut 20.8.2013). Tapauksessa alkuperäisestä verkkojutusta muokattiin kokonaan uusiksi, eikä sitä näin voi pitää alkuperäisenä juttuna, jota on muokattu.

Kuvio 4. Korjauksesta ilmoitetaan useimmiten verkkojutun alalaidassa.

Otannassa ei tarkasteltu tarkemmin ilmoituksen muotoa. On kuitenkin selvää, että ilmoittamistyyli vaihtelevat suuresti sekä toimitusten välillä että toimitusten sisällä. Otantaan päätyi esimerkiksi yhdeksän Ylen julkaisemaa, korjattua verkkojuttua, joista lähes jokaisessa oli sanamuodoltaan erilainen ilmoitus korjauksesta. Tehdystä muokkauksesta ilmaistiin sanoilla “oikaisu”, “korjaus”, “Jutusta on poistettu virheellinen tieto”, “juttua korjattu”, “tiedot korjattu”, “juttua ja otsikkoa korjattu” ja “muokattu”. Yhdessä verkkojutussa korjauksesta ilmaistiin kellonajalla: “Klo 14.20. Jutun tiedot ovat osoittautuneet virheellisiksi”.

6.7 Virhe kopioituu ja leviää

Tämän päivän verkkouutisoinnin leimallisia piirteitä on toisten tuottaman tiedon – ja siten myös virheiden – lainaaminen. Etenkin muilta tiedotusvälineiltä siteerattuja uutisia käytetään herkästi omien verkkosivujen täyteenä (Juntunen 2011). Samaan aikaan kiire kasvaa toimituksissa, mikä osaltaan lisää valmismateriaalin kierrättämisen houkusta ja vähentää käytettyjen lähteiden omakohtaista tarkistamista (Manninen 2013). Myös tämän tutkimuksen aineistossa on muutama ensiluokkainen esimerkki siitä, miten ensin suuri määrä toimituksia siteeraa yhtä, virheellistä tietoa toimittanutta lähdettä, ja tämän jälkeen oikaisee virhettä kukin omalla tavallaan. Esimerkeissä näyttäytyy virheiden kopioitumisen ja leviämisen prosessi, sekä vaihtelevantasoisten verkko-oikaisujen kirjo.

Vuonna 2013 moni tiedotusväline levitti uutista jonka mukaan Sodankylästä olisi löytynyt valtava mineraaliesiintymä (ks. Liite 4 – Virheellisten verkkojuttujen otanta). Tieto ei pitänyt paikaansa. Virheen alkulähde oli Sodankylän kunnan tiedote, josta väärä tieto levisi ensin Lapin Kansan verkkojutun *Valtava mineraalilöytö Sodankylässä* (Lapin Kansan verkkosivut 20.11.2013) kautta. Tämän jälkeen väärä tieto levisi Lapin kansaa ja Sodankylän kunnan tiedotetta siteeraavien Yleisradion maakuntatoimituksen, Pohjolan Sanomien, Taloussanomien ja Talouselämän välittämänä koko maahan.

Talouselämä ei oikaissut verkkojuttuaan *LK: Lapissa tehtiin jättimäinen mineraalilöydös* (Talouselämän verkkosivut 20.11.2013), vaan jätti virheellisen tiedon sivuilleen. Yle, Taloussanomat, Pohjolan Sanomat ja Lapin Kansa oikaisivat alkuperäiset verkkojuttunsa ja julkaisivat erilliset oikaisuartikkelit, eli hoitivat oikaisun Journalistin ohjeiden mukaan. Tässä esimerkissä virheen lähde oli toimituksia lähellä, siis Suomessa, mikä todennäköisesti edesauttoi perusteellisten oikaisujen julkaisua. Kaivosyhtiö Magnus Minerals huomasi virheellisen uutisoinnin ja tiedotti asiasta toimituksille. Tämä johti Talouselämän juttua lukuun ottamatta ripeisiin oikaisuihin.

Tilanne on toinen, kun virheen lähde on tavoittamattomissa ja siten vaikeasti tarkistettavissa. Lokakuussa vuonna 2013 Ilta-Sanomat, Talouselämä, MTV Uutiset, Kouvolan Sanomat ja Helsingin Sanomien NYT-liite uutisoivat kaikki EU-direktiivistä, joka kieltäisi ilmapallojen puhaltamisen alle 8-vuotiailta (ks. Liite 4 – Virheellisten verkkojutun otanta). Uutisilla oli sama alkulähde: Brittiläinen verkkojulkaisu Daily Telegraph. Uutinen ei pitänyt paikkaansa – EU:n uusi leludirektiivi ei kiellä

ilmapallojen puhaltamista, vaan edellyttää varoitustarrojen laittamista palloihin. Kuitenkin toisin kuin edellisessä esimerkissä, verkkojulkaisusta toiseen kopioituneen virheen oikaisu hoitui tällä kertaa huonosti: Vain IS oikaisi virheellisen verkkojuttunsa, muut neljä verkkojulkaisua jättivät virheelliset tiedot sivuilleen korjaamattomina. IS:n verkko-oikaisu ei sekään ollut Journalistin ohjeiden mukainen, sillä toimitus muokkasi alkuperäistä juttua kertomatta mitä siinä aiemmin luki.

Samanlainen tapaus oli kansainvälisesti kohahduttanut uutinen, jonka mukaan Egyptin parlamentissa oltaisiin ehdotettu lakia, joka sallii miehen käyttävän seksuaalisesti hyväkseen kuollutta vaimoaan (ks. Liite 4 – Virheellisten verkkojuttujen otanta). Suomessa asiasta uutisoi muun muassa Ilta-Sanomat jutussaan *Tyrmistyttävä lakiehdotus Egyptissä: Miehelle oikeus seksiin kuolleen vaimon kanssa* (Ilta-Sanomien verkkolehti 27.4.2012) ja Iltalehti jutussaan *Järkyttävä lakiehdotus - mies saa käyttää hyväkseen kuollutta vaimoaan* (Iltalehden verkkosivut 27.4.2012). Suomalaiset iltapäivälehdet käyttivät lähteenään brittiläisen Dailymail-sanomalehden verkkosivuja ja amerikkalaista Huffingtonpost-verkkojulkaisua. Ulkomaiset uutissivostot puolestaan käyttivät lähteenään uutiskanava Al-Arabiyan englanninkielistä verkkojulkaisua. Al-Arabiya puolestaan poimi uutisen valtio-omistaisen Al Ahram -sanomalehden mielipidepalstalta. Uutisella ei ollut totuus pohjaa ja Dailymail, Al-Arabiya ja Huffington Post totesivat myöhemmin, että kyseistä lakiehdotusta ei ole olemassa. Iltalehden ja Ilta-Sanomien virheelliset verkkojutut jäävät kuitenkin sivuille korjaamattomina. Tämä ja aiemmin esitelty EU-direktiivistä kertova uutinen ovat hyviä esimerkkejä siitä, miten verkko-oikaisu ei todennäköisesti leviä yhtä laajalle kuin alkuperäinen, kohauttava uutinen. Voidaan olettaa, että tieto uutisen paljastuneesta uutisankasta ja ulkomaisen median suorittamista verkko-oikaisuksista ei koskaan tavoittanut IS:n ja IL:n toimituksia. Ja miksi tavoittaisikaan? Oikaisuille on harvoin vastaavaa uutisarvoa kuin alkuperäisillä uutisilla ja verkko-oikaisu ei ole poikkeus. On myös selvää, että suomalaisilla toimituksilla ei ole resursseja seurata joka ikisen siteeraamaansa uutisen kehitystä mahdollisten oikaisujen varalta (Vänttinen 2014). Voidaan sanoa, että fyysinen välimatka, kielimuurit ja askeleet siteeratun tiedon alkulähteille lisäävät oikaisemattomien, eli virheellisten juttujen määrää verkossa.

Otantaan päätyneistä virheistä julkaisujen lukumäärässä mitaten laajimmalle Suomen mediassa levisi uutinen, jonka mukaan tutkijat olisivat löytäneet syyn siihen, miksi

Pandemrix-rokote aiheutti narkolepsiaa (ks. Liite 4 – Virheellisten verkkojuttujen otanta). Uutinen oli ruotsalaisen tietotoimisto TT:n tuotantoa, jota Suomen Tietotoimisto STT lainasi. STT:n uutisen julkaisivat ainakin Iltalehti, Keski-suomalainen, MTV Uutiset, Kaleva, Ilkka, Etelä-Suomen Sanomat, Pohjalainen, Turun Sanomat, Savon Sanomat, Aamulehti ja Itä-Savo, siis yhteensä vähintään 11 suomalaista mediaa (ks. Taulukko 4). Uutinen ei pitänyt paikkaansa ja TT ja STT korjasivat myöhemmin virheellisiä tietojaan. Uutisen verkkosivuillaan julkaisseista suomalaisista tiedotusvälineistä kuitenkin kaksi ei oikaissut juttua ollenkaan. Kuusi mediaa julkaisi myöhemmin STT:n oikaisuartikkelin, mutta ne eivät korjanneet sivuilleen julkaisemiaan alkuperäisiä virheellisiä juttuja, tai linkittäneet niitä toisiinsa. Ainoastaan Aamulehti, MTV Uutiset ja Iltalehti oikaisivat virheen Journalistin ohjeiden mukaisesti.

Narkolepsia-uutisen oikaisu			
Media	Miten oikaistu	Alkuperäisen jutun virhe korjattu	Toimittu Journalistin ohjeiden mukaan
Aamulehti	Korjaamalla ja oikaisuartikkelilla	Kyllä	Kyllä
Etelä-Suomen Sanomat	Erillisellä oikaisuartikkelilla	Ei	Ei
Ilkka	Ei oikaistu ollenkaan	Ei	Ei
Iltalehti	Korjaamalla alkuperäistä	Kyllä	Kyllä
Itä-Savo	Erillisellä oikaisuartikkelilla	Ei	Ei
Kaleva	Erillisellä oikaisuartikkelilla	Ei	Ei
Keski-suomalainen	Erillisellä oikaisuartikkelilla	Ei	Ei
MTV Uutiset	Korjaamalla ja oikaisuartikkelilla	Kyllä	Kyllä
Pohjalainen	Ei oikaistu ollenkaan	Ei	Ei
Savon Sanomat	Erillisellä oikaisuartikkelilla	Ei	Ei
Turun Sanomat	Erillisellä oikaisuartikkelilla	Ei	Ei

Taulukko 4. Virheen kopioitumisen anatomiaa.

Esimerkkeihin tiivistyy se, miten muiden tiedotusvälineiden uutisten kaltaisen materiaalin kierrättäminen edesauttaa virheellisen tiedon kasautumasta verkkoon. On kohtuutonta olettaa, että toimitusten pitäisi kyetä seuraamaan jokaisen lainaamaansa uutisen kohdalla mahdollisen verkko-oikaisun julkaisua alkuperäisessä mediassa, sillä tähän saattaa kulua muutama tunti tai kaksi vuotta. Näin virheitä jää verkkoon, vaikka oikaisusta olisikin ulkomailta huolehdittu esimerkillisesti.

On huomioitava, että tässä tutkimuksessa ei edes ole noteerattu sivustoja, jotka julkaisevat automaattisesti verkkolehtien uutisia. Koska tällaisilla sivustoilla ei ole omaa uutistoimitusta, niitä ei ”valvota”, kuten toimittajat omia verkkojulkaisujaan valvovat. Myös näiden sivustojen kautta virheellinen tieto kuitenkin leviää. Suomalaisen toimituksen julkaisema virheellinen uutinen saattaa levitä laajalle, vaikka virhe korjattaisiinkin nopeasti.

6.8 Lopuksi: esimerkillisiä verkko-oikaisuja

Vaikka otannan joukossa on paljon oikaisemattomia verkkojuttuja ja monia puutteellisia verkko-oikaisuja, joukossa on myös lukuisia esimerkillisesti oikaistuja verkkojuttuja. Suomalaisten tiedotusvälineiden verkkovastaavien haastatteluissa toistui haastateltavien ymmärrys siitä, että virheitä peittelemällä toimitukset kaivavat vain omaa kuoppaansa. Myös oikaisujen tarkastelu osoittaa, että toimituksissa on aitoa tahtoa avoimeen, selkeään ja näyttävään virheiden oikaisuun. Luvun lopuksi esittelen kolme esimerkkiä perusteellisesti tehdyistä verkko-oikaisuista.

Vainoharhaisuudesta työpaikalla kertovassa HS.fi:n jutussa *Vainoharhaisuus johtaa hyljeksintään työpaikalla* (Helsingin Sanomien verkkosivut 21.10.2012) "Anna", "Sanna" ja "Timo" kertoivat omista kokemuksistaan. Uutisen haastattelut oli kuitenkin kopioitu Metafilter-nimisen blogisivuston keskusteluketjusta, mikä on luonnollisesti vastoin Journalistin ohjeita. Viestintäkonsultti ja bloggari Katleena Kortesus alkoi epäillä jutun todenperäisyyttä ja kirjoitti aiheesta blogissaan 22.10.2012 (Kortesus 2012). Tapaus alkoi saada huomiota sosiaalisessa mediassa ja Helsingin Sanomat huomasi uutisen valheellisuuden lopulta itsekin. 23.10.2012 HS julkaisi uuden verkkojutun, jossa kuvitellut lähteet on jätetty pois ja jossa kerrotaan aiemman uutisen pohjaavan kopioituun tekstiin. Alkuperäisen verkkojutun HS jätti verkkosivuilleen, mutta sen yläosaan lisättiin ilmoitus kirjoituksessa olevasta väärästä tiedosta. Tämän lisäksi HS julkaisi erillisen jutun, jossa päätoimittaja Mikael Pentikäinen pyytää toimituksen puolesta anteeksi julkaistua harhaanjohtavaa kirjoitusta. Kaikki kolme juttua linkitetään toisiinsa. Lisäksi anteeksipyyntöön lisättiin linkki Katleena Kortesun blogikirjoitukseen. Alkuperäisessä jutussa tapahtunut virhe oli vakava, sillä kyseessä ei ollut vahinko vaan toimittaja vääristeli totuutta tarkoituksellisesti. Helsingin Sanomat

kuitenkaan tuskin olisi voinut oikaista vakavaa ja suurta huomiota saanutta juttuaan näyttävämmin ja perusteellisemmin.

Vastaavalla tavalla toimi Yle verkkojuttunsa *OIKAISU: Jarkko Ruutu ei kommentoinut MM-valintoja* (Ylen verkkosivut 28.4.2013) verkko-oikaisussa. Yle Urheilu oli siteerannut Jarkko Ruudun nimeä käyttävää Twitter-tiliä, jolla ei kuitenkaan ollut mitään tekemistä jääkiekkoilijan kanssa. Yle toimi hyvän lehtimiestavan vastaisesti siteeratessaan Ruutua tarkistamatta lausuntojen todenperäisyyttä. Verkko-oikaisussa toimittiin kuitenkin esimerkillisesti. Yle oikaisi jutun samana päivänä, julkaisi erillisen oikaisuartikkelin ja lisäksi jutun, jossa virhettä pahoiteltiin. Alkuperäisen virheellisen jutun otsikkoa ei voitu jättää sivuille, joten sen päälle kirjoitettiin kokonaan uusi. Molemmat jutut otsikoitiin muotoon ”OIKAISU: Jarkko Ruutu ei kommentoinut MM-valintoja”. Virheellisessä jutussa olleet väärät lausunnot jätettiin juttuun, mutta artikkelia lukeva ei voi jäädä siihen luuloon, että Ruutu olisi lausunnot esittänyt.

Verkkolehti Uusi Suomi ei tyytynyt pelkän oikaisuartikkelin julkaisuun ja alkuperäisen jutun korjaukseen uutisensa *The Pirate Bay pudotti pommin – ”Uusi luku internetin historiassa”* (Uuden Suomen verkkosivut 5.3.2013) oikaisussa. Uutisen mukaan ”tunnettu kansainvälinen piraattipalvelu The Pirate Bay ilmoitti tiistaina siirtyneensä pohjoiskorealaisen palveluntarjoajan huomaan”. Ilmoitus osoittautui kuitenkin myöhemmin Pirate Bayn tietoiseksi pilaksi. Täkyyn tarttunut Uusi Suomi huomasi pilan nopeasti, lisäsi alkuperäiseen artikkeliin ilmoituksen verkko-oikaisusta leipätekstin alle ja kirjoitti erillisen oikaisuartikkelin. Lisäksi Uusi Suomi kirjoitti maininnan Pirate Bayn pilasta jutun alkuun. Vastaava menettely – tai otsikon muokkaaminen uusiksi kuten Yle aiemmassa esimerkissä teki – ovat ainoita tapoja varmistaa, että myös alkuperäisen jutun kesken jättänyt lukija ei jää väärän tiedon varaan.

7 POHDINTAA: MITÄ OPIMME TUTKIMUKSESTA?

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää *millaisia ovat suomalaisten toimitusten verkkojuttuja koskevat oikaisukäytännöt ja miten suomalaiset toimitukset oikaisevat verkkojuttuja käytännössä*. Seuraavaksi vedän johtopäätöksiä tutkimuksen tuloksista. Lopuksi esittelen ajatuksia siitä, miten toimitukset voisivat parantaa verkko-oikaisukäytäntöjään.

Toimitusten oikaisukäytännöt verkkoartikkeleiden suhteen poikkeavat toisistaan paljon. Haastattelujen kautta tarkastelluista 11 toimituksesta neljä – Helsingin Sanomat, Kymen Sanomat, Kouvolan Sanomat ja Etelä-Saimaa – eivät ohjeista toimittajiaan erillisten oikaisuartikkelien tekemiseen. Esimerkiksi Helsingin Sanomien käytäntö on kirjoittaa verkko-oikaisu virheellisen verkkoartikkelien päälle ja antaa sille mahdollisesti lisänäkyvyyttä nostamalla muokattu juttu takaisin etusivulle. Sen sijaan esimerkiksi Yle ja Uusi Suomi julkaisevat tulosten pohjalta suhteellisen herkästi erillisiä oikaisuartikkeleita, joissa sana ”oikaisu” myös esiintyy jo otsikossa. Käytännössä verkko-oikaisut poikkeavat toisistaan hyvin paljon myös toimitusten sisällä. Joskus vakavista virheistä kerrotaan lukijoille hyvin vaatimattomilla ja epämääräisilläkin merkinnöillä, toisaalta sama toimitus voi pyhittää paljon palstatilaa myös pienistä virheistä ilmoittamiseen. Sanamuodot, joilla tehdystä verkko-oikaisusta kerrotaan lukijalle, vaihtelevat suuresti toimitusten sisällä. Tämä viittaa siihen, että oikaisun muoto ja sisältö riippuvat paljon vuorossa olevista toimittajista ja heidän esimiehistään. Verrattuna printtimaailman vakiintuneisiin oikaisukäytäntöihin, verkossa menetelmät ovat toistaiseksi hyvin kirjavat.

Verkkojuttujen oikaisutavat ovat vakiintumassa. Vaikka verkko-oikaisujen ohjeistuksessa on suuria puutteita, suomalaiselle mediakentälle näyttäisi olevan syntymässä kaksi vakiintunutta tapaa oikaista virheellinen verkkojuttu. Näistä toinen on virheellisen jutun korjaaminen ja korjauksesta ilmoittaminen jutun alalaidassa leipätekstistä erottuvalla fontilla, yleisimmin kursiivilla. Toinen tapa oikaista verkkojuttu on julkaista sen lisäksi erillinen oikaisuartikkeli, joka ristiinlinkitetään alkuperäiseen. Edellistä menetelmää käytetään tulosten perusteella yksittäisten asiavirheiden korjaamiseen, jälkimmäinen menetelmä otetaan käyttöön perustavammanlaatuisten virheiden verkko-oikaisussa. Erillinen oikaisuartikkeli

otsikoidaan joissakin toimituksissa aina oikaisuksi, joissakin toimituksissa sanan käyttöä vältetään.

Verkkojuttujen oikaisussa on edelleen suuria puutteita. Tutkimuksesta tarkastelluista 70 virheellisestä verkkojutusta 42 on jollakin lailla Journalistin ohjeiden vastainen. Näistä 16 sisältää virheitä, joita ei ole korjattu ja 26 on oikaistu ohjeiden vastaisesti. Vakavia, mutta toistuvia puutteita ovat jutun korjaaminen ilmoittamatta siitä lukijalle, tai korjaaminen epämääräisesti niin, ettei lukija voi arvioida virheen vakavuutta. Linkityksen puuttuminen erillisen oikaisuartikkelin ja alkuperäisen jutun välillä on yleinen ongelma, samoin korjauksen ajankohdan puuttuminen korjatusta jutusta. Tulosten pohjalta voidaan todeta, että mainitut puutteet eivät ole harvinaisia ja niihin syyllistyvät kaikki suomalaiset tiedotusvälineet. Koska otantaan päätyi niin monta edelleen virheellistä artikkelia voidaan tästä päätellä, että suomalaiset toimitukset tuottavat verkkoon merkittävän määrän jollain tavalla virheellistä tietoa, jota ei oikaista mahdollisesti koskaan. Virheellisten verkkojuttujen poisto toimituksen sivuilta niin, ettei asiasta mainita lukijalle, on vaikeasti tutkittava laiminlyönti eikä tämän tutkimuksen pohjalta ei voida sanoa kuinka yleistä artikkeleiden poisto on. Voidaan kuitenkin sanoa, että juttujen poistoa on tapahtunut ja mitä todennäköisemmin tapahtuu edelleen. Haastattelujen perusteella toimitusten esimiehet kuitenkin ymmärtävät jutun poiston aiheuttaman pahennuksen ja siksi kieltävät menettelyn jyrkästi. Poistettujen verkkojuttujen määrä saattaa jatkossa vähentyä tapausten saaman suuren huomion vuoksi.

Oikaisuista ilmoitetaan epäselvästi. Toisin kuin sanomalehdessä julkaistun uutisen, verkkojutun voi oikaista ilman erillisen artikkelin julkaisua. Näin ollen toimituksen ei tarvitse ilmoittaa virheestä otsikkotasolla, vaan se voi tyytyä verkkojuttuun lisättyyn ilmoitukseen korjauksesta. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella selkeistä asiavirheistä ilmoittamisen tapa vaihtelee suuresti. Virhe saatetaan paikata korjaamalla juttu ja ilmoittamalla siitä lukijalle sanoilla ”artikkelia on korjattu”, tai ”täsmennetty”. Joskus maininta jätetään pois kokonaan. Virheiden oikaisuun on syntynyt tasoeroja, Kuten HS:n uutispäällikkö tomi Tyysteri asian luvussa 6 ilmaisi. Toimitusten vapaus ilmoittaa muokkauksista haluamallaan tavoilla saattaa johtaa termin *oikaisu* välttelyyn ja korvaamiseen *korjauksella*, tai muilla painoarvoltaan lievemmiä koetuilla sanoilla. Oikaisu-termin välttely on itse asiassa ymmärrettävääkin, sillä kun maininta

tiedotusvälineiden oikaisuvelvollisuudesta löytyy Suomen sananvapauslaista, sana *oikaisu* ei kuitenkaan esiinny Journalistin ohjeissa. Tämä viestii toimittajille, että termiä *oikaisu* tulisi käyttää vain hyvin vakavissa asiavirheissä. Kuten luvussa 3 todettiin, vuonna 2005 termi *oikaisu* korvattiin termillä *korjaus*. Päätös harmittaa jälkikäteen muutosta valmistelleeseen työryhmään kuulunutta JSN:n nykyistä pääsihteeriä Ilkka Väänttistä:

“Jos nyt täytyisi lähteä tekemään sitä muutosta niin en mä lähtisi siihen. Vaan puhuttaisiin oikaisusta ja vastineesta myös journalistin ohjeissa. Koska se [muutos] on omiaan sekottamaan näitä asioita. Ollaan nyt tässä tilanteessa, että on tää virheen korjaus, joka tarkoittaa oikaisua. Että kyllä se täytyy sitten sallia, että korjaus on sama kuin oikaisu” (Väänttinen 2014).

Tämä nostaa esille myös oikaisujen tarkkailuun liittyvän ongelman. Kun oikaisuja ei kerätä omille sivustoilleen ja oikaisut nimetään vaihtelevilla tavoilla, toimitusten on lopulta mahdotonta tietää tekemiensä oikaisujen lopullista määrää. Esimerkiksi Yleisradion kaltainen, noin 250 verkkojuttua päivässä (Rahkonen 2014) julkaiseva tiedotusväline julkaisee myös virheitä joka päivä. Vain osa näistä virheitä korjataan ja kuten tuloksista voidaan päätellä, vain osa korjauksista nimetään oikaisuiksi. Tämä on asia, johon tiedotusvälineiden tulisi kiinnittää huomiota. Miten tiedotusvälineet voivat parantaa toimintaansa virheiden ja niiden korjaamisen suhteen, jos ne eivät edes tiedä kuinka paljon oikaistavaa syntyy?

Verkkojuttujen oikaisua koskeva ohjeistus on puutteellista. Haastattelujen kautta tarkastelluista 11 verkkojulkaisusta kolme on jättänyt verkkojuttujen oikaisun ohjeistuksen suullisten ohjeiden tai erinäisten sähköpostien varaan. Tämä tarkoittaa, että merkittävillä suomalaisilla tiedotusvälineillä ei ole lainkaan kirjallisia oikaisuohjeita verkkoa varten. Niillä toimituksilla, joilla kirjallinen ohjeistus on, saattaa se olla hyvin suppea, eikä siten tarjoa edes yleisimmissä tilanteissa pätevää toimintaohjetta. Kirjallisissa ohjeissa ei välttämättä ole mainintaa oleellisista asioista, kuten verkkoartikkelin poistosta tai siitä, millaisessa tilanteessa artikkeli tulisi oikaista virheen korjaamisen lisäksi erillisellä oikaisuartikkelilla. Käytännössä virheellisen verkkoartikkelin oikaisu on pitkälti suullisen ohjeistuksen, toimituksen esimiesten mielipiteen, tai jutun kirjoittaneen toimittajan harkinnan varassa. Haastateltavat painottivat JSN:n ohjeistuksen noudattamista verkko-oikaisun suhteen. Ohje on riittämätön, sillä vaikka Journalistin ohjeiden oikaisua koskevaa ohjeistusta päivitettiin

vuonna 2014, sitä ei voi ohjeen yleistävän muotoilun vuoksi soveltaa tarkasti verkkojournalismin moninaisten virheiden oikaisussa.

Toimitukset eivät ilmoita oikaisukäytännöistään lukijoille. Suomalaisista merkittävistä tiedotusvälineistä vain kahdella – Hufvudstadsbladetille ja Yleisradiolla – on verkkosivuillaan löydettävissä maininta julkaisun harjoittamista oikaisukäytännöistä. Ilmoitukset, joiden mukaan toimitus ”sitoutuu noudattamaan Journalistin ohjeita”, tai noudattaa ”eettisiä periaatteita”, eivät vielä varsinaisesti avaa toimituksen linjaa esimerkiksi virheiden oikaisun suhteen. Mainitsematta oikaisukäytännöistään lukijoille Suomen toimitukset laiminlyövät Journalistin ohjeita, joiden mukaan *”Tiedotusvälineen on suotavaa tehdä yleisölle selväksi ne käytännöt ja periaatteet, joiden mukaan se korjaa virheensä”* (Journalistin ohjeet 2014). Tutkimukseen haastatellut kertoivat puutteen syyksi muun muassa sen, ettei asiaa ole osattu ajatella, asian eteen ei ole ehditty muiden kiireiden vuoksi tehdä mitään, tai ettei oikaisukäytännöistä mainitsemista pidetä tarpeellisena. Toimituksissa vaikuttaisi olevan vahva luotto siihen, että uutisissa olleiden virheiden korjaaminen on lukijoiden silmissä itsestään selvää, eikä siten erillisen maininnan arvoista.

7.1 Ehdotuksia parempien verkko-oikaisujen kirjoittamista varten

Tutkimusaineiston tarkastelu osoittaa, että merkittävät suomalaiset tiedotusvälineet eivät ole miettineet monia verkko-oikaisuun liittyviä avainkysymyksiä. Niitä toimittajien tulisi kuitenkin miettiä. Yksi näistä koskee oikaisua koskevaa termistöä. Toimittajat ovat omaksuneet käytännön puhua ”oikaisusta” silloin kun toimitus korjaa tekemiään sisällön kannalta merkittäviä virheitä. On selvää, että Suomen verkkouutiskentällä tämä ei tällä hetkellä ole vallitseva käytäntö. Sekä toimitusten, että journalismia valvovien elimien tulisi käydä vuoropuhelua siitä, *mikä merkitys termille ”oikaisu” halutaan jatkossa antaa?* Tyydytäänkö siihen, että oleellinen virhe ”korjataan” verkkosivuille ja ”oikaisusta” aletaan puhua vasta sitten kun virhe on luonteeltaan hyvin vakava? Journalismin luotettavuuden kannalta on ongelmallista, että oleellisista asiavirheistä muokattujen verkkojuttujen lopussa lukee vaihtelevia ilmoituksia, joiden mukaan ”juttua on korjattu”, ”juttua on täsmennetty”, tai ”jutusta on

poistettu virhe”. Mikäli selkeän asiavirheen korjausta ja tästä ilmoittamista ei kutsuta oikaisuksi, saattaa oikaisun koko määritelmä hämärtyä.

Ilmoitettiinpa verkko-oikaisusta millä sanoilla ja millaisella fontilla tahansa, *verkko-oikaisun muodon on vakiinnuttava*. Tutkimuksen tuloksissa ruodittiin sivukaupalla kenties triviaaleilta vaikuttavista seikoista kuten sitä, erotetaanko juttuun tehty muokkaus leipätekstistä kursiivilla vai lihavoituna. Verkko-oikaisun muotoilutapa ei kuitenkaan ole epäolennainen seikka. Tunnistettava, leipätekstistä selkeästi erottuva ja vakiintunut elementti osoittaisi lukijalle tekstiä lukemattakin, että jutussa on ollut virhe. Oikaisukäytäntöjen vaihtelevuus toimitusten välillä ja jopa niiden sisällä tekee verkkojournalismista tarpeettoman vaikeaselkoista. Virheiden ja korjaustoimenpiteiden vakiintunut nimeäminen ja arkistointi helpottaisi myös virheiden jälkikäteistä tarkastelua. Tästä tiedosta eivät hyötyisi ainoastaan journalismin tutkijat, vaan myös toimittajat itse. Tiedolla voitaisiin oppia yleisimpien virheiden syntymisprosessista ja edelleen kehittää menetelmiä, joilla virheiden määrää vähennetään.

Toimitukset tarvitsevat uusia työkaluja julkaisujärjestelmiinsä. Monelta puutteelliselta verkko-oikaisulta todennäköisesti välttyttäisiin, mikäli verkkotoimitusten julkaisujärjestelmissä olisi omat työkalunsa verkko-oikaisuja varten. Työkalut, joilla tehdyistä verkko-oikaisuksista kerrottaisiin lukijoille, ovat itse asiassa jo olemassa. Maailman suuret tietotoimistot AP ja Reuters käyttävät jo nyt järjestelmiä, joiden avulla verkkojuttuihin voidaan lisätä metadataa, eli tietoa tiedosta (Vehkoo 2011, 97). Ilmoitus juttuun tehdystä päivityksestä, korjauksesta tai oikaisusta on juuri tällaista metadataa, joka voitaisiin tarjota lukijalle helposti jo nyt. Jopa Facebookissa on ominaisuus, jonka avulla lukija näkee kommentteihin aiemmin tehdyt muutokset. Miksei yhdellä napinpainalluksella voisi saada näkyviin myös verkkouutisen aiemmat versiot? Joka tapauksessa toimitusten tulisi miettiä miten oikaisuprosessia saataisiin tehostettua ja yksinkertaistettua. Mitä vähemmän toimittajalle jää muistettavaa, sitä enemmän aikaa jää itse journalismin tuottamiseen.

Toimitusten pitää tehdä oikaisukäytäntönsä selväksi sekä toimittajille, että yleisölle. Haastatteluissa toistui usko siihen, että verkko-oikaisujen puutteet ja verkkojuttujen poiston kaltaiset ilmiöt johtuvat pitkälti inhimillisistä syistä, kuten toimittajan erehdyksestä, tietämättömyydestä ja säikähdyksestä. Näiden inhimillisten heikkouksien

ehkäisemiseksi toimitusten tulee painottaa oikeaoppisen verkko-oikaisun merkitystä erityisesti julkaisun luotettavuuden kannalta. Verkko-oikaisujen teko on vakiinnutettava ja muutettava osaksi toimituksen normaalia rutiinia. Oikaisukäytännöt pitää tehdä selväksi myös lukijoille. Suomalaisista merkittävistä tiedotusvälineistä vain kahdella – Hufvudstadsbladetille ja Yleisradiolla – on verkkosivuillaan löydettävissä maininta julkaisun harjoittamista oikaisukäytännöistä verkossa. Haastatteluissa selityksenä puutteelle korostui se, että virheiden oikaiseminen nähdään itsestään selvänä toimenpiteenä, josta mainitseminen ei ole tarpeellista, asian eteen ei ole ehditty tehdä mitään, tai sitten asiaa ei yksinkertaisesti ole mietitty. Perustelut ovat riittämättömiä. Oikaisukäytäntöjen lisääminen toimituksen verkkosivuille erillisen sivun kaltaisena staattisena elementtinä on yksinkertainen toimenpide, joka kenties vie hieman palstatilaa, mutta voi tuottaa paljon hyötyä. Puhumattakaan siitä, että oikaisukäytäntöjen esittelyyn velvoittavat myös Journalistin ohjeet. JSN:n pääsihteeri Ilkka Vääntinen toteaa, että pitämällä virheiden korjausta itsestään selvänä asiana toimitukset saattavat vaarallisesti ylimitoittaa yleisön luottamuksen koulutettuja toimittajia kohtaan.

“ Se on semmoista ammattikunnan sokeutta. Ei oteta huomioon, että kenelle sitä lehteä tehdään. Ei sitä toisille toimittajille tehdä, vaan lukijoille ” (Vääntinen 2014).

Toimitusten pitää helpottaa julkaistujen oikaisujen löytämistä. Arvostetut länsimaiset mediat, kuten New York Times, The Guardian ja BBC keräävät tekemänsä oikaisut verkkosivuilleen lukijoiden tarkasteltavaksi. Suomalaisista verkkojulkaisuista ainoastaan Hufvudstadsbladet pitää verkkosivuillaan oikaisuille pyhitettyä osiota. Haastatelluista toimituksista moni piti verkkosivujen hakutyökalua riittävänä keinona oikaisujen etsimiseen ja tarkasteluun. Menetelmässä on kuitenkin puutteita. Verkko-oikaisujen löytäminen hakutyökalulla edellyttää, että oikaistuihin ja korjattuihin juttuihin on lisätty oikeat asiasanat ja että lukija osaa hakea juttuja niillä. Lisäksi on toimituksen linjan ja juttua korjaavan toimittajan varassa, milloin virheen korjaaminen määritellään oikaisuksi. Suomalaistoimitusten verkkosivuilta löytyy jo nyt ohjeet oikaisuvaatimusten lähettämiseen. Miksei samalta palstalta voisi löytää myös koontia julkaistuista oikaisuista, tai edes selkeää mainintaa toimituksen linjasta virheiden korjaamisen suhteen?

Oikaisut pitää tehdä näyttävämmiin. Oikaisua koskeva tutkimus osoittaa, että oikaisujen näkeminen sanomalehdessä ei vähennä yleisön luottamusta lehteen, vaan kasvattaa sitä

(Urban 1999). Suomalaiset toimitukset tekevät jo nyt selkeitä ja näyttäviä oikaisuja. Esimerkiksi Iltalehden, Ilta-Sanomien, Ylen, Helsingin Sanomien ja Uusi Suomen julkaisemia esimerkillisiä oikaisuja ei voida enää pitää poikkeuksina, mutta niiden pitäisi kuitenkin olla vielä enemmän sääntö. Verkossa julkaistun oikaisun suuri ongelma on, kuinka oikaisu tavoittaa yleisönsä tehokkaasti, kun uutiset päätyvät lukijoille yhä enemmän esimerkiksi suositusten, eikä verkkosivujen etusivun kautta. Muun muassa tämän vuoksi kaikkien toimitusten tulisi pitää oikaisuarsenaalissaan myös erillisen verkkojutun julkaisu. Erittäin vakavien virheiden oikaisulle pitää antaa niiden ansaitsema palstatila ja verkkosivuilla palstatilaa riittää.

7.2 Kohti paremmin oikaistua tulevaisuutta?

Vaikka tulosten tarkastelu ei piirrä mairittelevaa kuvaa suomalaisen verkkojournalismin oikaisukäytännöistä, voidaan tämänkin tutkimuksen pohjalta nähdä kehitystä parempaan. Voimakkaimmin tämän puolesta puhuvat lukuisat näyttävät ja esimerkilliset verkko-oikaisu, joita virheellisten juttujen otantaan sisältyi. Lisäksi suomalaistoimitusten verkosta vastuuhenkilöiden haastatteluissa toistui vahva usko siihen, että virheiden peittelyn aika on ohi. Monet haastateltavista uskoivat näyttävien ja avoimien oikaisujen julkaisun toimituksen luotettavuutta kasvattavana tekijänä, ja kuten luvussa 2 todettiin, luotettavuutta mittaavat tutkimustulokset tukevat tätä uskomusta. Tutkimuksessa tarkasteltu aineisto osoittaa, että verkkotoimitusten esimiesten ajatukset eivät toistaiseksi läheskään aina realisoidu Journalistin ohjeiden mukaisina oikaisuin. Voidaan kuitenkin olettaa, että hyvät toimintatavat lopulta valuvat ylhäältä alaspäin. Verkkotoimittajasta on tullut hyvin keskeinen osa toimitusta, mikä todennäköisesti nostaa toimenkuvan arvostusta edelleen. Kun tehtävään palkataan entistä kokeneempia toimittajia, voidaan olettaa, että myös tehtyjen verkko-oikaisujen laatu paranee.

Journalistin ohjeiden verkko-oikaisua koskeva ohjeistus päivitettiin juuri. Haastatelluista toimituksista kaksi oli parhaillaan päivittämässä omaa ohjeistustaan ja osa haastateltavista ilmaisi verkko-oikaisuja koskevien käytäntöjen olevan mietinnän kohteena. Verkkooikaisun ohjeistus on siis muutostilassa. Tämä voi olla ennen kaikkea reaktio huonojen verkko-oikaisujen nostattamaan paheksuntaan. On yksinkertaisesti nopeampaa ja yksinkertaisempaa julkaista ripeästi näyttävä oikaisu verkkosivuille, kuin

vastaanottaa kiukkuista lukijapalautetta, jonka mukaan virhettä ei ole korjattu riittäväällä volyyymillä.

“ -- mitä isommalla saitilla ja mitä isompia moka on, niin sitä todennäköisempää on että joku on napannut siitä screenshotin. Sit jos se vaan häivytetään ilman mitään merkintöjä ni se on ihan saletti että se jossain Twitterissä tai Facebookissa pamahtaa julki se screenshotti siitä alkuperäisestä virheestä. Se on valvova elin ja median vahtikoira varmaan toi some nykypäivänä” (Tiilikainen 2014).

Mediamurros on kuitenkin edelleen käynnissä ja tulevaisuus on arvaamaton. On mahdotonta ennustaa millaisia muutoksia tämä tarkoittaa yhä enemmän verkkoon painottuvalle journalismille, ja mikä vielä tällä hetkellä merkittävien tiedotusvälineiden asema on Suomen mediakentällä esimerkiksi vuonna 2030. Yksi syy tämän päivän oikaisukäytäntöjen moninaisuuteen on itse asiassa juuri se, että verkko muuttuu niin nopeasti. Verkkoon julkaistun materiaalin – myös uutisten – on muututtava julkaisualustan mukana. Ylen Mika Rahkonen ennusti mobiilien verkkolaitteiden yleistymisen muokkaavan olennaisesti lukijoiden netinkäyttötottumuksia ja hän lienee oikeassa. Mitä merkitsee verkko-oikaisun kannalta se, että yhä suurempi osa yleisöstä lukee uutisensa älypuhelimien pieneltä näytöltä? Tai mitä oikaisun kannalta merkitsee sosiaalisen median kasvava rooli uutisten välittäjänä? Tulisiko toimitusten rutiininomaisesti oikaista virheitä sisältävät Facebook-päivityksensä ja tweettinsä? Oman kysymyksensä asettavat maksumuurit, jollaisen esimerkiksi Helsingin Sanomat on pystyttänyt omien verkkosivujensa ympärille. Isot uutiset leviävät maksumuurista huolimatta ja tiedotusvälineestä toiseen, mutta miten lukija saa tietää jälkikäteen tehdystä oikaisusta, mikäli se on jutussa jota ei ilmaiseksi lukea? Kysymykset ovat toistaiseksi vailla vastausta. Vakiintuneita ja yhdenmukaisia toimintatapoja verkon oikaisun suhteen saataneen vielä odottaa.

Mainittuja puutteita ja esitettyjä kysymyksiä suomalaisten toimitusten pitäisi kuitenkin juuri nyt miettiä. Uutisagregaattien kaltaisten ilmaissisältöjen lisääntyessä toimittajien on todistettava ammattikuntansa tarpeellisuus. Edellisessä kappaleessa esitetyillä ehdotuksilla toimitukset voisivat tehdä pesäeroa sivustoihin, jotka eivät ole sitoutuneita Journalistin ohjeisiin ja joiden sisällön tuottamisesta eivät vastaa koulutetut alan ammattilaiset. Näihin mahdollisuuksiin on tartuttava nyt.

SUMMARY

The Internet has quickly become a major source of news to an ever growing amount of people all over the world. However, the new medium has not arrived without bringing new problems to the table. While the news now have potential to spread worldwide in a matter of minutes after publishing, also the errors now spread faster than ever before. The current correction policies of newspapers established themselves in the 1970's. Though news have been published online for already two decades, a unified correction policy has not yet taken root. *How an incorrect online article should be corrected*, is a question journalists should debate on. Believability of journalism seems to be on the decline and now is the time newsrooms should be able to prove their audiences why they should be trusted, and why the information they provide is worth paying for.

The purpose of this research was to describe what are the online correction policies of Finnish newsrooms in theory and practice. The methods of the study was to collect and analyse information by the means of observation and interview. Eight editors in charge of the online departments of Finnish newsrooms were interviewed and a sample of 70 incorrect online articles was collected. The study is based on the analysis of the sample and transcribed interviews.

The results show that though Finnish newsrooms are moving towards some standard procedures in terms of correcting their errors online, a firm and uniform policy is still lacking. In practice, the quality of online corrections vary a great deal between one newsroom to another. In addition, the online corrections of a single publisher also vary in their quality, form and content. A big portion – 26 out of 70 – of the analysed online articles were corrected contrary to the policies stated in Guidelines for Journalists. Some repeating problems were correcting the articles without informing the readers, or making the correction vague enough so that the reader cannot evaluate the graveness of the error. 16 analysed articles was not corrected at all. Grave defaults, such as removing incorrect articles from the website altogether, are rare but still occur nevertheless.

Stating the newsrooms correction policies clearly on the publishers website – a policy practiced by some of the worlds leading online newsrooms such as New Yor Times and The Guardian – has not taken root in Finland. Only one major Finnish newsmedia – the Finnish Broadcasting Company Yle – state its correction policy on its website. Only one

major Finnish newsroom – Hufvudstadsbladet – collects its corrections on their website. The conducted interviews point out that these matters are seen to be not important enough in order to make correction policies or corrections to more visible to the readers – or that these matters have simply not been given a thought at all. In addition, not all the Finnish newsrooms deliver written instructions about correcting online articles to their editors. Some of the existing written instructions are very brief and leave the editors to depend on oral instructing.

The results suggest that Finnish online correction policies are in need of an update. Better written instructions are needed and the newsrooms should institutionalize their corrections. Clear instructions that apply to all possible errors are perhaps impossible to create. Still, Finnish newsrooms should adapt some general principles of online correcting, such as deciding how exactly the readers should be informed of a correction, and then rigorously inform their staff on how to correct and why. Above all, the newsrooms should all state their policies in their websites and start collecting their corrections on a single page so that they are easy to find.

How seriously newsrooms address the issue of online correcting, is a question to be considered. After all, how journalists deal with errors tells a great deal on how concerned they are about getting their facts right. If the public feels that the newsrooms keep hiding their mistakes, the believability of journalism will most likely continue its decline.

LÄHTEET

Boyce, George, Curran, James, Wingate, Pauline 1978. Newspaper History from the Seventeenth Century to the Present Day. Lontoo, Constable.

Cassidy, William 2007. Online News Credibility: An Examination of the Perceptions of Newspaper Journalists, *Journal of Computer-Mediated Communication* 12 (2007), 144–164.

Chung, Nam, Stefanone 2012, Exploring Online News Credibility: The Relative Influence of Traditional and Technological Factors, *Journal of Computer-Mediated Communication* 17 (2012), 171–186 © 2012 International Communication Association.

Cornish, Sabryna 2010. Online Newspaper Sites Need to Establish Uniform Process for Making Corrections, *Newspaper Research Journal*. Vol. 31, No. 4.

Doherty, Carroll 2005. The Public Isn't Buying Press Credibility, *Nieman Reports*. Kesä 2005, 47-48.

Finberg, Howard, Stone, Martha, Lynch, Dionne 2002. Digital journalism credibility study. Online News Association 2002.
http://banners.noticiasdot.com/termometro/boletines/docs/marcom/prensa/ona/2002/ona_credibilitystudy2001report.pdf.

Gladney, Shapiro, Castaldo 2007. Online Editors Rate Web News Quality Criteria, *Newspaper Research Journal*. Vol. 28, No. 1.

Himmelboim, Itai, Yehiel, Limor 2008. Media Perception of Freedom of the Press. A comparative international analysis of 242 codes of ethics. Sage publications. Los Angeles, London, New Delhi ja Singapore. Vol. 9(3): 235-265.

Honkonen, Juha 2013. Juttujen määrä jyrkässä alamäessä. Journalismikritiikin vuosikirja 2013. Tampere Research Center for Journalism, Media and Communication, 46-51. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9093-4>.

Hough, Juliette, Rice, Becky 2010. Providing personalised support to rough sleepers. An evaluation of the City of London pilot. Joseph Rowntree Foundation. <http://www.jrf.org.uk/sites/files/jrf/supporting-rough-sleepers-full.pdf>

Johnson, T. J. & Kaye, B. K 2010. Still cruising and believing? An analysis of online credibility across three presidential campaigns. *American Behavioral Scientist* 54(1), 57–77.

Johnson, T. J. & Kaye, B. K 2002. Webbelievability: a path model examining how convenience and reliance predict online credibility. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 79(3), 619–642.

Joseph, Nicole L 2011. Correcting the Record. The impact of the digital news age on the performance of press accountability. *Journalism Practice*, Vol. 5, No 6, 2011, 704718.

Juntunen, L. 2011. Leikkaa–liimaa-journalismia? Tutkimus uutismedian lähdekäytännöistä. Helsinki: Viestinnän tutkimuskeskus CRC. Viestinnän tutkimusraportteja 4/2011.

Kansallispuistossa ei ole jalopeuroja 2014. Oikaisu. Helsingin Sanomat, 10.5.2014. A19

Kammonen, Teemu 2014. Puhelinhaastattelu 13.3.2014.

Kim, Daekyung, Johnson, Thomas J. 2009, A Shift in Media Credibility: Comparing Internet and Traditional News Sources in South Korea, *International Communication Gazette* 2009 71: 283.

Klaidman, Stephen, Beauchamp, Tom L. 1987. *The Virtuous Journalist*, New York: Oxford University Press.

Koljonen, Kari 2012. Vain joka neljäs luottaa toimittajaan. Haastattelu. Jessikka Aro. *Journalisti* 14/2012.

Korhonen, Petri 2014. Puhelinhaastattelu 10.1.2014.

Kovačič*, Melita, Erjavec, Karmen, Štular, Katarina 2009. Credibility of Traditional vs. Online News Media: A Historical Change in Journalists' Perceptions?

Kuistiala, Anu 2014. Puhelinhaastattelu 15.1.2014.

Kuutti, Heikki, Manninen, Ville 2013. Verkon pelisäännöt hukassa medialta. *Journalismikritiikin vuosikirja 2013*. Tampere Research Center for Journalism, Media and Communication, 46-51. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9093-4>. 81-87.

Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä 2003. 9 §. Oikaisuoikeus. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030460>

Leach, Jan 2009. Creating Ethical Bridges From Journalism to Digital News, *Nieman Reports*.

Lewis, Justin & Williams, Andrew & Franklin, Bob, Thomas, James & Mosdell, Nick (2008): *The Quality and Independence of British Journalism. Tracking the changes over 20 years*. Journalism & public trust project. Cardiff University: Cardiff. <http://www.cardiff.ac.uk/jomec/resources/QualityIndependenceofBritishJournalism.pdf>.

Lübbert, Rainer 2013. Fakta Juttu. Haastattelu. Meri Valkama. *Journalisti*, 15, 2013. http://journalistiliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/1cac8e6bcc4820eb31f03df8ebf3f256/1392033934/application/pdf/21558467/journalisti_2013_1912_08.pdf

Mackay, Jenn, Lowrey, Wilson 2007, The Credibility Divide: Reader Trust of Online Newspapers and Blogs" Julkaistu International Communication Associationin vuosittaisessa tapaamisessa, TBA, San Francisco, California, 23.5.2007.

Maier, Scott R. 2005. Accuracy Matters: A Cross-Market Assessment of Newspaper Error and Credibility. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, Autumn 2005, Vol. 82 Issue 3, p533-551.

Manninen, Ville 2013, Luottamuksen perusteet. Suomalaisten verkkotoimittajien lähdekäytännöt, Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Pro-gradu -tutkielma.

Melari, Timo 2014. Puhelinhaastattelu 30.1.2014.

Merrill, John C. 1968. *The Elite Press. Great Newspapers of the World*. Pitman 1968.

Navasky, V. & Lerner, E. 2010. Magazines and their Web sites. *Columbia Journalism Review*.

Nemeth, Neil, Craig Sanders 2009. Number of Corrections Increase at two National Newspapers. *Newspaper Research Journal*. Vol 30, No.3.

Nikunen, Kaarina 2011. Enemmän vähemmällä. Laman ja teknologisen murroksen vaikutukset suomalaisissa toimituksissa 2009–2010. Tampereen yliopisto. Journalismin tutkimusyksikkö.

Park, Cheong-Yi 2005. Decomposing Korean News Media Credibility in the Internet Age. *International journal of Public Opinion Research* Vol. 18, No 2, 238-245.

Pavlik, J. V. 2001. *Journalism and new media*. New York: Columbia University Press.

Reader's Digest 2014. *The Brands You Trust*. Reader's Digest European Trusted Brands Survey 2014.

Rahkonen, Mika 2014. Puhelinhaastattelu 14.2.2014.

Roth, Seppo 2014. Puhelinhaastattelu 17.1.2014.

Silverman, Craig 2007. *Regret the Error: How Media Mistakes Pollute the Press and Imperil Free Speech*. New York: Sterling Publishing, 2007.

Spurgeon, Charles Haddon 1859. *Gems from Spurgeon*.

The Digital Future Report 2012. Special Report: America at the Digital Turning Point. The Center for the Digital Future. USC Annenberg School. University of Southern California.

http://annenberg.usc.edu/News%2520and%2520Events/News/~media/PDFs/CDF_DigitalReport.ashx.

Tiilikainen, Tomi 2014. Puhelinhaastattelu 28.1.2014.

Turklin, Mikko 2013. Virheiden korjauskäytännöistä Sanomalehdissä. Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu. Journalismin koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Tyysteri, Tomi 2014. Puhelinhaastattelu 22.1.2014.

Urban, Christine D. 1999. Examining Our Credibility: Perspectives of the Public and the Press. American Society of News Editors.

http://files.asne.org/kiosk/reports/99reports/1999credibilityshort/p7-10_Accuracy.html

Valkama, Meri 2013. Fakta Juttu. Artikkel. Journalisti, 15, 2013. http://journalistiliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/1cac8e6bcc4820eb31f03df8ebf3f256/1392033934/application/pdf/21558467/journalisti_2013_1912_08.pdf

Vehkoo, Johanna 2010. What Is Quality Journalism and How It Can Be Saved. Reuters Institute Fellowship Paper. University of Oxford.

https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/fileadmin/documents/Publications/fellows_papers/2009-2010/WHAT_IS_QUALITY_JOURNALISM.pdf.

Vehkoo, Johanna 2011. Painokoneet seis! Kertomuksia uuden journalismin ajasta. Kustannusosakeyhtiö Teos. Helsinki.

Vänttinen Ilkka 2013. Julkisen Sanan Neuvoston pääsihteeri, puhelinhaastattelu 27.10.2013 ja 9.4.2014.

Weiss, Elisheva 2013. "Journalism's Changing Norms of Accountability: A Study of Corrections Policies of Major News Web Sites" Julkaistu International Communication Associationin vuosittaisessa tapaamisessa. TBA, Boston, Massachusetts, 25.5.2011

http://citation.allacademic.com/meta/p488922_index.html

Ylen Henkilöstökertomus 2011. Yle.

http://yle.fi/yleisradio/sites/default/files/attachments/yle_henkilostokertomus_2011_1.pdf.

VERKOSSA JULKAISTUT LÄHTEET

Arhinmäki oli saada turpaansa vessassa Haapavedellä 2012. Kalevan verkkosivut 16.10.2012. <http://www.kaleva.fi/uutiset/kuntavaalit-2012/arhinmaki-oli-saada-turpaansa-vessassa-haapavedella/609112/> Viitattu 16.12.2013.

ASNE 2013 census. Total employment declines in 2012, but proportion of minorities in newsrooms remains stable. The American Society of News Editors.

<http://asne.org/content.asp?pl=121&sl=284&contentid=284>.

ASNE 2001 census. ASNE Census Finds Newsrooms Less Diverse: Increased Hiring of Minorities Blunted by Departure Rate. The American Society of News Editors. <http://asne.org/content.asp?pl=121&sl=162&contentid=162>.

ASNE's Statement of Principles 1975. <http://asne.org/content.asp?pl=24&sl=171&contentid=171>. Viitattu 19.3.2014.

BBC/Reuters/Media Center Poll: Trust in the Media 2006. http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/02_05_06mediatrust.pdf

Bergman, Rutger 2014. Why we should give free money to everyone. De Correspondent. <https://decorrespondent.nl/541/why-we-should-give-free-money-to-everyone/31639050894-e44e2c00>

Carroll, John S. 2004. Pseudo-Journalists Betray the Public Trust, Los Angeles Timesin verkkosivut. Puheesta litteroitu kolumni. <http://www.latimes.com/la-op-carroll16may16.0.729724.story?page=1#axzz2sq30yxWk>. Viitattu 9.2.2014.

Eloranta, Ville 2013. Kiirettä ja suuria tunteita – Kielenhuoltoa Helsingin Sanomissa. Verkkojuttu. Kielikello, no. 2/2013. <http://www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=2612>

Etikettisäännöt Suomen sanomalehtimiehille 1957, Sanomalehtimies-Journalisten, nro 1/helmikuu 1958. Julkisen Sanan Neuvoston internetsivut, http://www.jsn.fi/ohjeet_kautta_aikain/etikettisaannot-suomen-sanomalehtimiehille-1957/. Viitattu 19.3.2014.

Hakaristi paloi eduskuntatalon portailla, Ilta-Sanomien verkkosivut 1.10.2009. <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288338986777.html> Viitattu 16.12.2013

IFJ Declaration of Principles on the Conduct of Journalists 1954. Kansainvälinen Journalistiliitto. <http://www.ifj.org/en/articles/status-of-journalists-and-journalism-ethics-ifj-principles>. Viitattu 19.3.2014.

Ilmapallojen puhaltaminen kielletään lapsilta 2011. MTV Uutisten verkkosivut 11.10.2011. <http://www.mtv.fi/uutiset/ulkomaat/artikkeli/ilmapallojen-puhaltaminen-kielleta-lapsilta-2222420> Viitattu 17.12.2013.

Internet World Stats, 2012, 2,405,518,376 Internet Users Estimated for June 2012, Copyright © 2012, Miniwatts Marketing Group <http://www.internetworldstats.com/stats.htm> Viitattu 12.5.2014.

Journalistin ohjeet 2014. Noudettu Julkisen sanan neuvoston verkkosivuilta 25.5.2014. http://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/

Journalistin ohjeet 2011. Noudettu Julkisen sanan neuvoston verkkosivuilta 25.5.2014. http://www.jsn.fi/ohjeet_kautta_aikain/journalistin-ohjeet-2011/

Journalistin ohjeet 2005. Noudettu Julkisen sanan neuvoston verkkosivuilta 25.5.2014.
http://www.jsn.fi/ohjeet_kautta_aikain/journalistin-ohjeet-2005/

Jurkowitz, Mark, Hitlin, Paul, Mitchell, amy, Santhanam, Laura, Adams, Steve, Anderson, Monica, Vogt, Nancy 2013. The State of the News Media 2013. An Annual Report on American Journalism. The Pew Research Center's Project for Excellence in Journalism. Pew Research Center. <http://stateofthemediamedia.org/2013/the-changing-tv-news-landscape/>.

Jäsenlajikehitys 1998-2013. Journalistiliitto, 2013.
<http://www.journalistiliitto.fi/@Bin/21937479/J%C3%A4senlajikehitys+karsittu.pdf>.

Kauppinen, Luukka, 2014. Helsingin Sanomat vähentää yli 50 työpaikkaa. Verkojuttu, HS.fi 7.1.2014. <http://www.hs.fi/talous/a1389061551027> Viitattu 14.5.2014.

Kansan Arvot 2013, T-Media. http://www.t-media.fi/wp-content/uploads/2013/09/Kansan_Arvot_P%C3%A4%C3%A4raportti.pdf

Kortesuo 2012. Mikä on Hesarin lähde? Eioototta-blogi. Kirjoitus 22.10.2012.
<http://eioototta.fi/mika-on-hesarin-lahde/>. Viitattu 1.4.2014.

Konttinen, Jussi 2014. Valko-Venäjän kiekkomaskotti laidunaa Neuvostoliiton hajottamismetsässä. Helsingin Sanomien verkkosivut 10.5.2014.
<http://www.hs.fi/ulkomaat/a1399527388567> Viitattu 19.5.2014.

Lehtimiehen ohjeet 1976. Julkisen sanan neuvoston nettisivut.
http://www.jsn.fi/ohjeet_kautta_aikain/lehtimiehen-ohjeet-1976/. Viitattu 19.3.2014.

Levikkitilasto 2013, Levikintarkastus Oy.
<http://www.levikintarkastus.fi/levikintarkastus/tilastot/Levikkitilasto2013.pdf>. Viitattu 30.3.2014.

Maier 2009. Confessing Errors in a Digital Age. Nieman Reports.
<http://www.nieman.harvard.edu/reportsitem.aspx?id=101903>
 ”Minun pitäisi olla kuollut” asunnottomuudesta selviytynyt sanoo, Helsingin Sanomien verkkosivut, 17.9.2013. <http://www.hs.fi/kaupunki/a1379303524994>. Viitattu 24.3.2014.

OIKAISU: Jarkko Ruutu ei kommentoinut MM-valintoja, Ylen verkkosivut 28.4.2013.
http://yle.fi/urheilu/oikaisu_jarkko_ruutu_ei_komentoinut_mm-valintoja/6611014. Viitattu 14.1.2014.

Oikeusministeriö 11.6.2003. Sananvapauslaki voimaan ensi vuoden alusta. Tiedote.
<http://valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/en.jsp?oid=119345>

Pew Research Center for the People & the Press. (2012, August 16). “Further decline in credibility ratings for most news organizations.” Washington, D.C.: Pew Research Center. <http://www.people-press.org/files/2012/08/8-16-2012-Media-Believability1.pdf>> Viitattu 30.12.2013.

Pew Research Center for the People & the Press 1996. One-in-Ten Voters Online For Campaign '96, 56. <http://www.people-press.org/files/legacy-pdf/117.pdf>

Pew Research Center 2013. "Amid Criticism, Support for Media's 'Watchdog' Role Stands Out". Media Attitudes release. Washington, D.C. <http://www.people-press.org/files/legacy-pdf/8-8-2013%20Media%20Attitudes%20Release.pdf>. Viitattu 4.2.2014.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/> (Viitattu 1.2.2014.)

SPJ Code of Ethics 1996. Society of Professional Journalism. <http://www.spj.org/ethicscode.asp>

Sundell, Sami 2014. Lehdelle annettiin tutkimus – näin kävi. Ajatuskuvia-blogi. Kirjoitus 9.1.2014. <http://ajatuskuvia.blogspot.fi/2014/01/lehdelle-annettiin-tutkimus-nain-kavi.html> Viitattu 14.5.2014.

Suomen web-sivustojen viikkoluvut, viikko 5 2014. TNS Gallup <http://tnsmatrix.tns-gallup.fi/public>

Syy rokotteen aiheuttamaan narkolepsiaan selviämässä 2013. Turun Sanomien verkkosivut, 18.12.2013. <http://www.ts.fi/uutiset/ulkomaat/574937/Syy+rokotteen+aiheuttamaan+narkolepsiaan+selviamassa> Viitattu 2.1.2014.

Taipale, Taru 2014. YLE-POMO FAKTABAARIN PANEELISSA: TELEVISION UUTSLÄHETYKSESSÄ EI VOI OIKAISTA VIRHEITÄ. Blogikirjoitus Faktabaari-verkkosivuston blogissa 28.5. <http://faktabaari.fi/eu/yle-pomo-faktabaarin-paneelissa-television-uutislahetyksessa-ei-voi-oikaista-virheitä/> Viitattu 1.6.2014.

Taloustutkimus 2013. Ylen vaikutus internetin uutispalvelujen käyttöön. http://yle.fi/yleisradio/sites/yleisradio/files/ylen_vaikutus_internetin_uutispalvelujen_kayttoon.pdf. Viitattu 10.2.2014.

Talouselämän verkkosivut 1.4.2014. Kodittomille annettiin useita tonneja – näin kävi. <http://www.talouselama.fi/uutiset/kodittomille+annettiin+useita+tonneja++nain+kavi/a2224741> Viitattu 14.5.2014.

The Brands You Trust 2013. Reader's Digest European Trusted Brands Survey 2013.

Tietovuotaja Snowden Wienissä 2013. Ylen verkkosivut, 26.6.2013. http://yle.fi/uutiset/lehtitieto_snowdenin_olinpaikasta_virheellinen/6705738 Viitattu 20.11.2013.

TNS Opinion and Social 2013. Standard Eurobarometer 80 Autumn 2013. Media use in the European Union.. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb80/eb80_media_en.pdf

TNS Opinion and Social 2013. Standard Eurobarometer 80 Autumn 2011. Media use in the European Union.

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb76/eb76_media_en.pdf

Tutkimus: Suomalainen luottaa eniten palomieheen, vähiten poliitikkoon 2013.

Verkkojuttu. <http://www.rd.fi/tutkimus-suomalainen-luottaa-eniten-palomieheen-vahiten-poliitikkoon>. Viitattu 7.1.2014.

Tyrmistytävä lakiehdotus Egyptissä: miehelle oikeus seksiin kuolleen vaimon kanssa 2012. Ilta-Sanomien verkkolehti 27.4.2012. <http://www.iltasanomat.fi/ulkomaat/art-1288465096235.html> Viitattu 31.12.2013.

Uimonen, Risto. 6.11.2013. Julkisen Sanan Neuvoston tiedote. Haastattelu.

<http://www.jsn.fi/uutiset/media-ottaa-lisaa-vastuuta-virheiden-korjaamisesta/>.

Viharikosten määrä on kasvanut rajusti Helsingissä 2009. Ylen verkkosivut 14.12.2009.

http://yle.fi/uutiset/viharikosten_maara_on_kasvanut_rajusti_helsingissa/6001713.

Viitattu 20.11.2013.

Yle 6.11.2013. ”Journalistin ohjeita virheiden korjaamisessa tiukennettiin”.

Verkkoartikkeli,

http://yle.fi/uutiset/journalistin_ohjeita_virheiden_korjaamisesta_tiukennettiin/6919592

LIITE 1: Haastattelukysymykset

- Onko toimituksellanne käytännöt verkkojuttujen oikaisua varten?
- Ovatko käytännöt kirjallisessa muodossa?
- Miten ohjeistus on toimittajille annettu?
- Kuka ohjeistuksen antaa?
- Miten toimituksessanne ohjeistetaan toimittajia verkkojutun oikaisuun?
- Kenen vastuulla oikaisu on?
- Milloin oikaisu tehdään toimituksessanne? Milloin juttua voi muokata ilmoittamatta siitä lukijalle?

Jos artikkelia muokataan,

- Miten ilmoitatte tehdystä oikaisusta lukijalle?
- Ilmoitetaanko jutun yläalaidassa/alalaidassa? Kursiivilla? Lihavointuna?
- Pitääkö sanan "oikaisu" ilmetä otsikossa?
- Pitääkö muokkauksen ajankohta mainita?
- Korjataan virheet leipätekstiin?
- Avaatteko sen, minkälaisesta virheestä oli kyse?
- Milloin tehdään erillinen oikaisuartikkeli?

Jos erillinen oikaisuartikkeli tehdään,

- Mitä tehdään virheelliselle jutulle?
- Mainitaan sana "oikaisu" uuden otsikossa?
- Linkitetäänkö oikaisu ja alkuperäinen juttu toisiinsa?
- Tiedätkö, miten JSN ohjeistaa oikaisusta verkossa?
- Mitä mieltä olet JSN:n tämänhetkisestä ohjeistuksesta?
- Miten arvioit toimituksenne toimintaa ko. Esimerkissä?
- Miksi nyt toimittiin tällä tavalla?
- Onko verkkosivuillanne oikaisupalsta?
- Jos ei ole, miksei?

- Miksei verkkosivuillanne ole mainintaa oikaisukäytännöistä? (*tiedotusvälineiden on suotavaa tehdä yleisölle selväksi ne käytännöt ja periaatteet, joiden mukaan se korjaa virheensä, Journalistin ohjeet, kohta 20.*)
- Miten arvioit virheellisen ja oikaisematta jätetyn tiedon aiheuttamaa vahinkoa?

Maailmalla ja myös Suomessa toimittajat ovat sortuneet, ja edelleen sortuvat, huonoihin oikaisutapoihin. Oikaisuista esimerkiksi ilmoitetaan puutteellisesti, ei ilmoiteta ollenkaan ja joskus verkkojuttuja poistetaan verkkosivuilta kokonaan.

- Miksi näin mielestäsi tapahtuu?
- Mitä suomalaisissa verkkotoimituksissa on mielestäsi tehty väärin?

LIITE2: Lista haastatelluista

Haastattelujen litteroinnit tutkijalta erikseen pyydettäessä: [eeromantymaa\(at\)gmail.com](mailto:eeromantymaa(at)gmail.com)

- Petri Korhonen, toimituspäällikkö, Taloussanomien ja Ilta-Sanomien verkkosivujen toiminta
- Mika Rahkonen, internetpäällikkö, Yleisradion Uutis- ja ajankohtaistoiminta
- Teemu Kammonen, kehityspäällikkö, verkkolehti Uusi Suomi
- Anu Kuistiala, verkko- ja radiopäätoimittaja, MTV Uutiset, vastaa verkon journalistisesta sisällöstä
- Seppo Roth, kehitysjohtaja, Aamulehti, erityisvastuualueena online
- Tomi Tyysteri, uutispäällikkö, Helsingin Sanomat
- Tomi Tiilikainen, kehityspäällikkö, Etelä-Saimaa, Kouvolan Sanomat, Kymen Sanomat
- Timo Melari, verkon esimies, Iltalehti

LIITE 3: Kysymysrunko virheiden tarkasteluun

Virhe oikaistu tekemällä uusi verkkojuttu:

Oikaistu korjaamalla alkuperäistä verkkojuttu:

Jos ei oikaistu millään lailla:

1. Virheen lähde:
2. Askelia virheellisen tiedon alkuperään:
3. Saatu JSN:ltä langettava päätös:

Jos oikaistu tekemällä uusi artikkeli:

1. Virheellinen poistettu:
2. Virheellistä korjattu:
3. Ilmeneekö oikaisuartikkelista, että kyseessä on oikaisu:
4. Ilmeneekö oikaisuartikkelista, millaisesta virheestä on kyse:
5. Virheellinen juttu linkitetty oikaisuun:
6. Oikaisu linkitetty virheelliseen juttuun:
7. Virheen lähde:
8. Askelia virheellisen tiedon alkuperään:
9. Oikaisussa toimittu JSN:n ohjeistuksen mukaan:
10. Saatu JSN:ltä langettava päätös:

Jos oikaistu korjaamalla alkuperäistä verkkojuttua:

1. Virheellinen tieto korjattu:

2. Muokkauksesta ilmoitettu:
3. Muokkauksen ajankohdasta ilmoitettu:
4. Oikaisusta ilmoitettu otsikossa:
5. Virhe korjattu selvästi myös leipätekstissä:
6. Ilmoitus muokkauksesta jutun kärjessä:
7. Ilmoitus muokkauksesta jutun lopussa:
8. Ilmeneekö oikaistusta jutusta, että tekstissä oli aluksi virhe:
9. Ilmeneekö oikaistusta jutusta, millaisesta virheestä on kyse:
10. Virheen lähde:
11. Askelia virheellisen tiedon alkuperään:
12. Oikaisussa toimittu JSN:n ohjeistuksen mukaan:
13. Saatu JSN:ltä langettava päätös:

LIITE 4: Virheellisten verkkojuttujen otanta

Lopussa kolme esimerkkiä virheellisen verkkojutun analysoimisesta kysymysrunгон avulla (ks. Liite 3). Kaikkien juttujen analyysit tutkijalta erikseen pyydettyäessä: eeromantymaa(at)gmail.com.

1. Yle ja HS menivät halpaan (Markkinointi&Mainonnan verkkosivut 8.12.2013, <http://www.marmai.fi/uutiset/yle+ja+hs+menivat+halpaan/a2220171?commentId=411112&pageNumber=1#comment-411112>. Viitattu 13.11.2013).
2. Avustustarvikkeet ovat vihdoinkin alkaneet virrata Filippiineille (Ylen verkkosivut 14.11.2013, http://yle.fi/uutiset/avustustarvikkeet_ovat_vihdoinkin_alkaneet_virrata_filippiineille/6935092. Viitattu 29.11.2013).
3. Yle: Nordea luopuu maksupaketista – joka palvelulle hinta (Taloussanomien verkkosivut 28.10.2013, <http://www.taloussanomien.fi/rahoitus/2013/10/28/yle-nordea-luopuu-maksupaketista-joka-palvelulle-hinta/201314954/12?n=1>. Viitattu 29.11.2013).
4. Summasen määräys - HIFK:n pukuhuone äänieristettiin (Ilta-Sanomien verkkosivut 20.8.2013, <http://www.iltasanomat.fi/sm-liiga/art-1288591350674.html>. Viitattu 28.11.2013).
5. Oikaisu: HIFK:n pukuhuonetiloja ei äänieristetty (Helsingin Sanomien verkkosivut 20.8.2013, <http://www.hs.fi/urheilu/a1376961878915>. Viitattu 28.11.2013).
6. Valtava mineraalilöytö Sodankylässä (Pohjolan Sanomien verkkosivut 20.11.2013, <http://www.pohjolansanomien.fi/PS-Uutiset/1194854316885/artikkeli/valtava+mineraaliloyto+sodankylassa.html>. Viitattu 28.11.2013).
7. LK: Sodankylässä uusi valtava mineraalilöytö (Yle Lapin verkkosivut, 20.11.2013, http://yle.fi/uutiset/lk_sodankylassa_uusi_valtava_mineraaliloyto/6943929. Viitattu 28.11.2013).
8. Valtava mineraalilöytö Sodankylässä (Lapin Kansa verkkosivut 20.11.2013, <http://www.lapinkansa.fi/Lappi/1194854316200/artikkeli/valtava+mineraaliloyto+sodankylassa.html>. Viitattu 23.11.2013).
9. Lapin Kansa: Sodankylästä löytyi valtaisa mineraaliesiintymä (Taloussanomien verkkosivut, 20.11.2013, <http://www.taloussanomien.fi/kotimaa/2013/11/20/lapin-kansa-sodankylasta-loytyi-valtaisa-mineraaliesiintyma/201316147/12>. Viitattu 28.11.2013).
10. LK: Lapissa tehtiin jättimäinen mineraalilöydös (Talouselämän verkkosivut 20.11.2013, <http://www.talouselama.fi/uutiset/lk+lapissa+tehtiin+jattimainen+mineraaliloydos/a2216657>. Viitattu 28.11.2014).
11. Arhinmäki oli saada turpaansa vessassa Haapavedellä (Kalevan verkkosivut 16.10.2012, <http://www.kaleva.fi/uutiset/kuntavaalit-2012/arhinmaki-oli-saada-turpaansa-vessassa-haapavedella/609112/>. Viitattu 16.12.2013).
12. Viharikosten määrä on kasvanut rajusti Helsingissä (Ylen verkkosivut 14.12.2009, http://yle.fi/uutiset/viharikosten_maara_on_kasvanut_rajusti_helsingissa/6001713. Viitattu 20.11.2013).
13. TS: Suomeen puuhataan maahanmuuttovastaista puoluetta (Yle Lapin verkkosivut 26.11.2012, http://yle.fi/uutiset/ts_suomeen_puuhataan_maahanmuuttovastaista_puoluetta/6391163. Viitattu 16.12.2013).

14. Kansallismielinen Suomidemokraatit rekisteriin tänään (Turun Sanomien verkkolehti 26.11.2012, <http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/419348/Perussuomalaisten+haastajaksi+tulossa+Suomidemokraatit>. Viitattu 16.12.2013).
15. SvD: Lähi-Idän lennoilla voi pian poltella vesipiippua (MTV3:n verkkosivut 24.5.2013, <http://www.mtv.fi/uutiset/ulkomaat/artikkeli/svd--lahi-idan-lennoilla-voi-pian-poltella-vesipiippua/2200340>. Viitattu 20.11.2013).
16. ”Tietovuotaja Snowden Wienissä” (Ylen verkkosivut 26.6.2013, http://yle.fi/uutiset/lehtitieto_snowdenin_olinpaikasta_virheellinen/6705738. Viitattu 20.11.2013).
17. Rintojen katsominen lisää miehen ikää? (MTV3/Helmi 02.02.2010, <http://www.avatv.fi/kauneusjahyvinvointi/artikkeli.shtml/rintojen-katsominen-lisaa-miehen-ikaa/2010/02/1047820> Viitattu 20.11.2013).
18. Julia Robertsin tytär pidätettiin – pahoinpiteli poikaystävänsä! (Nelosen verkkosivut 17.7.2013, <http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.nelonen.fi%2Fuuutiset%2Fviihde%2F1024519-julia-robertsin-tytar-pidatettiin---pahoinpiteli-poikaystavaansa&ei=-IBxUqCDMcmC4AScl4CIAg&usg=AFQjCNGZLzmP3SliugHChM7u1PziZoEvRg&bvm=bv.55819444,d.bGE>. Viitattu 20.11.2013).
19. Tuhannet marssilla rasismia vastaan Ruotsissa (Ilta-Sanomien verkkosivut, 21.12.2013, <http://www.iltasanomat.fi/ulkomaat/art-1288635066370.html>. Viitattu 31.3.2014).
20. Vainoharhaisuus johtaa hyljeksintään työpaikalla (Helsingin Sanomien verkkosivut 21.10.2012, <http://www.hs.fi/tyoelama/a1350702554042>. Viitattu 20.11.2013).
21. Voikkaa Kouvolan perussuomalaisin kaupunginosa (Kouvolan Sanomien verkkosivut 19.4.2011, <http://www.kouvolansanomien.fi/Online/2011/04/19/Voikkaa+Kouvolan+perussuomalaisin+kaupunginosa/2011211022488/4>. Viitattu 20.11.2013).
22. Eksoten Itkonen virkamiesten suurituloisin (Etelä-Saimaan verkkosivut 1.11.2012, <http://www.esaimaa.fi/Online/2012/11/01/Eksoten+Itkonen+virkamiesten+suurituloisin/2012114417552/4>. Viitattu 20.11.2013).
23. Satojen suomalaisten pankkikortteja kopioitu Virossa (MTV Uutisten verkkosivut 20.09.2011, <http://www.mtv.fi/uutiset/rikos/artikkeli/satojen-pankkikortteja-kopioitu-virossa/2061568>. Viitattu 20.11.2013).
24. Joulu ei pelasta Stockmannin vuotta (Maaseudun Tulevaisuus 30.10.2013, <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/joulu-ei-pelasta-stockmannin-vuotta-1.49957>. Viitattu 16.12.2013).
25. Oikaisu: Suomen marsalkka ei ollut sivutuote (Ilta-Sanomien verkkosivut 1.10.2012, <http://www.iltasanomat.fi/elokuvat/art-1288503817981.html>. Viitattu 16.12.2013).
26. Hakaristi paloi eduskuntatalon portailta (Ilta-Sanomien verkkosivut 1.10.2009, <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288338986777.html> Viitattu 16.12.2013).
27. The Pirate Bay pudotti pommin – ”Uusi luku internetin historiassa” (Uuden Suomen verkkosivut 5.3.2013, <http://www.uusisuomi.fi/ulkomaat/57445-pirate-bay-teki-merkillisen-liikkeen-uusi-luku-internetin-historiassa> Viitattu 16.12.2013).
28. Huippukokki tuli Euraan ja panostaa lähiruokaan (Ylen verkkosivut 24.10.2013, http://yle.fi/uutiset/huippukokki_tuli_euraan_ja_panostaa_lahiruokaan/6897277. Viitattu 16.12.2013).

29. Päätös helmikuussa: Eduskunnan urheilukerhon korvauksia peritään vain kavaltajalta (Helsingin Sanomien verkkolehti 27.9.2012, <http://www.hs.fi/politiikka/a1305601985656>. Viitattu 17.12.2013).
30. Hyvä ravitseminen on kunnille taloudellisesti kannattavaa (Maaseudun Tulevaisuuden verkkolehti 07.10.2012, <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/ruoka/hyv%C3%A4-ravitseminen-on-kunnille-taloudellisesti-kannattavaa-1.25523>. Viitattu 17.12.2013).
31. EU kieltää lapsilta ilmapallot ja vappupillit (HS:n NYT-viikkoliitteen verkkosivut 11.10.2011, <http://nyt.fi/20111011-eu-kieltaa-lapsilta-ilmapallot-ja-vappupillit/> Viitattu 17.12.2013).
32. Ilmapallojen puhaltaminen kielletään lapsilta (MTV Uutisten verkkosivut 11.10.2011, <http://www.mtv3.fi/uutiset/ulkomaat.shtml/ilmapallojen-puhaltaminen-kielletaan-lapsilta/2011/10/1409197>. Viitattu 17.12.2013).
33. IS: EU kieltää lapsilta ilmapallojen puhaltamisen (Kouvolan sanomien verkkosivut 11.10.2011, <http://www.kouvolansanomat.fi/Online/2011/10/11/IS%3A+EU+kielt%C3%A4%C3%A4+lapsilta+ilmapallojen+puhaltamisen/2011212230360/4>. Viitattu 17.12.2013).
34. EU kieltää ilmapallojen puhaltamisen alle 8-vuotiailta (Talouselämän verkkolehti 10.10.2011, <http://www.talouselama.fi/uutiset/eu+kieltaa+ilmapallojen+puhaltamisen+alle+8vuotiailta/a2003436>. Viitattu 17.11.2013).
35. EU ei kielläkään lapsilta ilmapallojen puhaltamista - "varoituksia voi tulla" (IS:n verkkosivut 11.10.2013, <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288419891475.html#comments-anchor>. Viitattu 17.12.2013).
36. Iltalehti räväytti: Ydinkoe Pohjois-Karjalassa! (Ylen verkkosivut 12.2.2013, http://yle.fi/uutiset/iltalehden_ydinkoeotsikkoa_oli_muutettu_facebookissa_jalkikateen/6492020, Viitattu 18.12.2013).
37. Järkyttävä lakiehdotus - mies saa käyttää hyväkseen kuollutta vaimoaan (Iltalehden verkkosivut 27.4.2012, http://www.iltalehti.fi/ulkomaat/2012042715507249_ul.shtml. Viitattu 31.12.2013).
38. Tyrmistytävä lakiehdotus Egyptissä: Miehelle oikeus seksiin kuolleen vaimon kanssa (Ilt-Sanomien verkkolehti 27.4.2012, <http://www.iltasanomat.fi/ulkomaat/art-1288465096235.html>. Viitattu 31.12.2013).
39. Yle: Kansanedustajaa kuohuttanut masturbointikohtaus leikattiin pois tv:stä, (Helsingin Sanomien verkkosivut 9.10.2013, <http://www.hs.fi/kotimaa/a1381283762500>. Viitattu 31.12.2013).
40. Litmanen Palloliittoon (Ilt-Sanomien verkkosivut 21.3.2013, <http://www.iltasanomat.fi/jalkapallo/art-1288550519885.html>. Viitattu 31.12.2013).
41. Herätysliikkeet hämmentävät kirkkoa (HS:n verkkosivut 28.7.2013, <http://www.hs.fi/kotimaa/a1374895282620>. Viitattu 31.12.2013).
42. Putkonen unohti Haaviston puolueen (Iltalehden verkkosivut 11.1.2012, http://www.iltalehti.fi/presidentinvaalit/2012011115064051_pd.shtml. Viitattu 31.12.2013).
43. Syy narkolepsiatapauksiin selviämässä - näin rokote huijasi immuunipuolustusta (Iltalehden verkkosivut 18.12.2013, http://www.iltalehti.fi/terveys/2013121817853357_tr.shtml. Viitattu 31.12.2013).
44. Syy rokotteen aiheuttamaan narkolepsiaan selviämässä (Keskisuomalaisen verkkosivut 18.12.2013, <http://www.ksml.fi/uutiset/ulkomaat/syy-rokotteen-aiheuttamaan-narkolepsiaan-selviamaassa/1738010>. Viitattu 31.12.2013).

45. Amerikkalaistutkimus: Tämän vuoksi rokote aiheutti narkolepsiaa (MTV3:n verkkosivut 18.12.2013, <http://www.mtv.fi/uutiset/ulkomaat/artikkeli/amerikkalaistutkimus--taman-vuoksi-rokote-aiheutti-narkolepsiaa/2452418>. Viitattu 2.12.2014).
46. Syy rokotteen aiheuttamaan narkolepsiaan selviämässä (Kalevan verkkosivut 18.12.2013, <http://www.kaleva.fi/uutiset/ulkomaat/syy-rokotteen-aiheuttamaan-narkolepsiaan-selviamaassa/651408/>. Viitattu 2.1.2014).
47. Syy rokotteen aiheuttamaan narkolepsiaan selviämässä (Etelä-Suomen Sanomien verkkosivut 18.12.2013, <http://www.ess.fi/uutiset/ulkomaat/2013/12/18/syy-rokotteen-aiheuttamaan-narkolepsiaan-selviamaassa>. Viitattu 2.1.2014).
48. Syy rokotteen aiheuttamaan narkolepsiaan selviämässä (Pohjalaisen verkkosivut 18.12.2013, <http://www.pohjalainen.fi/uutiset/ulkomaat/syy-rokotteen-aiheuttamaan-narkolepsiaan-selviamaassa-1.1521664>. Viitattu 2.1.2014).
49. Syy rokotteen aiheuttamaan narkolepsiaan selviämässä (Ilkan verkkosivut 18.12.2013, <http://www.ilkka.fi/uutiset/ulkomaat/syy-rokotteen-aiheuttamaan-narkolepsiaan-selviamaassa-1.1521663>. Viitattu 2.1.2014).
50. Syy rokotteen aiheuttamaan narkolepsiaan selviämässä (Turun Sanomien verkkosivut 18.12.2013, <http://www.ts.fi/uutiset/ulkomaat/574937/Syy+rokotteen+aiheuttamaan+narkolepsiaan+selviamaassa>. Viitattu 2.1.2014).
51. Syy rokotteen aiheuttamaan narkolepsiaan selviämässä (Savon Sanomien verkkosivut 18.12.2013, <http://www.savonsanomien.fi/uutiset/ulkomaat/syy-rokotteen-aiheuttamaan-narkolepsiaan-selviamaassa/1738088>. Viitattu 2.1.2014).
52. Pandemrix-rokotteen aiheuttaman narkolepsian syy selviämässä (Aamulehti 18.12.2013, http://www.aamulehti.fi/cs/Satellite?c=AMArticle_C&childpagename=KAL_newssite%2FAMLayout&c_id=1194861606628&p=1194596607762&packedargs=packedargs%3DAMArticleCommentThreadDetails%25253AmaxPosts%253D50&pagename=KALWrapper. Viitattu 2.1.2014).
53. Syy rokotteen aiheuttamaan narkolepsiaan selviämässä (Itä-Savon verkkosivut 18.12.2014, <http://www.ita-savo.fi/uutiset/ulkomaat/syy-rokotteen-aiheuttamaan-narkolepsiaan-selviamaassa-1.1521664>. Viitattu 2.1.2014).
54. Talousnobelisti varoittaa Suomea: ”Täysin vastuutonta” (Uusi Suomen verkkosivut, 10.1.2014, <http://www.uusisuomi.fi/raha/65531-talouden-nobelisti-varoittaa-suomea-taysin-vastuutonta>. Viitattu 13.1.2014).
55. TPS:n ex-pomo potkujensa syistä IL:lle: "Erehdyin ehdottamaan Juhani Tammista valmentajaksi" (Ylen verkkosivut, 30.10.2013, http://yle.fi/urheilu/tpsn_ex-pomo_potkujensa_syista_ille_erehdyin_ehdottamaan_juhani_tammista_valmentajaksi/6907532. Viitattu 13.1.2014).
56. OIKAISU: Jarkko Ruutu ei kommentoinut MM-valintoja (Ylen verkkosivut 28.4.2013, http://yle.fi/urheilu/oikaisu_jarkko_ruutu_ei_kommentoanut_mm-valintoja/6611014. Viitattu 14.1.2014).
57. Euroviisubabushka löysi vihdoinkin isänsä haudan (MTV Uutisten verkkosivut, 10.10.2012, <http://www.mtv.fi/uutiset/ulkomaat/artikkeli/euroviisubabushka-loysi-vihdoinkin-isansa-haudan/2189996>. Viitattu 19.1.2014).
58. Nyt se on varmaa: S-ryhmän bonuskorttiin muutos 1.6.2014 (Uuden Suomen verkkosivut 25.11.2013, <http://www.uusisuomi.fi/raha/64368-nyt-se-varmaa-s-ryhman-bonuskorttiin-muutos-152014>. Viitattu 19.1.2014).

59. Jorma Ollila vastasi myyttiin kapeista hartioistaan (Ilta-Sanomien verkkosivut 17.10.2013, <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288610578285.html>. Viitattu 20.1.2014).
60. John West -tonnikala vedettiin pois myynnistä (Iltalehden verkkosivut 29.1.2014, http://www.iltalehti.fi/ruoka/2014012917989982_ru.shtml. Viitattu 2.2.2014).
61. Pohjolan Liikenne ja Vainion Liikenne haastoivat Onnibusin korkeimpaan hallinto-oikeuteen (Yle Turun verkkosivut 18.6.2013, http://yle.fi/uutiset/pohjolan_liikenne_ja_vainion_liikenne_haastoivat_onnibusin_korkeimpaan_hallinto-oikeuteen/6693553. Viitattu 2.2.2014).
62. Energiahoito avaa mielen ja kehon lukkoja (Yle Pohjois-Karjalan verkkosivut 28.12.2013, http://yle.fi/uutiset/energiahoidon_uskotaan_avaavan_mielen_ja_kehon_lukkoja/6998440. Viitattu 16.3.2014).
63. Amerikkalainen country-tähti yllätyskeikalle Laajavuoreen! (Keskisuomalaisen verkkosivut 7.2.2014, <http://www.ksml.fi/uutiset/viihde/amerikkalainen-country-tahti-yllatyskeikalle-laajavuoreen/1764763>. Viitattu 20.3.2014).
64. Jyväskylän alamäkiluistelun MM-kisoihin tulossa maailmantähtiä (Yle Keski-Suomen verkkosivut 7.2.2014, http://yle.fi/uutiset/jyvaskylan_alamakiluistelun_mm-kisoihin_tulossa_maailmantahtia/7075055. Viitattu 20.3.2014).
65. Taylor Swift tekee yllätysvierailun Suomeen (MTV Viihde 6.2.2014, <http://www.mtv.fi/viihde/musiikki/artikkeli/taylor-swift-tekee-mahdollisesti-yllatysvierailun-suomeen/3044338>. Viitattu 20.3.2014).
66. Alamäkiluistelun maailmantähdet Laajavuoreessa: 10 000 dollaria potissa (MTV Uutiset 6.2.2014, <http://www.mtv.fi/sport/muutlajit/uutiset.shtml/2014/02/1859770/alamakiluistelun-maailmantahdet-laajavuoreessa-10-000-dollar-potissa>. Viitattu 20.3.2014).
67. Joogagurun ex-kumppani levitti netissä rajuja tietoja - hovioikeus lievensi korvauksia (Iltalehden verkkosivut 14.3.2014, http://www.iltalehti.fi/uutiset/2014031418123469_uu.shtml. Viitattu 20.3.2014).
68. Helsingin kaupunkisuunnittelulautakunta äänesti Talin golfkentän rakentamista vastaan (Helsingin Sanomien verkkosivut 4.2.2014, <http://www.hs.fi/kaupunki/a1391486738329>. Viitattu 20.3.2014).
69. "Minun pitäisi olla kuollut", asunnottomuudesta selviytynyt sanoo (Helsingin Sanomien verkkosivut 17.9.2013, <http://www.hs.fi/kaupunki/a1379303524994>. Viitattu 24.3.2014).
70. Omakotitalo poltetaan pelastuslaitoksen harjoituksessa (Turun Sanomien verkkosivut 18.3.2014, <http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/608237/Omakotitalo+poltetaan+pelastuslaitoksen+harjoituksessa>. Viitattu 1.4.2014).

42. Putkonen unohti Haaviston puolueen (Iltalehden verkkosivut 11.1.2012).

Uutinen: Sitemmin poistetun artikkelin mukaan perussuomalaisten vaalityömiestä Matti Putkonen luuli Sauli Niinistöä Pekka Haaviston puolueen puheenjohtajaksi. Vuoden 2012 presidentinvaaleissa Sauli Niinistö oli kokoomuksen presidenttiehdokas ja Pekka Haavisto Vihreiden. Iltalehden artikkeli pohjaa Radio Suomen Ajantasa -lähetyskseen, jossa Putkonen ja Haavisto olivat haastateltavina. Iltalehden sitaatissa Putkonen kysyy Haavistolta: ”Puolueenne puheenjohtajan Niinistön käsityksen mukaan liian korkeat palkat ovat vieneet teollisuutemme kilpailukyvyn eikä yksipuoliset ilmastopoliittiset maksurasitteet.”

Virhe: Myös Vihreiden puheenjohtajan sukunimi on Niinistö. IL:n käsityksen mukaan Putkonen tarkoitti ”Niinistöllä” Sauli Niinistöä, vaikka hän puhui Vihreiden puheenjohtaja Ville Niinistöä.

Jälkiseuraamukset: Iltalehti poisti virheellisen artikkelin sivuiltaan välittömästi, mutta se ehti levitä verkkoon RSS-syötteenä¹. Kymmenen päivän kuluttua Iltalehti pisti alkuperäisen artikkelin takaisin sivuilleen oikaistuna². Koska artikkeli oli alun perin julkaistu 11.1.2012, päivämäärä jäi myös korjattuun versioon vaikka se julkaistiin vasta 21.1.2012. Iltalehti julkaisi artikkelista kaksi oikaisua, joista ensimmäisessä ei ilmeisesti ollut lisättyä alkuperäistä virheellistä artikkelia. Asiasta kanneltiin Julkisen sanan neuvostoon joka 29.8.2012 antoi Iltalehden toiminnasta langettavan tuomion³.

Virhe oikaistu tekemällä uusi artikkeli: Ei

Oikaistu korjaamalla alkuperäistä artikkelia: Kyllä

Jos oikaistu korjaamalla alkuperäistä artikkelia, onko:

1. Virheellinen artikkeli poistettu: Kyllä

1. Virheellinen tieto korjattu: Kyllä

2. Artikkelin muokkauksesta ilmoitettu: Ei aluksi. Lopulta kyllä

3. Muokkauksen ajankohdasta ilmoitettu: Ei

4. Oikaisusta ilmoitettu otsikossa: Ei aluksi. Lopulta kyllä

5. Virhe korjattu selvästi myös artikkelin leipätekstissä: Kyllä

6. Ilmoitus muokkauksesta artikkelin kärjessä: Kyllä

7. Ilmoitus muokkauksesta artikkelin lopussa: Ei

8. Ilmeneekö oikaistusta artikkelista, että tekstissä oli aluksi virhe: Ei aluksi. Lopulta kyllä

9. Ilmeneekö oikaistusta artikkelista, millaisesta virheestä on kyse: Ei aluksi. Lopulta kyllä

¹ JSN:n verkkosivut 29.8.2012, <<http://www.jsn.fi/sisalto/4796-sl-12/?search=4598>>. Viitattu 31.12.2013

² IL:n verkkosivut 11.1.2012, http://www.iltalehti.fi/presidentinvaalit/2012011115064051_pd.shtml. Viitattu 31.12.2013

³ JSN:n verkkosivut 29.8.2012, <<http://www.jsn.fi/sisalto/4796-sl-12/?search=4598>>. Viitattu 31.12.2013

10. Virheen lähde: Iltalehden toimitus

11. Askelia virheellisen tiedon alkuperään: 0

12. Toimittu JSN:n ohjeistuksen mukaan: Ei. Virheellinen artikkeli poistettiin sivuilta oikaisun sijaan. Virhe oikaistiin kanteluiden seurauksena ja kohtuuttoman myöhään. Kun artikkeli oikaistiin, siinä ei aluksi ollut alkuperäistä artikkelia minkä vuoksi lukija ei voinut arvioida Iltalehden tekemää virhettä. Myöhemmin oikaisuun lisättiin virheellinen artikkeli kokonaisuudessaan.

13. Saatu JSN:ltä langettava päätös: Kyllä

65. Taylor Swift tekee yllätysvierailun Suomeen (MTV Viihde 6.2.2014).

Uutinen: Artikkelin mukaan Euroopassa kiertueella oleva amerikkalainen country-tähti Taylor Swift esiintyy Jyväskylän Laajavuorella järjestettävässä World Ice Cross –tapahtumassa, eli alamäkiluistelun maailmanmestaruuskisoissa⁴.

Virhe: Swift ei ollut tulossa Suomeen. Laulajaa oli pyydetty esiintymään, mutta uutisen julkaisun aikaan mitään ei oltu vielä edes sovittu. Virheellinen tieto oli todennäköisesti peräisin World Ice Cross –tapahtuman tiedotteesta, jonka mukaan Swiftiä ”odotetaan” paikalle.

Jälkiseuraamukset: MTV korjaa artikkelia 10.2.2014. Korjauksessa MTV tosin ilmoittaa korjanneensa artikkelia 10.1.2014, mikä ei voi pitää paikkaansa. Artikkelin otsikko muutetaan muotoon ”Taylor Swift tekee mahdollisesti yllätysvierailun Suomeen”. Korjauksesta ei käy ilmi, mitä vierailusta on alun perin sanottu.

Virhe oikaistu tekemällä uusi artikkeli: Ei

Oikaistu korjaamalla alkuperäistä artikkelia: Kyllä

Jos oikaistu korjaamalla alkuperäistä artikkelia:

1. Virheellinen tieto korjattu: Kyllä
2. Artikkelin muokkauksesta ilmoitettu: Kyllä
3. Muokkauksen ajankohdasta ilmoitettu: Ei. Muokkauksen ajankohta ilmoitettu väärin
4. Oikaisusta ilmoitettu otsikossa: Ei
5. Virhe korjattu selvästi myös artikkelin leipätekstissä: Kyllä
6. Ilmoitus muokkauksesta artikkelin kärjessä: Ei
7. Ilmoitus muokkauksesta artikkelin lopussa: Kyllä
8. Ilmeneekö oikaistusta artikkelista, että tekstissä oli aluksi virhe: Kyllä
9. Ilmeneekö oikaistusta artikkelista, millaisesta virheestä on kyse: Ei
10. Virheen lähde: World Ice Cross –tapahtuman tiedote
11. Askelia virheellisen tiedon alkuperään: 1
12. Oikaisussa toimittu JSN:n ohjeistuksen mukaan: Ei
13. Saatu JSN:ltä langettava päätös: Ei

---

⁴ MTV Viihde 6.2.2014 <http://www.mtv.fi/viihde/musiikki/artikkeli/taylor-swift-tekee-mahdollisesti-yllatysvierailun-suomeen/3044338>. Viitattu 20.3.2014.

61. Pohjolan Liikenne ja Vainion Liikenne haastoivat Onnibusin korkeimpaan hallinto-oikeuteen (Yle Turun verkkosivut 18.6.2013).

Uutinen: Artikkelin mukaan VR on haastanut Onnibusin korkeimpaan hallinto-oikeuteen⁵.

Virhe: *Valittajina toimivat Vainion Liikenne ja Pohjolan Liikenne, ei VR.*

Jälkiseuraamukset: Yle Turku korjaa artikkeliaan ja julkaisee saman päivän aikana erillisen oikaisuartikkelin, jossa virhe oikaistaan⁶.

Virhe oikaistu tekemällä uusi artikkeli: Kyllä

Oikaistu korjaamalla alkuperäistä artikkelia: Kyllä

Jos oikaistu tekemällä uusi artikkeli:

1. Virheellinen artikkeli poistettu: Ei
2. Virheellistä artikkelia korjattu: Kyllä
3. Ilmeneekö oikaisuartikkelista, että kyseessä on oikaisu: Kyllä
4. Ilmeneekö oikaisuartikkelista, millaisesta virheestä on kyse: Kyllä
5. Virheellinen artikkeli linkitetty oikaisuun: Kyllä
6. Oikaisu linkitetty virheelliseen artikkeliin: Kyllä
7. Virheen lähde: Yle
8. Askelia virheellisen tiedon alkuperään: 0
9. Oikaisussa toimittu JSN:n ohjeistuksen mukaan: Kyllä
10. Saatu JSN:ltä langettava päätös: Ei

Jos oikaistu korjaamalla alkuperäistä artikkelia:

1. Virheellinen tieto korjattu: Kyllä
2. Artikkelin muokkauksesta ilmoitettu: Kyllä
3. Muokkauksen ajankohdasta ilmoitettu: Kyllä

---

⁵ Ylen verkkosivut 18.6.2014

http://yle.fi/uutiset/pohjolan_liikenne_ja_vainion_liikenne_haastoivat_onnibusin_korkeimpaan_hallinto-oikeuteen/6693553. Viitattu 2.2.2014.

⁶ Ylen verkkosivut 18.6.2014 http://yle.fi/uutiset/oikaisu_onnibus-juttuun/6694261. Viitattu 2.2.2014.

4. Oikaisusta ilmoitettu otsikossa: Ei
5. Virhe korjattu selvästi myös artikkelin leipätekstissä: Kyllä
6. Ilmoitus muokkauksesta artikkelin kärjessä: Ei
7. Ilmoitus muokkauksesta artikkelin lopussa: Kyllä
8. Ilmeneekö oikaistusta artikkelista, että tekstissä oli aluksi virhe: Kyllä
9. Ilmeneekö oikaistusta artikkelista, millaisesta virheestä on kyse: Kyllä